

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

THE PARTICIPATION OF PEOPLE IN COMMUNITY DEVELOPMENT
OF KHUN HAN DISTRICT, SI SA KET PROVINCE

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

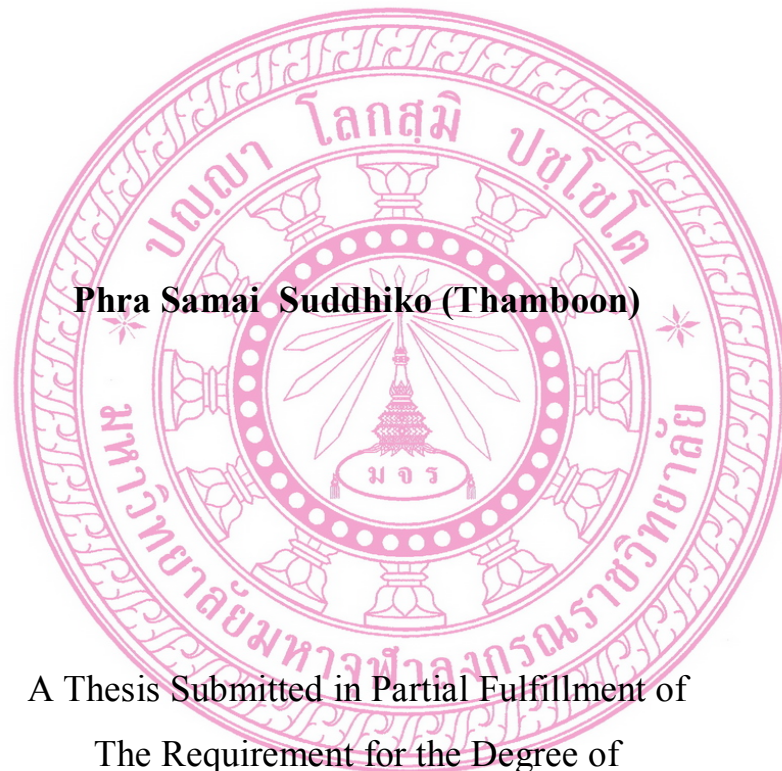
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE PARTICIPATION OF PEOPLE IN COMMUNITY DEVELOPMENT
OF KHUN HAN DISTRICT, SI SA KET PROVINCE**

Phra Samai Suddhiko (Thamboon)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of

Master of Arts

(Social Development)

Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Bangkok, Thailand

C.E. 2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

	(พระสุธีธรรมมานูวัตร, ผศ.ดร.) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	
คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์		ประธานกรรมการ
	(พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร.)	
	(รศ. (พิเศษ) ดร.วิชชุดา หุ่นวิไล)	กรรมการ
	(อาจารย์ ดร.เดชา กัปโก)	กรรมการ
		กรรมการ
	(อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร.)	
		กรรมการ
	(ผศ.ดร.โกนิภูฏ์ ศรีทอง)	
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร.	ประธานกรรมการ
	ผศ.ดร.โกนิภูฏ์ ศรีทอง	กรรมการ
ชื่อผู้วิจัย		
	(พระสมัย สุทธิโก)	

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
- ผู้วิจัย** : พระสมัย สุทธิโก (แถมบุญ)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ ป.ธ. ๕, พธ.บ., M.S.W., Ph.D. (Social Work)
 - : ผศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง ป.ธ. ๗, พธ.บ., M.A., Ph.D. (Sociology)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๕ มีนาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ๒) การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลและระดับความรู้ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยกำหนดรูปแบบในการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยเลือกประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่ในชุมชน จำนวน ๙ หมู่บ้าน ภายในเขตพื้นที่ ๓ ตำบล คือ ตำบลโพธิ์รังศ์ ตำบลไพร และตำบลภูฝ้าย โดยเลือกตำบลละ ๓ หมู่บ้าน คือ ตำบลโพธิ์รังศ์ ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๓, และหมู่ที่ ๕ ตำบลไพร ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๒ และหมู่ที่ ๘ และตำบลภูฝ้าย ได้แก่ หมู่ที่ ๔, ๕ และหมู่ที่ ๗ จำนวน ๓๖๐ คน จากจำนวนประชากร ๖,๒๒๑ คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Simple Random Sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากร คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's post hoc comparison) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๙ คน โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง ๔ ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านการตัดสินใจ ปัจจัยด้านการวางแผน และปัจจัยด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

๒. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามเพศ และวุฒิการศึกษา ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อจำแนกตามอายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้บริหารส่วนตำบลควรเสนอปัญหาความต้องการของประชาชน และมีการแก้ไขปัญหาที่ประชาชนต้องการ และผู้บริหารทุกระดับขององค์การบริหารส่วนตำบลควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นแบบอย่างในพัฒนาต่อไป หรือองค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีการประเมินผลเมื่อเสร็จโครงการ

Thesis Title : The Participation of People in Community Development of Khun Han District, Si Sa Ket Province

Researcher : Phra Samai Suddhiko (Thamboon)

Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Som Kalyāno, Pali V, B.A., M.S.W.,
Ph.D. (Social Work)

: Asst. Prof. Dr. Konit Srithong, Pali VII, B.A., M.A.,
Ph.D. (Sociology)

Date of Graduation : 5 March 2014

ABSTRACT

The present study consisted of three main objectives, namely, 1) to investigate levels of participation in community development of people in community development in Khun Han District, Si Sa Ket Province, 2) to compare levels of participation in community development based on demographic characteristics and knowledge of community development of people in Khun Han District, Si Sa Ket Province, and 3) to explore problems and obstacles in people's participation in community development in Khun Han District, Si Sa Ket Province.

The study used a mixed method research. As for the quantitative research methodology, survey research was conducted with the sample consisting of 360 people out of the total of 6,221 people aged living in a community in nine villages in Pho Wong Sub-district (Villages 1, 3, and 5), Phrai Sub-district (Villages 1, 2, and 8), and Phu Fai Sub-district (Villages 4, 5, and 7). The subjects were recruited by means of simple random sampling. A questionnaire was used to collect data which were then analyzed with a computer program in terms of frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA, and Scheffe's post hoc comparison. As regards the qualitative methodology, in-depth interviews were conducted with nine key informants, and data were analyzed using content analysis.

The study findings revealed that:

1. With regard to levels of participation in community development of people in community development in Khun Han District, Si Sa Ket Province, the overall participation was at a moderate level. When considering each aspect, it was found that the factors such as the decision-making, the planning and the reception of benefits were ranked at moderate level, while the evaluation was at a low level.

2. Hypotheses testing showed that the subjects who were different in terms of gender, age, educational background, occupation, and monthly income had different levels of participation in community development. When considering demographic characteristics of the subjects including gender, age, educational background, occupation, and monthly income, it was found the levels of participation in community development as categorized according to gender, age, and educational background were not statistically significantly different at the 0.05 level. Therefore, the hypothesis was rejected. However, when categorizing the subjects based on age, occupation, and monthly income, it was found that there were statistically significant differences at the 0.05 level, so the hypothesis was accepted.

3. Based on the study findings, it is recommended that local administration organizations should consider the problems and needs of the people and solve the problems as they need. Moreover, administrators at all levels of the local administration organizations should participate in community development to become role models for community development. Finally, the local administration organizations should give the people the opportunity to express their opinions toward community development to ensure benefits for all community members and to evaluate the projects after it is completed.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยอาศัยความเมตตาอนุเคราะห์ จากคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ประกอบด้วย พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ, รศ. (พิเศษ) ดร.วิษชุดา หนูวิไล และอาจารย์ ดร.เดชา กัปโก กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมด้วย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. และ ผศ.ดร. โกนิฐฐ์ ศรีทอง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขงานด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ และอนุโมทนาขอบคุณไว้ในโอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย พระสุวรรณเมธาภรณ์ (ขุนทอง สุวณณเมโธ), ผศ., พระวิสุทธิวารภรณ์ (ธรรมรัตน์ กิตติภพโท), อาจารย์ พระมหาสุริยา วรเมธี, ผศ.ดร., พระครูปลัดสุวิฑู สิริบุญโณ, ดร., และอาจารย์ ดร.ชมนภัส มณีรัตน์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขออนุโมทนาขอบคุณ กำนันตำบลทั้ง ๓ ตำบล พร้อมด้วยผู้ใหญ่บ้านทั้ง ๙ หมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขออนุโมทนาขอบคุณ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๙ ท่าน คือ กำนันตำบลไพร ผู้ใหญ่บ้านกราม นายกองค้การบริหารส่วนตำบลไพร กำนันตำบลโพธิ์วงค์ ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์วงค์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโพธิ์วงค์ กำนันตำบลภูฝ้าย ผู้ใหญ่บ้านกุดนาแก้ว เหนือ และนายกองค้การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลการวิจัย รวมถึงขออนุโมทนาขอบคุณประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ซึ่งได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ และขออนุโมทนาขอบคุณ คณาจารย์ทุกรูป/ท่าน ภายในคณะสังคมศาสตร์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการ ประสบการณ์ ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ โดยเฉพาะอาจารย์ ดร.บัว พลรัมย์ ที่ได้กรุณาช่วยให้คำแนะนำ และให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา พร้อมทั้งอนุโมทนาขอบคุณเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือ และขอขอบคุณนิสิตการพัฒนาสังคม รุ่นที่ ๑ ทุกรูป/คน ที่ให้กำลังใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวด้วยดี และคุณงามความดีที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นกตเวทิตาคุณแด่ท่านผู้รู้ทั้งหลาย ซึ่งเป็นเจ้าของตำราที่ใช้ในการวิจัยและศึกษาค้นคว้า รวมถึงท่านผู้มีพระคุณทุกท่าน ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ พระมหาสุตธอง สิริบุญโณ คุณพ่อเสริม-คุณแม่สุวรรณค์ แถมบุญ และญาติพี่น้องทุกคน โดยเฉพาะคุณครูวิเกตุ ธรรมวงค์ ช่วยค้นคว้าในงานวิจัยครั้งนี้

พระสมัย สุทธิโก (แถมบุญ)

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ญ)
สารบัญภาพ	(ฐ)
สารบัญแผนภูมิ	(ฑ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๘
๒.๑.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม	๘
๒.๑.๒ ลักษณะของการมีส่วนร่วม	๑๑
๒.๑.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๑๒
๒.๑.๔ ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	๑๔
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	๒๑
๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนาชุมชน	๒๑
๒.๒.๒ เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน	๒๔
๒.๒.๓ ปรัชญาพัฒนาชุมชน	๒๕
๒.๒.๔ แนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชน	๒๘
๒.๒.๕ กรอบแนวคิดของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม	๓๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๓ หลักการและกระบวนการตามขั้นตอนของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม	๓๑
๒.๓.๑ ภาครัฐหรือข้าราชการ	๓๒
๒.๓.๒ ภาคเอกชน	๓๓
๒.๓.๓ ภาคประชาชน	๓๓
๒.๔ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น	๓๔
๒.๔.๑ หลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization)	๓๔
๒.๔.๒ ลักษณะของการปกครองท้องถิ่น	๓๕
๒.๔.๓ หน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่น	๓๖
๒.๔.๔ องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น	๓๗
๒.๔.๕ องค์การบริหารส่วนตำบล	๔๐
๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย : อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	๔๔
๒.๕.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต	๔๔
๒.๕.๒ ประวัติอำเภอขุนหาญ	๔๕
๒.๕.๓ ที่มาของอำเภอขุนหาญ	๔๗
๒.๕.๔ การแบ่งเขตการปกครอง	๔๘
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๙
๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๔๙
๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	๕๓
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๖
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๑
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๖๔
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๕
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดย พิจารณาเป็นภาพรวม รายด้านและรายข้อ	๖๗
๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๗๒
๔.๔ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	๘๕
๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	๘๘
๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย	๙๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๙๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๔
๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๙๔
๕.๑.๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	๙๔
๕.๑.๓ ผลเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๙๕
๕.๑.๔ สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการ มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัด ศรีสะเกษ	๙๕
๕.๑.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในพัฒนา ชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	๙๖
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๙๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๕.๒.๑ ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	๙๘
๕.๒.๒ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	๑๐๐
๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	๑๐๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๑
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชน	๑๐๑
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	๑๐๒
บรรณานุกรม	๑๐๓
ภาคผนวก	๑๐๙
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๑๐
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๑๙
ภาคผนวก ค ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)	๑๒๒
ภาคผนวก ง ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try Out)	๑๒๗
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อการวิจัย	๑๓๐
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย	๑๓๒
ภาคผนวก ช หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Try Out)	๑๓๘
ภาคผนวก ซ หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๔๐
ภาคผนวก ฌ หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก	๑๔๔
ภาคผนวก ญ ภาพถ่ายในการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๕๔
ประวัติผู้วิจัย	๑๖๐

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในชุมชนตำบลโพธิ์วงค์ ตำบลโพธิ์ และตำบลภูฝ้าย	๕๗
๔.๑	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วน บุคคล	๖๕
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ โดย ภาพรวม ทั้ง ๔ ด้าน	๖๗
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ ด้านการ ตัดสินใจ	๖๘
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ ด้านการ วางแผน	๖๙
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ ด้านการรับ ผลประโยชน์	๗๐
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ ด้านการ ประเมินผล	๗๑
๔.๗	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จำแนกตามเพศ	๗๒
๔.๘	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ร่วมของประชาชนการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จำแนกตามอายุ ของ ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ อายุ ๑๘ - ๓๕ ปี จำนวน ๔๗ คน อายุ ๓๖ - ๕๐ ปี จำนวน ๓๕ คน อายุ ๕๑ - ๖๕ ปี จำนวน ๒๔ คน และอายุ ๖๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๘ คน	๗๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๙	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอขุนหาญ ด้านการวางแผน จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่	๗๔
๔.๑๐	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ ด้านการรับผลประโยชน์ จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่	๗๕
๔.๑๑	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่	๗๕
๔.๑๒	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จำแนกตามการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประถมศึกษาจำนวน ๑๐๕ คน มัธยมศึกษาตอนต้นศึกษา จำนวน ๗๔ คน มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน ๕๗ คน ตั้งแต่ อนุปริญญา/ปวส. จำนวน ๔๗ คน ตั้งแต่ ปริญญาตรี จำนวน ๖๒ คน สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕ คน	๗๗
๔.๑๓	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอาชีพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ค้าขาย จำนวน ๖๐ คน เกษตรกรรม จำนวน ๑๒๔ คน รับจ้าง จำนวน ๖๐ คน และข้าราชการ จำนวน ๖๘ คน ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๓๕ คน อื่นๆ จำนวน ๑๓ คน	๗๘
๔.๑๔	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการตัดสินใจ จำแนกตามอาชีพ	๗๙
๔.๑๕	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการวางแผน จำแนกตามอาชีพ เป็นรายคู่	๘๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๖	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการรับผลประโยชน์ จำแนกตามอาชีพ เป็นรายคู่	๘๑
๔.๑๗	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ รวมทุกด้าน จำแนกตามอาชีพ เป็นรายคู่	๘๒
๔.๑๘	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามด้านรายได้ ต่อเดือน ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือน้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๙๒ คน ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๘๕ คน ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๘ คน และ ๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๓๔ คน	๘๓
๔.๑๙	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการตัดสินใจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน เป็นรายคู่	๘๔
๔.๒๐	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการรับผลประโยชน์ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน เป็นรายคู่	๘๕
๔.๒๑	แสดงผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการตัดสินใจ	๘๖
๔.๒๒	ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการวางแผน	๘๖
๔.๒๓	ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการรับผลประโยชน์	๘๗
๔.๒๔	ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการประเมินผล	๘๗

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑. สัมภาษณ์ นายธงชัย สามารถ กำนันตำบลไพร	๑๕๕
๒. สัมภาษณ์ นายธรรมรงค์ คำโท ผู้ใหญ่บ้านกราม	๑๕๕
๓. สัมภาษณ์ นายชาญชัย จันดี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไพร	๑๕๖
๔. สัมภาษณ์ นายทุม สุดใจ กำนันตำบลโพธิ์วังค์	๑๕๖
๕. สัมภาษณ์ นายเนียม กัลยาบุตร ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์วังค์	๑๕๗
๖. สัมภาษณ์ นายชาญเกียรติ แก้วกันหา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์วังค์	๑๕๗
๗. สัมภาษณ์ นายธนีสร ดาวสุข กำนันตำบลภูฝ้าย	๑๕๘
๘. สัมภาษณ์ นายสิทธิ์ ดาวจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านกุดนาแก้วเหนือ	๑๕๘
๙. สัมภาษณ์ นายเสวียน สุระชาติ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย	๑๕๙

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
๒.๑	แสดงบันไดการมีส่วนร่วม ๘ ขั้น ของอาร์นสไตน์	๑๘
๒.๒	แสดงกรอบแนวคิดระบบการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม	๓๑
๒.๓	แสดงทักษะพื้นฐานในการพัฒนา	๓๔
๒.๔	แสดงโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๔๑
๒.๕	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๕
๔.๑	แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย	๙๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นการยอมรับวาระขอบการปกครองของประเทศนั้นเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนา นักวิชาการรัฐศาสตร์บางกลุ่มถือว่าสังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตย สูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทางการเมืองคือการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นความสำเร็จของการพัฒนาทางการเมืองจึงขึ้นกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสำคัญนั่นเอง^๑

ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการพัฒนาเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผล การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่จะปรับปรุงรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเป็นประชาธิปไตย มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน^๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนรู้จักแก้ปัญหาของตนเอง ถึงแม้หลายฝ่ายจะให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม แต่ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้

^๑ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, การเมือง : แนวคิดการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๓๗๑.

^๒ โกวิท พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘๘.

ก็คือเมื่อประชาชนมีความสำนึกในการทำประโยชน์แก่ส่วนรวม และฝ่ายเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบต้องสร้างกลไกให้ประชาชนได้มีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง^๓

โดยทั่วไปจะเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนและคณะกรรมการชุมชน มักจะออกมาในรูปของการถูกชักชวนให้ร่วมมือทำงานกับทางราชการในการช่วยทำ ช่วยออกแรง ช่วยมาร่วมประชุมและให้ข้อมูลต่างๆ แต่พอถึงขั้นจะตัดสินใจดำเนินการโครงการและใช้งบประมาณเพื่อกระทำการในกิจกรรมโดยส่วนมากมักจะตกอยู่ในอำนาจของข้าราชการเป็นส่วนใหญ่^๔

ปัจจุบันสถานการณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น รวมถึงการได้ปฏิรูปหลักการใหม่ๆ เพิ่มเติม ที่สำคัญคือ ความเป็นอิสระในการบริหารกิจการท้องถิ่น ให้หลักประกันความเป็นอิสระของท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง โดยกำหนดให้เป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงินการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการพัฒนาทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม จิตสำนึก คุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน เพื่อการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งปัจจัยประการสำคัญยิ่งต่อการบริหารให้บรรลุผลสำเร็จต่างๆ ได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายภายในหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความร่วมมือจากภาคประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ แต่ละองค์กรบริหารส่วนตำบล ที่ได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตรวจสอบ และป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ ซึ่งการผนึกกำลังความร่วมมือย่อมนำไปสู่การปฏิรูปให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากมีการกระจายอำนาจการพิจารณาตัดสินใจ และรับผิดชอบร่วมกัน นับเป็นการสร้างกลไกในการตรวจสอบ รวมทั้ง่วงดุลการบริหารงานของภาคราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดความโปร่งใส ประชาชนตรวจสอบได้ นำไปสู่การมีส่วนร่วมช่วยสนับสนุนบริหารจัดการที่ดีทุกระดับของภาครัฐ

แนวคิดในการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองและบริหารกันเองนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวคิดในการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) หลักการกระจาย

^๓เจตน์ มงคล, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน เทศบาลตำบล บางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗).

^๔โกวิท พวงงาม, “ความอ่อนแอขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วารสารพัฒนาชุมชน. ปีที่ ๓๗ (ตุลาคม ๒๕๔๑): ๖๒.

อำนาจการปกครองนี้มีเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถทำกิจกรรมต่างๆได้โดยมีความเป็นอิสระปลอดจากการชี้นำจากรัฐบาล มีความสามารถที่จะสนองความต้องการของพลเมืองในท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้ ในด้านนโยบายที่สำคัญๆ ยังคงต้องยึดตามแนวนโยบายแห่งรัฐอยู่ เช่น นโยบายการเงินการคลัง นโยบายการป้องกันประเทศ เป็นต้น ดังนั้นหน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงมีความเป็นอิสระในระดับหนึ่งในการที่จะดำเนินกิจกรรมการบริหารของตนเอง แต่อีกส่วนหนึ่งนั้นรัฐบาลยังคงต้องคงเอกลิทธิในการควบคุมเอาไว้ ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาสภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความมั่นคงของชาติไว้นั่นเอง ดังนั้นแนวคิดในการจัดการปกครองท้องถิ่นจึงเกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นได้มีอิสระในการปกครองตนเองมีส่วนร่วมทางการบริหาร มีสิทธิมีเสียงดำเนินการปกครองกันเอง อันเป็นรากฐานและวิถีทางของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น ไปเลือกตั้ง ไปหาเสียงสนับสนุนผู้สมัครเลือกตั้ง เป็นต้น ทำให้เกิดความรับผิดชอบเกิดความหวงแหนและปกป้องต่อสิทธิผลประโยชน์ที่ถึงได้รับ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ดีในการพัฒนาการเมืองระดับชาติต่อไป

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของไทยที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อกระจายอำนาจการปกครอง ให้ประชาชนในท้องถิ่นระดับตำบล ซึ่งเป็นเขตชนบทอันเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ ได้มีโอกาสเรียนรู้การแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของตนเอง โดยการเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง (Political Participation) หรือที่เรียกว่า ปกครองตนเอง (Local Self Government) ตามระบอบประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ชนบทมากที่สุด^๕ เมื่อเป็นเช่นนี้ ถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง กล่าวคือมีเจ้าหน้าที่มาจากการเลือกตั้งซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในตำบล มีการดำเนินงานโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาตำบล กำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลก็ย่อมที่จะสามารถแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชนระดับตำบลได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้ประชาชนในตำบลมีความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาต่อองค์การบริหารส่วนตำบล และรู้สึกตัวว่ามีความผูกพันมีส่วนได้ส่วนเสียต่อถิ่นอาศัยซึ่งเป็นการสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบให้แก่ประเทศชาติโดยรวม

การบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นองค์กรหนึ่งที่เน้นส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการ

^๕ ศุภชัย ยาวะประภาส, **นโยบายสาธารณะ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

พัฒนาท้องถิ่น ปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบของการเมืองการปกครอง และเป็นระบบการเมืองที่ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ดังนั้น “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นกิจกรรมสำคัญสำหรับการปกครองท้องถิ่น” ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการปกครองท้องถิ่นเป็นผลมาจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลมาให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีสิทธิมีเสียงและดำเนินการปกครองกันเองตามวิถีของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถ้าหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการจัดตั้ง ไม่ได้ได้รับความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแล้ว การปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ไม่อาจที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนได้อย่างแท้จริง และไม่เป็นที่ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติได้ สิ่งหนึ่งที่น่าจะพิจารณาคือความสนใจของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีมากน้อยเพียงใด

ดังนั้น การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความสำคัญและนับเป็นเงื่อนไขสำคัญในการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายหรืออุดมคติของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะช่วยสร้างเกณฑ์ที่ดีมากำหนดเป็นแนวนโยบายในการปฏิบัติ

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามคุณลักษณะส่วนบุคคลและระดับความรู้ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับไหน

๑.๓.๒ ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามคุณลักษณะส่วนบุคคล และระดับความรู้ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
ชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ

- ๑) ด้านการตัดสินใจ
- ๒) ด้านการวางแผน
- ๓) ด้านการรับผลประโยชน์
- ๔) ด้านการประเมินผล

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอขุนหาญ จังหวัด
ศรีสะเกษ รวมจำนวน ๑๒๑,๗๗๔ คน^๖ โดยเลือกประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่ในชุมชน
จำนวน ๙ หมู่บ้าน ภายในเขตพื้นที่ ๓ ตำบล คือ ตำบลโพธิ์รังค์ ตำบลไพร และตำบลภูฝ้าย โดยเลือก
ตำบลละ ๓ หมู่บ้าน คือ ตำบลโพธิ์รังค์ ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๓, และหมู่ที่ ๔ ตำบลไพร ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๒
และหมู่ที่ ๘ และตำบลภูฝ้าย ได้แก่ หมู่ที่ ๔, ๕ และหมู่ที่ ๗ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๖,๒๒๑ คน^๗
ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๖๐ คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเปรียบเทียบตาราง
สำเร็จรูปของทาโร ยามาเน (Taro Yamane)^๘ ดังปรากฏในตารางที่ ๓.๑

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์รังค์ องค์การบริหารส่วนตำบลไพร
และองค์การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการศึกษา ค้นคว้าและวิจัย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน
พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

^๖เทพพิทักษ์ เหมือนสุวรรณ, “รายงานสถิติประชากรและบ้าน”, (ศรีสะเกษ : สำนักทะเบียนอำเภอ
ขุนหาญ, ๒๕๕๗), หน้า ๑. (อ้างสำเนา).

^๗อ้างแล้ว.

^๘สุจิตรา บุญรัตพันธุ์, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖๑.

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชาชนที่มีอาชีพ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่มีรายชื่อตามสำเนาทะเบียนบ้าน โดยกำหนดประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป เป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษา และอาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน ๙ หมู่บ้าน ภายในเฉพาะเขตพื้นที่ ๓ ตำบล คือ ตำบลโพธิ์วงค์ ตำบลไพร และตำบลภูฝ้าย โดยเลือกตำบลละ ๓ หมู่บ้าน คือ ตำบลโพธิ์วงค์ ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๓, และหมู่ที่ ๔ ตำบลไพร ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๒ และหมู่ที่ ๘ และตำบลภูฝ้าย ได้แก่ หมู่ที่ ๔, ๕ และหมู่ที่ ๗ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๖.๒ การพัฒนาชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนร่วมกันทำเองหรือร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในการจัดทำกิจกรรมโครงการต่างๆ เพื่อให้ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าดีขึ้น โดยอาศัยความต้องการที่แท้จริงหรือความคิดริเริ่มของประชาชนในชุมชนเองเป็นหลักในการดำเนินงาน

๑.๖.๓ การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนตำบลโพธิ์วงค์ ตำบลไพร และตำบลภูฝ้าย อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ มีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ โดยมีผลประโยชน์กับตัวประชาชนเอง

๑.๖.๔ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญต่อจากนั้นเลือกนโยบาย ตัดสินใจตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและตัดสินใจปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๖.๕ การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การร่วมคิดและตัดสินใจกำหนดแนว

ทางการพัฒนากระบวนการบริหารงานเพื่อแก้ไขปัญหา การริเริ่ม กำหนด เสนอโครงการ และแผนงานต่างๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ร่วมคัดเลือกตัวแทนเป็นกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เป็นต้น ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๖.๖ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางด้านวัสดุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคลในการพัฒนาชุมชนของประชาชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๖.๗ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานในการพัฒนาชุมชนของประชาชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๖.๘ แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่มีผลต่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามคุณลักษณะส่วนบุคคล และระดับความรู้ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ” โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
- ๒.๓ หลักการและกระบวนการตามขั้นตอนของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม
- ๒.๔ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย : อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๑.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

สุรเดช มาสินทรัพย์ ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และการแก้ปัญหาร่วมกันด้วยความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม ตลอดจนสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ยุพาพร รูปงาม ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม (Participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีการเกิด ความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมาร่วมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือในนาม

สุรเดช มาสินทรัพย์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธร อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๕).

กลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้^๒

ปารีชาติ วลัยเสถียร ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน^๓

วิลเลียม ดับบลิว รีตเตอร์ (William W. Reeder) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม^๔

มิดเกลย์ ฮาร์ดิมาน และนารีน (Midgley, Hardiman and Narine) ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติการของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีอิสระในตนเอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยโครงการนั้นจะประสบความสำเร็จเมื่อชุมชนเป็นผู้กำหนดความต้องการและใช้ประโยชน์จากโครงการนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเมื่อบุคคลภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องได้ ถอนตัวออกไปแล้วโครงการนั้นๆ ก็ยังคงดำรงอยู่ต่อไป^๕

หวัง (Whang) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการในการเข้าไปดำเนินงานของบุคคล หรือของกลุ่มเพื่อได้สะท้อนถึงความสนใจของตนหรือเพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังงาน หรือทรัพยากรต่อสถาบัน/ระบบที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตพวกเขา^๖

ยวตน์ วุฒิเมธี ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด พิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องที่มี

^๒ยูพาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณ ในการปฏิรูประบบราชการ”, ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕).

^๓ปารีชาติ วลัยเสถียร, ใน เอกสารประกอบการศึกษา สศ. ๒๕๑ : ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน สาขาพัฒนาชุมชน, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒).

^๔William W. Reeder, *Some Aspects of the Information Social Participation of Form Families in New York State*, (New York: Cornell University, 1978), p. 39.

^๕J.A. Midgley, M. Hardiman and D. Narine, *Community Participation, Social Development and The State*, (New York: Methuen, 1986), p. 27.

^๖In Joung Whang, *Management of Rural Change in Korea: The Samuel Undoing*, (Seoul: Seoul National University Press, 1981), pp. 91-92.

ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อกลุ่มประชาชนและการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ จะเป็นการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น^๗

สมบูรณ์ อ่าพนพนารัตน์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ชุมชนนั้นๆ สามารถเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องที่มีผลกระทบร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ โดยการจัดการควบคุมใช้และกระจายทรัพยากรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยการผลิตเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็น

นฤมล วิบูลย์ศิริชัย ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย อันเป็นกระบวนการหนึ่งของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิต^๘

วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง^๙

ซินดี้ เวอร์บา (Sydney Verba) ได้ให้นิยามว่า การมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมของประชาชนตามสิทธิที่กฎหมายกำหนดโดยเฉพาะสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิที่จะเข้าสมาคม หรือจัดตั้งการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ และสิทธิอิทธิพลต่อรัฐบาล สิทธิเกี่ยวกับการพูด ชุมชน และการพิมพ์อย่างอิสระ และเป็นกิจกรรมซึ่งมุ่งหมายเพื่ออิทธิพลต่อรัฐบาลในการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่หน้าของรัฐ^{๑๐}

เฮอเบิร์ต แม็คคลอสกี (Herbert McClosky) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจของสมาชิกในสังคมเพื่อที่คัดเลือกผู้ปกครองและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งทางตรงและทางอ้อมกิจกรรมเหล่านี้ คือการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตาม

^๗ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพฯ : บางกอกบล็อก, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔.

^๘นฤมล วิบูลย์ศิริชัย, “การวิจัยและพัฒนากการสร้างแผนพัฒนาสตรีโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีเทศบาลท่าช้าง จังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๗).

^๙William,Erwin, Participation Management: Concept Theory and Implementation Atlanta, (Georgia State University, 1976), P. 68.

^{๑๐}Sydney, Verba, Norman Nie, Fae-On kim, Participation and Political Equality A Seven Nation Comparison, (Melbourne: Cambridge University Press, 1978), p. 46.

ข่าวสารการเมือง การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมือง การติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร^{๑๑}

จากความหมายข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของ บุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๒ ลักษณะของการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ ขั้นตอน^{๑๒} ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ระยะเริ่มแรก การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรมและการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วม โดยการให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคม และโดยส่วนตัว

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

สนิท สุทนต์ ได้กล่าวว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละระดับแบ่งออกเป็นลักษณะ ๔ ระดับ^{๑๓} ได้แก่

^{๑๑}Herbert, McClosky, "Political Participation", *International Employee of The Social Science*, (NORC at the University of Chicago, 1968), pp. 252-253.

^{๑๒}J.M. Cohen and N.T. Uphoff, "Participation's Place in Rural Development : Seeking Clarity through Specificity", *World Development*, 8 (3), (1980), p. 223, อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ ต่อสดี, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษา : ศูนย์แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา", *วิทยานิพนธ์วิทยาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารสาธารณสุข*, (นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒).

^{๑๓}สนิท สุทนต์, "การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนสำหรับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในเขตพื้นที่ฝั่งธนบุรี", *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔).

๑. การมีส่วนร่วมระดับปัจเจกบุคคล คือ การร่วมพิจารณา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล ในการแก้ไขปัญหาของตัวเอง

๒. การมีส่วนร่วมระดับกลุ่ม หรือชุมชน คือ ร่วมคิดริเริ่มในสิ่งใหม่ ร่วมทำสิ่งที่ต้องการ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติกิจกรรม ร่วมวิเคราะห์วินิจฉัยแก้ไขปัญหา ร่วมประเมินผลข้อดีข้อเสีย ร่วมรับผลประโยชน์ ทั้งที่เป็นส่วนรวมและส่วนตน

๓. การมีส่วนร่วมระดับการพัฒนาชุมชน เป็นการพัฒนาที่ยึดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีในชุมชนต้องการเป็นการพัฒนาชุมชนเพื่อชุมชน

๔. การมีส่วนร่วมระดับนโยบายสังคม ร่วมเรียกร้อง ร่วมผลักดัน ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมเสนอแนะ ในการกำหนดนโยบายตามที่ตนเองต้องการให้มี หรือให้เป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้ ทั้งรูปแบบ วิธีการปฏิบัติ ขั้นตอน กระบวนการต่างๆ เพื่อตอบสนองตามความต้องการที่แท้จริงของตน หรือของกลุ่ม ชุมชน สังคมที่ตนอาศัยอยู่

๒.๑.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

อดิน รพีพัฒน์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้นว่า มี ๕ ทฤษฎี โดยสรุปไว้ดังต่อไปนี้

๑) ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) Maslow (มาสโลว์) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือ และการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อม มีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะให้เกิดผลดี ผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่า ลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมาก มีทั้งหมด ๕ ระดับ ดังนี้

๑.๑) ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Need) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

๑.๒) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงาน และการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

๑.๓) ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๑.๔) ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self-Esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเอง ในเรื่องความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

๑.๕) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุดที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้ จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

๒) ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดี ผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากว่า ขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดี ต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาไรต์เอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตาม ถ้าคนทำงานมีขวัญดี จะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่า ขวัญของคนเรา โดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดียอมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

๓) ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วม คือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่ละเอืดยุติหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิจงรักภักดี ผูกพันต่อท้องถิ่น

๔) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้ เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive Leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic Leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative Leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดียอมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง

๕) ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method) การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือ เป็นวิธีหนึ่งที่ยายเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตาม ผลของความร่วมมือยังไม่มียระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่อง

การใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับ ก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์^{๑๔}

๒.๑.๔ ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดวิเคราะห์ตัดสินใจการวางแผนการปฏิบัติตามแผนการติดตามประเมินผลในกิจกรรม/โครงการของชุมชนเป็นการสร้าง/ปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของกิจกรรม/โครงการนั้น ปัจจุบันแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา (People Participation for Development) ได้รับความยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนาทุกภาคส่วนหรือในลักษณะเบญจภาคีได้แก่หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนองค์กรพัฒนาเอกชนนักวิชาการและประชาชนรวมพลังกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม มี ๕ ขั้นตอน^{๑๕} ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ของโครงการวิธีการตลอดจนแนวทางการดำเนินงาน และทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการดำเนินการพัฒนาเป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณเทคโนโลยี ฯลฯ จากองค์กรภาคีพัฒนา

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนาซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

^{๑๔} อคิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย, กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๗-๘, อ้างถึงใน ยุพาพร รุ่งงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”, ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕).

^{๑๕} พิสนดี ประทานชวโน, ใน เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยกองทัพบก, ๒๕๕๓), หน้า ๑-๕.

ขั้นตอนที่ ๕ การมีส่วนร่วมในชั้นประเมินผลการพัฒนาเป็นการประเมินว่า การที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนาได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใดการประเมินอาจประเมินแบบย่อ (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะๆหรืออาจประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอด

ขั้นตอนและระดับของการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการหลายสาขา ได้พยายามศึกษาจำแนกลักษณะพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมไว้หลายแบบ โดยใช้เกณฑ์ในการจำแนกแตกต่างกัน^{๑๖} ได้แก่

๑) การจำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วม

การจำแนกการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมสามารถจำแนกขั้นตอนหรือประเภทของการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น ๔ ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ : ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้นประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้องการตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน : จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงานและประสานงานการให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูล เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ : ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้นจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วยรวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล : การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

นอกจากการจำแนกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมตามแนวดังกล่าวการมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นน่าจะมี ๔ ขั้นตอน คือ

^{๑๖}ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม, (ขอนแก่น : โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๙-๑๖๓.

ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา : ขั้นตอนนี้เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวบ้านยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตนเอง ได้กิจกรรมต่างๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์เพราะจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้นแต่อาจมองปัญหาไม่ได้เด่นชัดเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนา จึงเสมือนกระเจกเงาผู้คอยสะท้อนภาพให้ชุมชนมองเห็นและวิเคราะห์ปัญหาได้

ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม : การวางแผนการดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้หากเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องการแต่ผลงานการพัฒนาให้เสร็จสิ้นโดยฉับไวก็จะดำเนินการวางแผนงานด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน จะช่วยให้ชุมชนเข้าใจปัญหาพัฒนาประสบการณ์ของตนเองและสามารถวางแผนได้ด้วยตนเองในที่สุด

ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน : ชุมชนมีทรัพยากรที่สามารถลงทุนและปฏิบัติงานได้เพราะจากประสบการณ์การทำงานในชนบทอย่างน้อยก็มีแรงงานของตนเอง เป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้ และในหลายๆแห่งก็สามารถที่จะร่วมลงทุนในกิจกรรมหลายๆ ประเภท ได้การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชุมชนรู้จักคิดต้นทุนให้กับตนเองในการดำเนินงาน และจะระมัดระวังรักษากิจกรรมที่ทำขึ้น เพราะจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของซึ่งต่างไปจากสภาพที่การลงทุน และการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอกจะมีอะไรเสียหายก็ไม่เดือดร้อนมากนัก และการบำรุงรักษาก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะรู้สึกว่าไม่ใช่ชุมชนนอกจากนั้นการร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิดและเมื่อเห็นประโยชน์ก็สามารถจะดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน : ขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งอีกเหมือนกัน เพราะถ้าหากการติดตามและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนแต่เป็นการดำเนินการโดยบุคคลภายนอกชุมชน ก็ไม่สามารถทราบว่าการทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่ ถึงแม้ว่าจะมีผู้ได้แย้งว่าการประเมินที่เที่ยงธรรมที่สุดน่าจะมาจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นๆ แต่ถ้าคิดถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่มุ่งจะพัฒนานคน การคำนึงถึงแต่ความเที่ยงธรรมอาจจะไร้ประโยชน์ การผสมผสานระหว่างคนภายนอกกับชุมชน น่าจะเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากกว่า เพราะนอกจากจะเป็นการประเมินแล้ว ยังแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประเมิน และเป็นการเผยแพร่กิจกรรมออกไปสู่ชุมชนอื่นๆ

แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่นำเสนอข้างต้นนั้นจะเห็นว่าแนวคิดของโคเฮน และอัทซอพเป็นแนวคิดที่เป็นระบบมากที่สุด ส่วนแนวคิดของ อคินรพีพัฒน์ นั้นเป็นแนวคิดที่ได้จากประสบการณ์ภาคปฏิบัติในประเทศไทย และมีความสอดคล้องกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทย ดังนั้น เมื่อผสมผสานแนวคิดเชิงทฤษฎีของ โคเฮน

และอัฟฮอฟ เข้ากับแนวคิดภาคปฏิบัติของ อคิน รพีพัฒน์ แล้วจึงสามารถจำแนกประเภทการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนาเป็น ๕ ขั้นตอน^{๑๗} คือ

ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มในขั้นริเริ่มโครงการ : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์วัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลที่เกิดจากโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการหรือมีส่วนร่วมในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพ หรือด้านจิตใจ ที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลก็ได้

ขั้นที่ ๕ การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่พวกเขาดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่การประเมินผลนี้ อาจเป็นการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะๆ หรือการประเมินผลรวม (Summative Valuation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอดของโครงการทั้งหมด

๒) ระดับของการมีส่วนร่วม

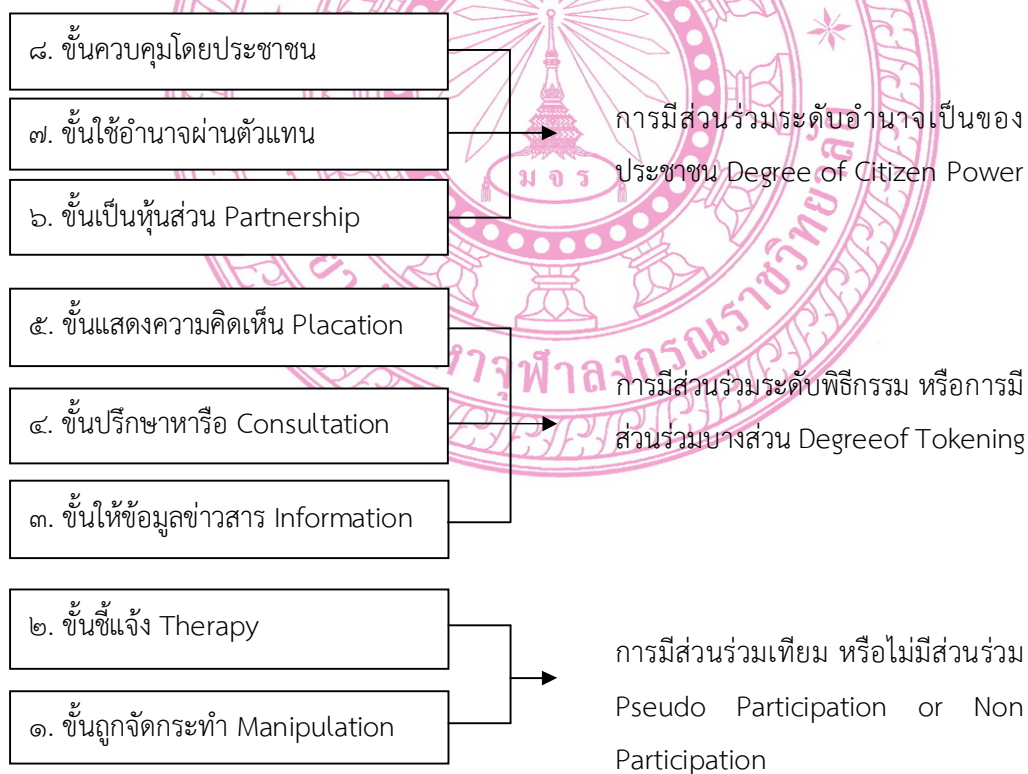
การแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมสามารถแยกได้ตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดสมาคมสาธารณสุขของอเมริกาได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้มีความแปรเปลี่ยนเฉพาะชนิด (Kinds) และปริมาณของกิจกรรมที่กระทำเท่านั้นแต่ยังมีความแปรเปลี่ยนในระดับความเข้ม (Degree) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการริเริ่มและวางแผนกิจกรรม ดังนั้น พิสัยของการมีส่วนร่วม อาจจะมีตั้งแต่ระดับการยอมรับบริการที่จัดไว้ให้แล้วไปจนถึงการรวมกลุ่มเพื่อตัดสินใจ และริเริ่มโครงการพัฒนาเอง ซึ่งระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม หรือระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของอเมริกานั้น อาจจำแนกได้ ๓ ระดับ คือ

^{๑๗} อคิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การศึกษา นโยบายสาธารณสุข, ๒๕๔๗), หน้า ๔๙.

(๑) ระดับการตัดสินใจ (Decision Making) ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง (Level of Responsibility by Themselves)

(๒) ระดับการร่วมมือ (Cooperation) ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่ริเริ่มโดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากประชาชน ในด้านเวลา ทรัพย์สินและแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จการมีส่วนร่วมในระดับนี้ ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (Acceptable Level of Participation)

(๓) ระดับการใช้ประโยชน์ (Utilization) ในระดับนี้ ประชาชนจะยอมรับและใช้ประโยชน์จากบริการที่ได้วางโครงการไว้ให้เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้น ส่วนความคิดของ อาร์นสไตน์ (Arnstein) นั้น เห็นว่า การมีส่วนร่วม มีลักษณะเป็นรูปของบันไดการมีส่วนร่วม (Participation Ladder) ๘ ขั้น ดังแผนภูมิที่ ๒.๑ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๒.๑ แสดงบันไดการมีส่วนร่วม ๘ ขั้น ของอาร์นสไตน์^{๑๘๘}

^{๑๘๘} ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม, หน้า ๑๔๓.

ในขั้นต่ำของบันได คือ ขั้นถูกจัดกระทำ และขั้นที่สอง คือ ขั้นชี้แจงนั้น เรียกว่า การมีส่วนร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วม เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าไม่ถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการตัดสินใจ ในกรณีนี้ จะมีกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยที่อยู่ในอำนาจเท่านั้นทำหน้าที่ตัดสินใจ โดยไม่มีการพูดถึงเนื้อหา วิธีการของการตัดสินใจ หรือตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของผู้มีอำนาจตัดสินใจนั้น ขั้นที่สองนี้ สร้างขึ้นมาเพื่อที่จะทดแทนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของสองขั้นนี้ ไม่ใช่เป็นการทำให้ประชาชนเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือควบคุมโครงการ แต่จะช่วยให้ผู้กุมอำนาจอยู่ ดำเนินการให้การศึกษา (Educate) หรือการชี้แจงแก่ผู้ที่เข้ามาร่วม

บันไดขั้นที่ ๓ ถึง ๕ ก้าวหน้าถึงระดับที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบพิธีกรรม หรือการมีส่วนร่วมบางส่วน โดยขั้นที่ ๓ ขั้นให้ข้อมูลข่าวสาร และขั้นที่ ๔ ขั้นปรึกษาหารือ นั้น ความเห็นหรือข้อคิดของประชาชนได้รับการรับฟังจากผู้กุมอำนาจอยู่มากขึ้น แต่ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้ พวกเขาไม่มีอำนาจที่จะรับประกันได้ว่า ความคิดเป็นของพวกเขาจะได้รับการเอาใจใส่จากผู้มีอำนาจเต็ม เมื่อการมีส่วนร่วมถูกจำกัดอยู่ที่ระดับเหล่านี้ จึงไม่มีทางที่จะทำการเปลี่ยนแปลงสภาพตามข้อเรียกร้องของผู้มีส่วนร่วมบางส่วนนี้ คือ ยอมให้คนไร้อำนาจ (Have-Nots) ให้คำแนะนำได้ แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจต่อไป

บันไดลำดับสูงขึ้นไปเป็นระดับที่เรียกว่า อำนาจเป็นของประชาชนซึ่งเพิ่มระดับของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าไปสู่ขั้นที่ ๖ ขั้นเป็นหุ้นส่วน ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าร่วมในการเจรจา เพื่อผลได้ผลเสีย (Trade-Offs) กับผู้มีอำนาจดั้งเดิม ส่วนในขั้นที่ ๗ ขั้นใช้อำนาจผ่านตัวแทน และขั้นที่ ๘ ขั้นควบคุม โดยประชาชนเป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชนโดยผ่านตัวแทนหรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง

แนวคิดการมีส่วนร่วมของอาร์นสไตน์นี้ มองความเข้มของการมีส่วนร่วมในแง่ของการมีอำนาจในการตัดสินใจของประชาชน ซึ่งมีพิสัยของความเข้มตั้งแต่การไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเลย ไปจนถึงการมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่

แนวคิดการมีส่วนร่วมที่แสดงให้เห็นความเข้มของการมีส่วนร่วมที่สำคัญอีกแนวหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมที่แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ตามลักษณะของการปฏิบัติการ ลักษณะทั้ง ๔ ประเภทนี้ไม่ได้เป็นอิสระจากกัน ยังมีความคาบเกี่ยวและต่อเนื่องกัน การจำแนกลักษณะนี้ ทั้ง ๔ ประเภทได้แก่

ประเภทที่ ๑ การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive Participation) ทั้งนี้ เป็นขั้นเริ่มแรก ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการยอมรับ (Accepting) หรือการเพิ่ม (Gaining) การเข้าถึงผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมหรือการช่วยเหลือปัจจัยการดำรงชีวิตเฉพาะหน้าบางประการ สำหรับผู้ที่

เข้าไปเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาซึ่งอาจจะหมายถึงบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะซึ่งไม่เคยมีมาก่อนหรือหมายถึงการปรับปรุงหรือการแนะนำรูปแบบการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจใหม่

ประเภทที่ ๒ การมีส่วนร่วมแบบสะท้อนการถูกกระทำ (Passive / Reflective participation) การมีส่วนร่วมประเภทนี้เป็นส่วนต่อเนื่องจากประเภทที่หนึ่ง โดยถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมทางการศึกษาบางประการที่สามารถช่วยให้ประชาชนเข้าใจสาเหตุของสภาพการณ์ต่างๆ เช่น การด้อยพัฒนา และเข้าใจปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยการจัดทำโครงการพัฒนา

ประเภทที่ ๓ การมีส่วนร่วมแบบกระตือรือร้น (Active participation) การมีส่วนร่วมในขั้นที่ ๓ นี้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับองค์กรหรือบุคคลระดับพื้นฐาน (Grass Roots) ซึ่งเป็นผู้รับผลประโยชน์ จากโครงการ หรือทำการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับกว้างๆ จากกลุ่มอื่นๆ ทั่วๆ ไปที่มีอยู่ในส่วนต่างๆ ของสังคม นอกเหนือไปจากกลุ่มผลประโยชน์เอง โดยปกติแล้วการมีส่วนร่วมในมิตินี้รวมไปถึงองค์กรในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วและมีขอบข่ายที่ขยายความครอบคลุมไปถึงกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบด้วย

ประเภทที่ ๔ การมีส่วนร่วมแบบสะท้อนความกระตือรือร้น (Active / Reflective Participation) ขั้นนี้เสริมต่อจากขั้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นเป็นการสะท้อนหรือการประเมินเกี่ยวกับข้อจำกัด และทางเลือกต่างๆ ของโครงการภายใต้บริบทระดับชาติ ภายใต้เงื่อนไขเดิมของโครงการที่มีอยู่ โดยปกติจะรวมถึงการออกแบบการก่อรูปหรือการประเมินเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางเลือกของโครงการพัฒนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะความจำเพาะของโครงการ และลักษณะทั่วไปของสังคมที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมโดยเน้นการเข้าร่วมตั้งแต่การศึกษา ตัดสินใจไปจนถึงการประเมินและควบคุม

จะเห็นว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมนี้ มองความเข้มของการมีส่วนร่วมว่ามีพิสัยตั้งแต่การมีส่วนร่วมแบบเป็นฝ่ายถูกระกระทำ ไปจนถึงการเป็นผู้กระทำโดยตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมที่เสนอมานี้ทั้งหมดนี้จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งหรือสองกลุ่มขึ้นไปมีอิทธิพลต่อกันและกันในการจัดทำแผนการกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจ โดยในการวัดความเข้มของการมีส่วนร่วม สามารถวัดได้จากปริมาณของอิทธิพลของกลุ่มบุคคลผู้เข้าไปร่วมกิจกรรมที่มีต่อบุคคลอื่น และแนวคิดที่มองการมีส่วนร่วมในลักษณะปริมาณอิทธิพลที่บุคคล มีต่อการตัดสินใจนั้นเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมในมิติเชิงคุณภาพในการวัดการมีส่วนร่วมในมิติเชิงคุณภาพเกี่ยวกับระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมหรือปริมาณอิทธิพลที่บุคคลมีต่อบุคคลอื่นนี้ มีการจำแนกหลายแบบ แบบที่จำแนกประเภทละเอียด เช่น

แบบของอาร์นสไตน์ วัดได้ครอบคลุมแต่ทำได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับคาบเกี่ยวกัน เพื่อให้ผลในทางปฏิบัติ ควรกำหนดกรอบระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมกว้างๆ เป็น ๓ ระดับ^{๑๙}

ระดับที่ ๑ ระดับการมีส่วนร่วมเทียม (Pseudo-Participation) หรือการมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive Participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ ผู้เข้าร่วมไม่มีอำนาจใดๆ ในการตัดสินใจ แต่เป็นฝ่ายกระทำตามการตัดสินใจของบุคคลอื่นเท่านั้น

ระดับที่ ๒ ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน (Partial Participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ ผู้เข้าร่วมมีส่วนในการเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่บุคคลอื่น

ระดับที่ ๓ ระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ ความคิดเห็นของบุคคลที่เข้าร่วมได้รับการรับฟัง และยอมรับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้เข้าร่วมนั่นเอง

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนาชุมชน

Community มีความหมายในภาษาไทยว่า “ชุมชน” ซึ่งบางครั้งช่วยให้เข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับ “การรวมตัวของคน” เท่านั้น ถ้าพิจารณาในภาษาอังกฤษคำว่า “com” มีความหมายลึกซึ้งที่หมายถึง together คือ การ (เดินทาง) ร่วมกัน และจะเห็นว่าคำที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงอีกหลายคำ^{๒๐}

Communal = ของชุมชน, เพื่อชุมชน

Common = ร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย

Commune = ความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด

จากคำในภาษาอังกฤษดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความหมายของชุมชนนั้นไม่จำกัดแน่นอนตายตัวอาจพิจารณาได้หลายแง่มุม อาทิ ปรัชญากายภาพ สังคมวิทยา จิตวิทยา ในบางครั้งความหมายของชุมชนไม่ได้จำกัดอยู่กับความหมายที่ให้ความสำคัญกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์หรือบริเวณเล็กๆ ที่เรานึกถึงของหมู่บ้านเท่านั้น แต่บางครั้ง ความหมายของชุมชน อาจจะมีทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

^{๑๙} บัญชร แก้วส่อง, การวางแผนสาธารณสุข, (ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑๒.

^{๒๐} ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕-๓๖.

“ชุมชน” เป็นคำที่มีการนำไปใช้กันอย่างกว้างขวางและใช้ในลักษณะแตกต่างกันออกไป จึงมีอาจกล่าวได้ว่า “ชุมชน” เป็นคำที่มีความหมายแน่นอนตายตัวเพียงประการเดียว ดังนั้น ถ้าเรา ปฏิเสธ ที่จะยึดติดกับความหมายแคบๆ ของสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว ก็ช่วยให้ทัศนะอันกว้างในการพิจารณา สิ่งต่างๆ ได้หลายแง่มุมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาแนวคิดและความหมายของชุมชน ในทัศนะของการพัฒนาชุมชน ก็ควรจะศึกษาถึงความหมายที่เป็นรากฐานและเอื้อต่อการปฏิบัติงาน ร่วมกันสมาชิกของชุมชนต่อไปด้วย

ชุมชน อาจมีความหมายเหมือนคำว่า “สังฆะ” คือ ชุมชน เป็นการรวมกันของบุคคล เพื่อประกอบกิจกรรมในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์เพื่อให้มีชีวิตและหมู่คณะที่ดั่งงามเป็นชุมชนแห่ง กัลยาณมิตร เพื่อการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ตีร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนา หรือความ เปลี่ยนแปลงที่ดี^{๒๑}

อย่างไรก็ตาม คำว่า “ชุมชน” อาจจะสรุปความหมายหรือคำจำกัดความในหลายกรณี และหลายความหมาย ดังนี้

ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายของชุมชน หมายถึง ความเป็นชุมชน อาจหมายถึงการที่ คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสาร หรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้อ ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ร่วมกัน^{๒๒}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของชุมชน หมายถึง ชุมชนแห่ง กัลยาณมิตร คือ การที่บุคคลมาอยู่ด้วยกันเริ่มตั้งแต่ผู้นำ (พระศาสดา) เป็นกัลยาณมิตร คือ ผู้ที่จะ ช่วยเกื้อหนุนผู้อื่นในการพัฒนาชีวิตได้ดี ให้เป็นชีวิตที่เจริญงอกงาม และผู้ที่มาอยู่ด้วย (พระภิกษุ) ก็ มาช่วยกัน เอื้ออาทรต่อกัน ให้แต่ละบุคคลพัฒนาให้เข้าถึงชีวิตที่ดั่งงามขึ้น เมื่อแต่ละบุคคลได้รับ ประโยชน์จากสังฆะ หรือชุมชน แต่ละบุคคลนั้นก็ต้องเป็นประกอบหรือส่วนร่วมที่ดี เพื่อช่วยให้ เอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อสังฆะหรือชุมชนด้วยเช่นกัน^{๒๓}

กาญจนา แก้วเทพ กล่าวถึงชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณ เดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติ จนถึงระดับหมู่บ้านและ

^{๒๑}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๗๒.

^{๒๒}ประเวศ วะสี, **ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐), หน้า ๔๐.

^{๒๓}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, หน้า ๗๑-๗๒.

ระดับเกินหมู่บ้าน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมี การดำรงรักษาคุณค่า มรดกทางวัฒนธรรมและศาสนา และมีการถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย^{๒๔}

สรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบ นิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีด้านต่างๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและระหว่างกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกจากกันได้

การพัฒนาชุมชนประกอบด้วย ๒ คำ คือ การพัฒนาและชุมชน
 การพัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนสภาพปรับปรุงให้ต่างจากเดิม
 ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของบุคคลกลุ่ม/องค์กรชุมชนเครือข่ายองค์กรชุมชนและ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่หนึ่งๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระดับพื้นฐานที่สุด คือ หมู่บ้านหรือชุมชนในรูปแบบอื่นๆ ที่มีมารวมตัวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาเดียวกันเช่นชุมชนลุ่มน้ำชุมชน วัฒนธรรม เป็นต้น

การพัฒนาชุมชน (Community Development) ตามหลักการพื้นฐานเป็น กระบวนการให้การศึกษา (Educational Process) แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ (Self-Reliance) หรือช่วยตนเองได้ (Self-Help) ในการคิดตัดสินใจและดำเนินการแก้ปัญหาตลอดจน ตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม

ธนาวิทย์ กางการ ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการพัฒนาคคน และ กลุ่มคนในชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอ และร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และ ชุมชนตามแผน และโครงการที่กำหนดไว้ทั้งการใช้พลังงานของชุมชนและการสนับสนุนภายนอก ชุมชน^{๒๕}

จากคำนิยามข้างต้น การพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่ง ส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และควรเป็น ความคิดริเริ่มของประชาชนเองด้วย แต่ถ้าประชาชนไม่รู้จักริเริ่ม ก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้เกิด ความคิดริเริ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการนี้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยการกระตือรือร้น อย่างจริงจัง

^{๒๔} กาญจนา แก้วเทพ, *การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน*, กรุงเทพมหานคร : สภาคทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๔.

^{๒๕} ธนาวิทย์ กางการ, “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบล สำโรงใต้ อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๖).

๒.๒.๒ เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

เป้าหมายในการพัฒนาต้องมีชุมชนที่เข้มแข็ง โดยมีลักษณะสำคัญ ๔ ประการ^{๒๖} ดังนี้

๑. เป็นชุมชนเรียนรู้ (Learning Organization) ชุมชนเรียนรู้ คือ สมาชิกของชุมชนนั้นเองเรียนรู้ หากเป็นสมาชิกกลุ่มใหญ่หรือสมาชิกทั้งหมดของชุมชนด้วยกันเรียนรู้ นั่นหมายความว่า ชุมชนนั้นจะต้องตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาต่อความเป็นไปของโลก รู้ข่าวคราวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้บางด้านที่จำเป็น เช่น ด้านอาชีพ ด้านการเมืองการปกครอง ให้กับชุมชนอย่างครอบคลุมและลึก การเรียนรู้ตรงนี้ไม่ได้หมายถึง การฟัง การอ่าน แล้วก็จำ ซึ่งอาจไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง ต้องเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เรียนรู้จากการลงมือทำ และทำด้วยกันหลายคน หรือทำด้วยกันเป็นกลุ่มก้อน จึงได้มีการเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดความรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งเป็นความรู้จริงเป็นความรู้ขั้นสูงหรือเรียกอีกอย่างว่า “ปัญญา” ปัญญานี้จะใช้แก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน หรือสามารถสร้างการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนถาวรต่อไป เพราะปัญหาเช่นนี้จะเหมือนพลังผลักดันชุมชนตลอดเวลา

๒. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง (Community Management) การจัดการนั้นประกอบด้วยกิจกรรม ๔ ประการ

๑) การวางแผน (Planning) คือ ชุมชนจะต้องมีโครงการ (Project) หรือแผน (Plan) ของชุมชนในโครงการหรือแผนจะต้องระบุว่า ชุมชนจะทำอะไร (What) ใครจะทำ (Who) ที่ไหน (Where) ทำเมื่อไร (When) ทำอย่างไร (How)

๒) การจัดกระบวนการ (Organizing) คือ การเตรียมการเพื่อดำเนินการตามแผนข้อแรก ต้องเตรียมคน เตรียมวัสดุ เตรียมเงิน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคน จะต้องมีการวางแผนว่าใครจะทำอะไร ตอนไหน มีการฝึกทักษะที่จำเป็นและนัดหมายการลงมือทำไว้ให้เรียบร้อย

๓) ลงมือดำเนินงานตามแผน (Implementing) คือ การเอาแผนหรือโครงการมาวางแล้วปฏิบัติให้เป็นขั้นเป็นตอนจนกว่างานจะเสร็จ

๔) การประเมิน (Evaluating) เมื่อการดำเนินการเริ่มขึ้นแล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไปก็คือ การทำงาน (Monitoring) เพื่อให้แน่ใจว่า งานเริ่มขึ้นแล้ว และดำเนินการตามเป้าหมายหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร แก้ปัญหาอุปสรรค สนับสนุนส่วนที่ดำเนินได้ดีแล้วให้ดียิ่งขึ้น และตอนท้ายเมื่องานเสร็จลง มีการประเมินผลงานอีกครั้งว่า ได้มีการดำเนินงานถูกต้องตามที่วางแผนไว้หรือไม่ สรุปปัญหาและแนวทางทั่วไป รวมทั้งบทเรียนที่ได้จากการทำงานโครงการนี้ มีข้อเสนอแนะ

^{๒๖} สภาว รอดเรือง, “การจัดการชุมชนที่อยู่อาศัยในที่ดินของวัดนันทรี”, วิทยานิพนธ์
เคหพัฒนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเคหะการ, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

และแนวการใช้ประโยชน์จากผลสำเร็จอันนี้ร่วมกัน โดยปกติการจัดการชุมชนมีหน้าที่หลักอยู่ ๒ อย่าง คือ

- (๑) การรักษาความมั่นคงหรือความเข้มแข็งของชุมชนเอาไว้กับ
- (๒) การสร้างความเจริญก้าวหน้าให้ยิ่งๆ ขึ้นไปสำหรับชุมชน และหน้าที่นี้ต้องทำตามแผนหรือโครงการและรายละเอียดดังกล่าวแล้ว เพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพ
- (๓) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) การมีจิตวิญญาณของชุมชนอาจแสดงได้หลายอย่าง เช่น การมีสมาชิกที่มีความผูกพันภักดีกับชุมชน ห่วงแหนชุมชน มีสิ่งที่สมาชิกยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น มีวัด มีพระ มีสุสานตระกูล มีบรรพบุรุษ หรือชีวิตในวัยเยาว์ และผลประโยชน์ปัจจุบันและในอนาคตอยู่ในชุมชนสิ่งเหล่านี้หลายอย่างรวมกัน
- (๔) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) สันติภาพเป็นเหตุผลหลายประการ เช่น คนในชุมชนมีความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนสิ่งแวดล้อม ความปรองดองของคนในชุมชน การรู้จักจัดการชุมชน การมีผู้นำที่ดี รวมถึงการประสานร่วมมือกันเป็นอย่างดีระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ ในชุมชน สันติภาพอาจแสดงออกได้หลายรูปแบบที่สำคัญ เช่น การเป็นชุมชนที่มีความสุข การมีความสามัคคีปรองดองกัน มีการทำงานเพื่อส่วนรวม ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของชุมชน การมีพลังในการทำงานใหญ่ งานเพื่อส่วนรวม การมีความสามารถในการแก้ปัญหา การขัดแย้งที่อาจมีให้ลุล่วงไปได้ รวมทั้งการสามารถปกป้องอันตรายจากภายนอก และแม้จะไม่ออกไประรานภายนอก แต่ภายนอกก็ยำเกรงพลังอำนาจของความสามัคคีของคนในชุมชน

๒.๒.๓ ปรัชญาพัฒนาชุมชน

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ ได้กล่าวถึงหลักปรัชญามูลฐานของงานพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้^{๒๗}

๑. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญและมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมและอย่างบุคคลมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนอันหนึ่งใน
๒. บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนไปในทิศทางที่ตนต้องการ
๓. บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลงทัศนคติประพฤติปฏิบัติและพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้

^{๒๗}พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์, การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เลิฟและลิฟเพรส, ม.ป.ป.), หน้า ๑-๒.

๔. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่มความเป็นผู้นำและความคิดใหม่ๆ ซึ่งซ่อนเร้นอยู่และพลังความสามารถเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ถ้าพลังที่ซ่อนเร้นเหล่านี้ได้รับการพัฒนา

๕. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้านเป็นสิ่งที่ยังปรารถนาและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคลชุมชนและรัฐฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนั้น

ประการแรก ตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคนว่าเป็นทรัพยากรที่มีความหมายและสำคัญที่สุดมนุษย์ทุกคนมีความสามารถ

ประการที่สอง การพัฒนาชุมชนก็คือความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม (Social Justice) การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงที่เห็นได้ชัดในหมู่มวลชนนั้นเป็นเรื่องที่อารยะสังคมพึงยึดมั่น

ประการสุดท้าย ความไม่รู้ความต้อติงและการใช้กำลังบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาและความเจริญรุดหน้าจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยวิธีการให้การศึกษาเท่านั้น การให้การศึกษาและให้โอกาสจะช่วยดึงพลังซ่อนเร้นในตัวคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ก็จะต้องยึดหลักการรวมกลุ่มและการทำงานกับกลุ่มเพราะมนุษย์เราเป็นสัตว์สังคมการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและทำงานรวมกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้คนได้เจริญเติบโตโดยเร็วที่สุด

ธนาวิทย์ กางการ ได้กล่าวว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคนว่า เป็นทรัพยากรที่มีความหมายและสำคัญที่สุด มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น ถ้ามีโอกาสการพัฒนาทั้งหลายจะปราศจากผลทั้งสิ้น ถ้าหากมองข้ามในเรื่องการพัฒนาบุคคล แต่ละคนให้มีที่ศนะที่ถูกทางและมีขีดความสามารถสูงขึ้น อีกประการหนึ่ง การพัฒนาชุมชนก็คือ ความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงต่ำที่เห็นได้ชัด ในหมู่มวลชนนั้นเป็นเรื่องอารยะสังคมพึงยึดมั่น **ประการสุดท้าย** ความไม่รู้ ความต้อติง และการใช้กำลังบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาและความเจริญรุดหน้าจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยวิธีการใช้การศึกษาเท่านั้น การให้การศึกษาและให้โอกาสจะช่วยดึงพลังซ่อนเร้นในตัวคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ ก็จะต้องยึดหลักการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้คนได้เจริญเติบโตเร็วที่สุด^{๒๘}

^{๒๘} ธนาวิทย์ กางการ, “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๖).

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวถึงปรัชญาของการพัฒนาชุมชนประกอบด้วย

๑. การพัฒนาชุมชนนั้นให้ความสำคัญเชื่อมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากร (Human Resources) ที่มีความสำคัญที่สุดในความสำเร็จของการดำเนินงานทั้งปวงและเชื่ออย่างแน่วแน่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตนหากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกต้อง

๒. การพัฒนาชุมชนเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนปรารถนาต้องการความยุติธรรมที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม (Social Justice) ต้องการอยู่ในสังคมด้วยความสุขกายสบายใจ (Social Satisfaction) และต้องการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย (Social Acceptability)^{๒๙}

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ ได้กล่าวถึงปรัชญาการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชน มีหลักปรัชญาอันเป็นมูลฐานสำคัญ^{๓๐} ดังนี้

๑. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่มและความเป็นผู้นำซ่อนเร้นอยู่ในตัวพลังเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ถ้าได้รับการพัฒนา

๒. บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลงทัศนคติประพฤติปฏิบัติและพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้

๓. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญและมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมอย่างบุคคลมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนผู้หนึ่ง

๔. บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนไปในทิศทางที่ตนต้องการ

๕. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของคนในชุมชนทุกด้านเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนทุกคนและชุมชนโดยรวม

กรมการพัฒนาชุมชน ได้กล่าวสรุปปรัชญางานพัฒนาชุมชน โดยมีความเชื่อว่า

๑. มนุษย์ทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีในความเป็นคน

๒. มนุษย์ทุกคนมีความสามารถหรือมีศักยภาพ

๓. ความสามารถของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส^{๓๑}

^{๒๙} ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, หน้า ๕.

^{๓๐} ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ, การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๖.

^{๓๑} กรมการพัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย, คู่มือสนับสนุนการปฏิบัติงานของพัฒนากรและนักวิชาการ (เล่ม ๓) เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจรากฐาน, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๕.

๒.๒.๔ แนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชน

สนธยา พลศรี ได้กล่าวว่า การศึกษาแนวความคิดพื้นฐานของงานพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พัฒนากรสามารถทำงานกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและทำให้งานมีประสิทธิภาพ แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนในระดับการปฏิบัติ^{๓๒} มีดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจวางแผนงาน การปฏิบัติการ และร่วมบำรุงรักษา

๒. การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self-Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งคือต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้มากขึ้นโดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือสนับสนุนในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชนตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

๓. ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) ในการทำงานกับประชาชนต้องยึดหลักการที่ว่าความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชนซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตยและหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษาให้ประชาชนเกิดความคิดและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านตำบล

๔. ความต้องการของชุมชน (Felt-Needs) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนและองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของชุมชนเองเพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างงานเป็นของประชาชนและจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

๕. การศึกษาภาคชีวิต (Life-Long Education) งานพัฒนาชุมชนถือเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคนการให้การศึกษาต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไปตราบเท่าที่บุคคลยังดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจากปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนได้นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

๑) ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิดวางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเองนักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้นแนะนำส่งเสริม

๒) ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชนนักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลังและช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

^{๓๒} สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : สถาบันราชภัฏสงขลา, ๒๕๕๒), หน้า ๔๘-๕๑.

๓) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ตัดสินใจวางแผนปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงานอันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

๔) ยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุยประชุมปรึกษาหารือร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจและทำร่วมกันรวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนไว้ ๑๐ ประการ คือ

- ๑) ต้องสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
- ๒) ต้องเป็นโครงการเอนกประสงค์ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน
- ๓) ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปพร้อมๆกับการดำเนินงาน
- ๔) ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
- ๕) ต้องแสวงหาและพัฒนาให้เกิดผู้นำในท้องถิ่น
- ๖) ต้องยอมรับให้โอกาสสตรีและเยาวชนมีส่วนร่วมในโครงการ
- ๗) รัฐต้องเตรียมจัดบริการให้การสนับสนุน
- ๘) ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพทุกระดับ
- ๙) สนับสนุนให้องค์กรเอกชนอาสาสมัครต่างๆ เข้ามีส่วนร่วม
- ๑๐) ต้องมีการวางแผนให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนที่สอดคล้องกับความเจริญ

ในระดับชาติด้วย

แนวความคิดพื้นฐานของงานพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พัฒนากรสามารถทำงานกับประชาชนได้อย่างถูกต้อง และทำให้งานมีประสิทธิภาพ แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนในระดับการปฏิบัติ^{๓๓} มีดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผนงาน การปฏิบัติการและร่วมบำรุงรักษา

๒) การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self-Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญ ประการหนึ่งคือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การ

^{๓๓} กรมการพัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย, คู่มือสนับสนุนการปฏิบัติงานของพัฒนากรและนักวิชาการ (เล่ม ๓) เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจรากฐาน, หน้า ๕-๑๑.

ช่วยเหลือ สนับสนุนในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

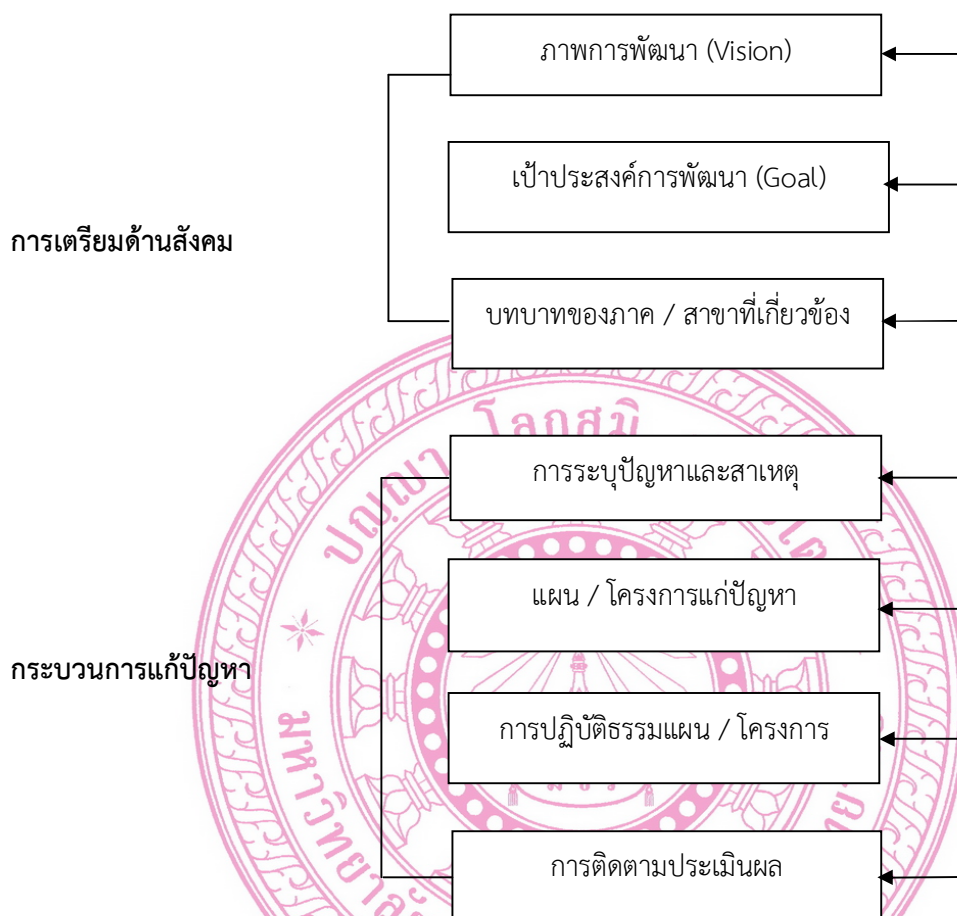
๓. ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) ในการทำงานกับประชาชนต้องยึดหลักการที่ว่าความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชน ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตย และหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษาให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ตำบล

๔. ความต้องการของชุมชน (Felt-Needs) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนและองค์กรประชาชนคิด และตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของชุมชนเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างงานเป็นของประชาชน และจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

๕. การศึกษาภาคชีวิต (Life-Long Education) งานพัฒนาชุมชนถือเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน การให้การศึกษาต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไป ครอบคลุมถึงบุคคลที่ยังดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน

๒.๒.๕ กรอบแนวคิดของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

การพัฒนาที่มีส่วนร่วมต้องเริ่มด้วยการตกลงกำหนดปัญหา หรือจะต้องมี ภาพของการพัฒนา (Vision) ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรกต่อมาคือ การกำหนดเป้าประสงค์ของการพัฒนา (Goal) ร่วมกันของทุกภาคทุกระดับต่อจากนั้นก็กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละภาคที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับของการพัฒนาสุดท้ายก็ต้องตกลงกำหนดกลวิธีแผนงาน / โครงการพัฒนาในระดับชุมชนและในระดับภาคอื่นๆตามด้วยการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการ การติดตามประเมินผล เพื่อให้ทราบผลที่เกิดขึ้นและสุดท้ายการปรับปรุงโครงการที่อาจต้องกระทำต่อไป ดังแผนภูมิที่ ๒.๒ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๒.๒ แสดงกรอบแนวคิดระบบการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม^{๓๔}

๒.๓ หลักการและกระบวนการตามขั้นตอนของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการพัฒนาที่ผ่านมานั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างยอมรับกันว่าการพัฒนาที่มุ่งแต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมิได้ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา หรือมิได้ให้ประชาชนเข้ามามี “ส่วนร่วม” นั้น ส่งผลให้บังเกิดความล้มเหลวของการพัฒนา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาที่ทอดทิ้งประชาชน ประชาชนกลายเป็นผู้ร่วม (Passive Participation) ในการพัฒนา ไม่ได้เป็นผู้ที่มีส่วนให้หรือมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการพัฒนา (Active Participation) ปัจจุบันถนนทุกสายของการพัฒนาได้มุ่งไปสู่ “การมีส่วนร่วม” ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

^{๓๔} อลิศรา ชูชาติ และคณะ, เทคนิคการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม, (นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานอาเซียน, ๒๕๓๘), หน้า ๕-๖.

ของประชาชนที่จะเข้ามาแสดงความคิดเห็นในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ของชุมชนและท้องถิ่น

แนวทางในการพัฒนาดังกล่าวจำเป็นต้องมีการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายและบทบาทของนักพัฒนาที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและอุดมการณ์ในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนมากกว่าการพัฒนางานปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้บริการเป็นผู้กระตุ้นปลุกประชาชนให้ตื่นและสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม อุทิศตนสัมผัสใกล้ชิดกับปัญหาของประชาชนเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึงประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการตัดสินใจในโครงการพัฒนาและร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนอันจะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นและความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ เพื่อให้บรรลุ “การพึ่งตนเอง” ของชุมชนอันเป็นเป้าประสงค์ของการพัฒนาอย่างแท้จริง การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม มีมิติของการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับแนวตั้งและแนวนอน เป็นการพัฒนาที่มีส่วนร่วมของประชาชนและภาคต่าง ๆ ของสังคม ขั้นตอนสำคัญที่สุดในการพัฒนาก็คือ การเตรียมด้านสังคมที่เริ่มด้วยแนวคิดในการเตรียมความพร้อมของผู้เกี่ยวข้องในทุกๆ ภาค เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจและเต็มใจร่วมมือร่วมใจทำงานในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ซึ่งการเตรียมการด้านสังคม เพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องทั้งระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและประชาชน ซึ่งแต่ละฝ่ายมีบทบาทหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ^{๓๕} ดังนี้

๒.๓.๑ ภาครัฐหรือข้าราชการ

บทบาทหน้าที่ของภาครัฐหรือข้าราชการในการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมพึง มีดังต่อไปนี้

๑. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม และกลวิธีกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นอย่างดี

๒. เชื่อมโยงแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตเข้ากับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ โดยถือว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจใน ส่วนรวม

๓. เข้าใจว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิต มิใช่เป็นของข้าราชการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง แต่เป็นของประชาชน ข้าราชการทุกกระทรวงต้องร่วมมือประสานงานกัน สนับสนุนประชาชนให้สามารถดำเนินงานการพัฒนาตามกระบวนการของประชาชนได้ถูกต้อง

๔. นิเทศ ติดตามช่วยแก้ไขปัญหาการปฏิบัติของประชาชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอบำรุงขวัญและให้กำลังใจแก่ประชาชนโดยเหมาะสม

^{๓๕} อ่างแล้ว, หน้า ๙-๑๒.

๕. ประชุมปรึกษาหรือร่วมกันเป็นประจำทุกกระทรวง และฟื้นฟูความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา

๖. เคารพในความเป็นมนุษย์ของประชาชน และเชื่อว่าชุมชนและประชาชนมีภูมิปัญญาจากประสบการณ์ที่อยู่ในพื้นที่มานาน สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ดีกว่าที่ราชการได้คิดขึ้น

๗. ร่วมมือประสานงานกับภาคเอกชน โดยทำความตกลงกันในการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาตามโครงการ

๒.๓.๒ ภาคเอกชน

บทบาทหน้าที่ของภาคเอกชนในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมได้โดย

๑. ช่วยจัดหาทรัพยากร เมื่อชุมชนหรือประชาชนขาดแคลนด้านการเงินและกำลังคน

๒. ช่วยให้การศึกษาคูหาอบรมด้านความรู้วิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในด้านที่ตนเองมี ความถนัด

๓. ร่วมมือประสานงานกับภาครัฐเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐเอง หรือการนำแนวคิดที่ดีมาเสนอ ให้ทำการทดลอง วิจัยกระบวนการและวิธีการต่างๆ ที่เคยได้ผลมาในที่อื่นๆ

๒.๓.๓ ภาคประชาชน

ภาคประชาชนก็เช่นเดียวกัน ประชาชนก็ต้องมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมโดย

๑. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม และกลวิธีการบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตจนสามารถปฏิบัติในชุมชนของตนเองได้

๒. ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนไปสู่ชุมชนอื่น รวมทั้งติดตามช่วยเหลือให้ชุมชนอื่นปฏิบัติได้เช่นกัน

๓. ระดมทรัพยากรในท้องถิ่นตนเองมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ทั้งเรื่องกำลังคนเงิน และวัสดุอุปกรณ์

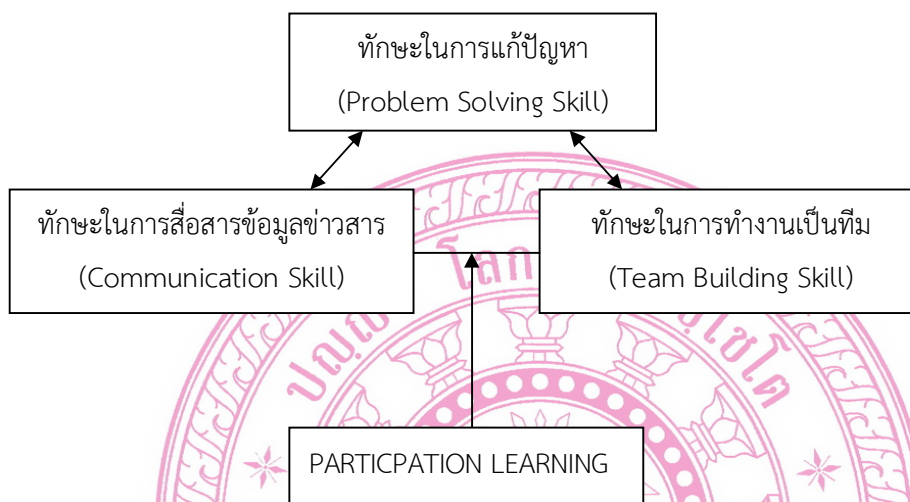
๔. ช่วยเหลือกันเองในปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ภายในชุมชน หรือร้องขอให้ภาคอื่นมาช่วยด้วยหากเห็นว่าจำเป็น

๕. ฟื้นฟูความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอยู่เป็นประจำโดยช่วยเหลือกันเองหรือร่วมกับภาคอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานพัฒนาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมโดยแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมทั้ง ๓ ระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในการพัฒนาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐาน ๓ ประการ คือ

๑) ทักษะในการแก้ปัญหา (Problem Solving Skill)

๒) ทักษะในการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร (Communication Skill)

๓) ทักษะในการทำงานเป็นทีม (Team Building Skill) ดังแผนภูมิที่ ๒.๓ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๒.๓ แสดงทักษะพื้นฐานในการพัฒนา^{๓๖}

๒.๔ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น

๒.๔.๑) หลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization)

การกระจายอำนาจการปกครอง หมายถึง การที่รัฐบาลยินยอมมอบอำนาจการปกครอง และ การบริหารในกิจการต่างๆ ให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นดำเนินการปกครองตนเอง โดยประชาชนในท้องถิ่นจะเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ดังกล่าว ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจ ทั้งทางการเมืองและการบริหารในการกำหนดนโยบายและการบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบาย ท้องถิ่นตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง จึงมี ฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน มีผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นตัวอย่าง เช่น การจัดระเบียบบริหารราชการท้องถิ่นของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์กรบริหารส่วนตำบล^{๓๗} การกระจายอำนาจการปกครองมีลักษณะสำคัญ^{๓๘} ดังนี้

^{๓๖} ประพนธ์ ปิยรัตน์, ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต, (นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๔), หน้า ๒๙.

^{๓๗} อุทัย หิรัญโต, การปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๒-๓.

^{๓๘} ประหยัด หงส์ทองคำ, การปกครองท้องถิ่นไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๔-๕.

๑. มีองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เป็นนิติบุคคลแยกออกจากรัฐบาลกลาง
 ๒. มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมด หรือบางส่วน
 ๓. มีอำนาจอิสระจากส่วนกลางภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย
 ๔. มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง
- จะเห็นได้ว่า การกระจายอำนาจ มีจุดแข็ง ๔ ประการ^{๓๔} คือ

๑) ทำให้เกิดการสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ดีขึ้น เพราะผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งย่อมทราบความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในท้องถิ่นได้ดี

๒) ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ไม่ต้องขอคำปรึกษาหรือขอความเห็นชอบจากส่วนกลาง

๓) ทำให้แบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง

๔) ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความสนใจรู้จักรับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่นของตนเอง เพราะประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนจุดอ่อนของการกระจายอำนาจ ก็คือทำให้รัฐบาลเสียเอกภาพและเป็นภัยต่อความมั่นคง

๒.๔.๒ ลักษณะของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นในรูปของการปกครองตนเอง (Local Government) เป็นการปกครองที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองภายใต้กฎหมายของรัฐหรือประเทศนั้นๆ ดังนั้น ลักษณะของการปกครองท้องถิ่นที่สำคัญ จึงมีดังนี้

๑. มีสถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย เช่น ประเทศไทยมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

๒. มีพื้นที่และระดับ (Area and Levels) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีพื้นที่การปกครองที่แน่นอนและชัดเจน และควรจะต้องมีการแบ่งระดับการปกครองท้องถิ่นว่ามีกี่ระดับ เช่น ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ เป็นต้น เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดพื้นที่และระดับของการปกครองท้องถิ่นมีมากมาย เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความสำคัญในการปกครองตนเองของประชาชน ประสิทธิภาพในการบริหาร รายได้และความหนาแน่นของประชาชน เป็นต้น สำหรับ

^{๓๔}วิทยา นภาศิริกุลกิจ, การเมืองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๙), หน้า ๑๘.

ประเทศไทยมีเกณฑ์การจัดตั้งและยกฐานะหน่วยการปกครองท้องถิ่น ๓ ประการ คือ รายได้ย้อนหลัง ๓ ปี ไม่รวมเงินอุดหนุนจำนวนประชากร และขนาดพื้นที่

๓. มีการกระจายอำนาจและหน้าที่ (Devolution of Power and Function) การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการกระจายอำนาจการปกครองไปในท้องถิ่น โดยการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน ดังนั้น การที่หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะมีอำนาจและหน้าที่มากขึ้นขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองการปกครองที่สำคัญ

๔. ความเป็นนิติบุคคล (Artificial Person) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องเป็นองค์การนิติบุคคลโดยแยกเทศจากองค์การของรัฐบาลกลาง ทั้งนี้ เพื่อดำเนินงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง เพราะหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีงบประมาณ ทรัพย์สิน หนี้สิน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

๕. มีการเลือกตั้ง (Election) การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมาจากการเลือกตั้ง โดยประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญกล่าวคือ จะต้องให้สิทธิแก่ประชาชนในท้องถิ่นในการเลือกตั้งคณะเจ้าหน้าที่ผู้บริหารการปกครองท้องถิ่นทั้งหมด หรือบางส่วนเพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน (Political Participation)

๖. มีอำนาจอิสระ (Autonomy) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานรัฐบาลกลาง และมีอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารงานภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย สามารถกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ เพื่อกำกับควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายหรือความต้องการของท้องถิ่นและสามารถใช้ดุลพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง

๗. มีงบประมาณของตนเอง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ (Revenue) จัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

๘. มีการกำกับดูแลของรัฐ หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีฐานะเป็นหน่วยการปกครองระดับรองของรัฐ และอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมและความมั่นคงแห่งรัฐ

๒.๔.๓ หน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่น

ถึงแม้ว่าการปกครองท้องถิ่นจะสามารถแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากกว่าการปกครองโดยรัฐบาลกลางก็ตาม แต่การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นให้เหมาะสมกับความสามารถและความพร้อมของท้องถิ่นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้ากำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบมากเกินไปอาจทำให้การ

ปฏิกิริยาที่องค์กรไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ฉะนั้น เพื่อให้การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของหน่วย การปกครองท้องถิ่นเป็นไปอย่างเหมาะสม จึงควรจะต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑) กำลังเงิน ๒) กำลังคนและความสามารถของเครื่องมือเครื่องใช้ และ ๓) ประโยชน์ของท้องถิ่น

สำหรับการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่น สามารถ กระทำได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. บัญญัติไว้ในกฎหมายอันเป็นการทั่วไป เพื่อให้ทุกหน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็น แบบอย่างเดียวกัน

๒. บัญญัติไว้ในกฎหมายอันเป็นการเฉพาะเจาะจงแต่เฉพาะหน่วยการปกครองท้องถิ่น เช่น การตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้มีการกำหนด หน้าที่ความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานครไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง

ส่วนขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น พอสรุปได้^{๑๐} ดังนี้

๑) งานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและงานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก ในชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น (Environmental Service and Convenience or Communal Service) เช่น พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น โบราณสถานท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม การก่อสร้างถนน การก่อสร้างสะพาน การจัดสวนสาธารณะ และการกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น

๒) งานเกี่ยวกับการป้องกันและรักษาความปลอดภัย (Protective Service) เช่น งาน ตำรวจ และงานดับเพลิง เป็นต้น

๓) งานเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม (Social Welfare Service) เช่น การจัดให้มีหน่วย สาธารณสุข การจัดให้มีศูนย์เยาวชน การจัดให้มีสถานสงเคราะห์เด็ก คนชรา และคนพิการ การจัดให้ มีห้องสมุดสำหรับประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

๔) งานเกี่ยวกับการพาณิชย์ท้องถิ่น (The Trading or Commercial Service) งาน ประเภทนี้ เป็นกิจการที่ให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งหากปล่อยให้เอกชนเข้ามาดำเนินการ อาจไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควร เช่น การจัดตั้งสถานธนาขุม การจัดตลาด การจัดบริการเดินรถและ กิจการต่างๆ ที่มีรายได้ เป็นต้น

๒.๔.๔ องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ ๘ ประการ^{๑๑} คือ

^{๑๐} ชูวงศ์ ฉายะบุตร, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมนิสิตเก่า รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๕.

^{๑๑} อุทัย หิรัญโต, การปกครองท้องถิ่น, หน้า ๒๒.

๑. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่อง การปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความ เข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

๒. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และ ระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อ ชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับ ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น ๒ ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาด ใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ โดยองค์การอาหารและเกษตร แห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of Social Affairs) ได้ให้ความเห็นว่า ควรมีประชากร ประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหาร รายได้ และบุคลากร เป็นต้น

๓. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อย เพียงใด ขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมือง และการปกครองของรัฐบาล เป็นสำคัญ

๔. องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาล แห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎข้อบังคับ ควบคุม ให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

๕. การเลือกตั้ง สมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนใน ท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของ ประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

๖. อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการ ภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชา ของหน่วยงานทางราชการ

๗. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่ กฎหมายให้อำนาจจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

๘. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวมโดยการมีอิสระในการดำเนินงาน ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ได้หมายความว่า มีอิสระเต็มที่เลยทีเดียว คงหมายถึงเฉพาะ อิสระในการดำเนินการเท่านั้น เพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตยไป รัฐจึงต้องสงวน อำนาจในการควบคุมดูแลอยู่

การปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจ และอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่นที่เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้ง เมืองค์การหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และที่สำคัญก็คือประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง

องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองค์ประกอบดังกล่าว คือ มีสถานะตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๔๓ องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

มาตรา ๔๕ สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละสองคน ซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

ในกรณีเขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงหนึ่งหมู่บ้านให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหกคน และในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงสองหมู่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละสามคน

มาตรา ๔๖ สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

(๒) พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

(๓) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล ตาม (๑) และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

มาตรา ๖๖ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

มาตรา ๗๔-๗๙ รายได้และรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๙๐ ให้นายอำเภอมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของทางราชการ ซึ่งเป็นการควบคุมดูแลของรัฐ

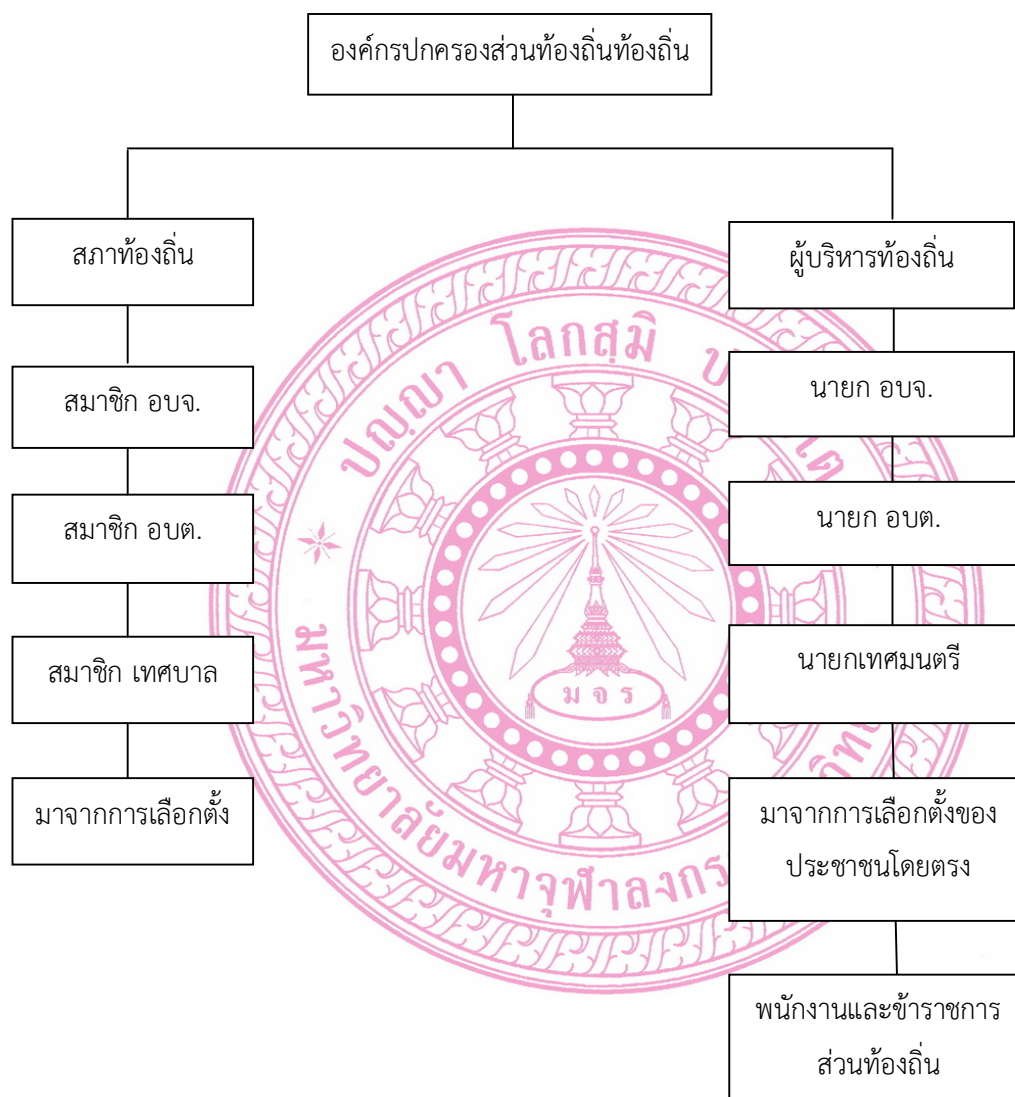
๒.๔.๕ องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ที่มีพื้นที่รับผิดชอบในเขตตำบล ที่อยู่นอกเขตเทศบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ยกเว้นองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลถูกตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด มีรายได้และทรัพย์สินของตนเอง ตั้งแต่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน ได้มีการประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลรวมทั้งสิ้น จำนวน ๖,๗๔๔ แห่ง^{๔๒} ดังปรากฏในแผนภูมิที่ ๒.๔ โครงสร้างบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๔๒} สำนักงานบริหารราชการส่วน, กรมการปกครอง, ใน เอกสารสรุปการฝึกอบรมวิชาการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลและรูปแบบจัดทำงบประมาณแบบแผนงาน ๑ โครงการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสาวิชาดินแดน, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐-๑๒.

โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น

แผนภูมิที่ ๒.๔ แสดงโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นไทย : พัฒนาการและปฏิรูปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง การที่รัฐกระจายอำนาจให้ประชาชนมีส่วนในการปกครองตนเอง ให้มีอิสระในการบริหารงานในทุกๆ ด้าน นอกจากด้านที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ เช่น การป้องกันประเทศ คงให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตัวแทนเข้ามาบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายและความต้องการของประชาชน รวมถึงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารจัดการกิจกรรม งาน แผนงาน และโครงการด้วยตนเอง

ภารกิจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖ บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจและหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นอกจากนี้ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบล มีภารกิจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท^๓ คือ

๑. ภารกิจและหน้าที่ที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
๒. ภารกิจและหน้าที่ที่อาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถเลือกจัดทำได้ตามความจำเป็น และความต้องการของท้องถิ่นแต่ละแห่ง ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- ๒.๒ ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่าง โดยวิธีอื่น
- ๒.๓ ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- ๒.๔ ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ
- ๒.๕ ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และกิจการสหกรณ์
- ๒.๖ ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- ๒.๗ บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- ๒.๘ การคุ้มครอง ดูแล และรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- ๒.๙ หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ๒.๑๐ ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม

^๓ พูลศักดิ์ ประนุทธนพาล, โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๑-๑๒๒.

๒.๑๑ กิจกรรมเกี่ยวกับการพาณิชย์

๒.๑๒ การท่องเที่ยว

๒.๑๓ การผังเมือง

พระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจในการจัดระบบการบริหารสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

๑. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
๒. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
๓. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
๔. การสาธารณสุขมูลฐาน และการก่อสร้างอื่นๆ
๕. การสาธารณสุขการ
๖. การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
๗. การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
๘. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
๙. การจัดการศึกษา
๑๐. การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส
๑๑. การบำรุงรักษาศิลปประจารัตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
๑๒. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
๑๓. การจัดให้มี และบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
๑๔. การส่งเสริมกีฬา
๑๕. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
๑๖. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
๑๗. การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
๑๘. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
๑๙. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
๒๐. การจัดให้มี และควบคุมสุสาน และฌาปนสถาน
๒๑. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
๒๒. การจัดให้มี และควบคุมการฆ่าสัตว์
๒๓. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ

๒๔. การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒๕. การผังเมือง

๒๖. การขนส่ง และการวิศวกรรมจราจร

๒๗. การดูแลรักษาที่สาธารณะ

๒๘. การควบคุมอาคาร

๒๙. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๓๐. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกัน และรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน

๓๑. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ภารกิจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ภารกิจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง การแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชนระดับตำบล และที่แก้ไขเพิ่มเติม จนถึงฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๔๖ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติไว้โดยทั่วไป จะเรียกว่า ภารกิจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลว่า การพัฒนาตำบล

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย : อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ^{๔๔}

อำเภอขุนหาญ เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษ มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ ๒ รองจากอำเภอกันทรลักษ์ และเป็นหนึ่งในสามอำเภอของจังหวัดศรีสะเกษที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา และยังเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกเงาะ ทุเรียนที่มีชื่อเสียงของจังหวัดศรีสะเกษอีกด้วย

๑) ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอขุนหาญตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังต่อไปนี้

^{๔๔}วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. อำเภอขุนหาญ. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AD%E0%B8%B3%E0%B9%80%E0%B8%A0%E0%B8%AD%E0%B8%82%E0%B8%B8%E0%B8%99%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%8D> [สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๙ ก.พ. ๒๕๕๖].

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสำโรงพลัน ตำบลไพรบึง อำเภอไพรบึงและ ตำบลพิงพวย
ตำบลศรีแก้ว อำเภอสรีรัตนะ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลภูเงิน ตำบลกระแซง ตำบลทุ่งใหญ่ ตำบลชำ ตำบล
ละลาย อำเภอกันทรลักษ์

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภออันลอมเวง จังหวัดโอดดาร์เมียนเจีย และอำเภอจอมกระ
सानต์ จังหวัดพระวิหาร (ประเทศกัมพูชา)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลดงรัก ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ ตำบลปรือใหญ่
ตำบลศรีตระกูล อำเภอชุนซ์ และตำบลสำโรงพลัน อำเภอไพรบึง

๒) ประวัติอำเภอชุนหาญ

อำเภอชุนหาญเป็นแหล่งชุมชนเก่าแก่ เป็นพื้นที่ลุ่มของลำห้วยหลายสาขา มีความ
อุดมสมบูรณ์ สันนิษฐานว่า ชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ก่อนเป็นชาวกูย หรือส่วย (ซึ่งได้สืบเชื้อสายกันต่อมา
จนถึงปัจจุบัน และมีชาวบ้านที่ใช้ภาษากูย หรือส่วยอยู่มากในตำบลโนนสูง ตำบลโพธิ์กระสังข์ และ
บางส่วนของตำบลกระหว่น) ในยุคต่อมา ชาวขอมหรือชนที่ใช้ภาษาเขมรเข้ามา และกระจายกันตั้ง
บ้านเรือนจนกลายเป็นชุมชนใหญ่ และสืบสานประเพณีต่อๆ กันมา ส่วนผู้คนที่ใช้ภาษาลาวได้เข้ามา
ภายหลัง ซึ่งสันนิษฐานว่า เข้ามาตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นยุคที่ทางราชสำนักเวียงจันทน์
เกิดความวุ่นวาย และผู้คนได้อพยพข้ามลำน้ำโขงมาตั้งหลักแหล่งใหม่ ผู้คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหลัก
แหล่งในแถบนี้ คือ (ตามตำนานและเรื่องบอกเล่าของผู้คนสมัยก่อน) กลุ่มของนายหาญ นายเอก นาย
อูด ซึ่งทั้งสามคนนี้ได้แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือน นายหาญได้ไปตั้งหลักแหล่ง ณ บริเวณที่ปัจจุบันอยู่
ในเขตบ้านแดง ตำบลชุนหาญ นายเอกไปตั้งที่บ้านตาเอก (ปัจจุบันนี้อยู่ในเขต ตำบลห้วยจันทร์)
ส่วนนายอูดแยกไปไกลทางทิศตะวันตก ตั้งหลักแหล่งที่ปัจจุบันเรียกว่า บ้านตาอูด เขตอำเภอชุนซ์

ต่อมาบริเวณแถบนี้ ราชสำนักสยามเรียกว่า “เขมรป่าดง” และได้ตั้งเมืองชุนซ์ขึ้น
โดยขึ้นกับเมืองโคราช และด้วยเหตุนี้นายหาญจึงมีโอกาสเข้าทำราชการและมีบรรดาศักดิ์เป็น “ขุน”
หมู่บ้านที่ท่านอยู่จึงถูกเรียกว่า “บ้านชุนหาญ” จนกระทั่งมีการจัดรูปแบบการปกครองใหม่ในรูปแบบ
ของจังหวัดและอำเภอ เมืองชุนซ์จึงถูกยุบเป็นอำเภอชุนซ์ขึ้นแก่จังหวัดศรีสะเกษ ในระดับตำบล
“บ้านชุนหาญ” ซึ่งเป็นบ้านเก่าแก่และเป็นหมู่บ้านใหญ่ จึงได้อาชื่อ "ชุนหาญ" มาตั้งเป็นชื่อตำบล
ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ประชากรมากขึ้น และเขตรับผิดชอบของอำเภอชุนซ์ค่อนข้างกว้าง
จึงได้ยกเอาตำบลต่างๆ ในเขตทางตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ โดยเจ้าหน้าที่ผู้ก่อตั้ง
สมัยนั้นได้เลือกชัยภูมิที่เป็นเนินสูงและมีแหล่งน้ำใหญ่ (หนองสิ) อยู่ใกล้เป็นที่ตั้งที่ว่าอำเภอ ซึ่งอยู่
ในเขตตำบลสิ เดิมที่จะใช้ชื่อกิ่งอำเภว่า “สิ” ซึ่งฟังแล้วอาจจะไม่เสนาะเท่าใด จึงมีการคิดชื่อกันใหม่
และตกลงกันว่าเอาชื่อหมู่บ้านที่เก่าแก่มากตั้งเป็นชื่อกิ่งอำเภอ เมื่อสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่จึงรู้ว่า “บ้าน
ชุนหาญ” ซึ่งอยู่ไกลออกไปทางทิศตะวันตกของที่ตั้งกิ่งอำเภอ เป็นชุมชนเก่าแก่ ย้อนหลังไปถึงยุค

รัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงได้ยกเอาชื่อ “ขุนหาญ” มาเป็นชื่อกิ่งอำเภอ โดยที่ตั้งไม่ได้อยู่ในเขตตำบลขุนหาญแต่อย่างใด ต่อมาจึงยกฐานะขึ้นเป็นอำเภออย่างสมบูรณ์

ด้วยความหลากหลายของผู้คนหลายเหล่าที่โยกย้ายมาตั้งหลักแหล่งในบริเวณเดียวกัน อำเภอขุนหาญ จึงมีทั้งผู้คนที่ใช้ภาษาเขมร ภาษาส่วย และลาว หรืออีสาน อาศัยอยู่กระจัดกระจาย โดยมีประชากรที่ใช้ภาษาเขมรในสัดส่วนที่มากที่สุด ส่วนภาษาลาวนั้น มี ๒ สำเนียง คือ

สำเนียงดั้งเดิมของลูกหลานที่สืบเชื้อสายมาจากนายหาญ นายเอก และนายอุต ซึ่งกลายเป็นสำเนียงเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ

สำเนียงอุบล ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า ผู้คนที่ใช้ภาษาลาวสำเนียงอุบลเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอขุนหาญเมื่อใด แต่แน่ชัดว่า เป็นชนกลุ่มหลังสุดที่เข้ามาทำมาหากินในบริเวณนี้ ผู้ที่เข้ามาก่อนตั้งบ้านเรือนในเขตตำบลสิ ส่วนชาวลาวสำเนียงอุบลที่มาหลังสุดไปตั้งหมู่บ้านต่างๆ ที่มีชื่อนำหน้าว่า “ซำ” ในเขตตำบลพราน ซึ่งเป็นบริเวณที่มีดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำไร่พืชผลชนิดต่างๆ การอยู่รวมกัน และติดต่อแลกเปลี่ยนกันของชนหลายเหล่าในเขตอำเภอขุนหาญ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและซึมซับวัฒนธรรมระหว่างกัน ชนบวชนิยมบางอย่างจึงแตกต่างออกไปจากผู้คนในเขตอื่นของจังหวัดศรีสะเกษ โดยเฉพาะผู้คนที่ใช้ภาษาลาวจะรับเอาชนบวชนิยมบางอย่างของชาวเขมร และชาวส่วยเข้าแทรกในธรรมเนียมของตน

อำเภอขุนหาญ เป็นอำเภอชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา โดยมีภูเขา โดยมีภูเขาพนมดงรักเป็นแนวเขต มีระยะห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ ๖๐ กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด ๗๗๗.๓๙ ตารางกิโลเมตร อำเภอขุนหาญ แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๒ ตำบล จำนวน ๑๔๓ หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ๕๙ หมู่บ้าน และที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลขุนหาญ จำนวน ๘๔ ชุมชน มีประชากรทั้งสิ้น ๑๒๑,๗๗๔ คน^๕ มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ด้านทิศใต้มีเทือกเขาพนมดงรักกันเขตแดนระหว่างประเทศกัมพูชา มีหินภูเขา และมีป่าไม้หนาแน่นตลอดแนว นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำที่สำคัญ คือ ห้วยทา ห้วยตะแบง อ่างเก็บน้ำหนองสิ อ่างเก็บน้ำห้วยตาจู จึงเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะในท้องที่ตำบลพราน บักดอง ไพร บางแห่งพื้นที่เป็นดินแดง เกษตรกรมีอาชีพทำไร่ ทำสวน ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ปลูกเงาะทุเรียน ลำไย ลองกอง สเดอ มันสำปะหลัง ข้าวโพด และที่ปลูกมากที่สุดและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนมากที่สุด คือ ยางพารา ซึ่งทั้งหมดถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจและสร้างรายได้และชื่อเสียงให้แก่อำเภอขุนหาญเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ การประกอบอาชีพเสริมเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ทอเสื่อ ทอผ้า นอกจากนั้น มีอาชีพค้าขาย

^๕เทพพิทักษ์ เหมือนสวรรค์, “รายงานสถิติประชากรและบ้าน”, หน้า ๑. (อัตสำเนา).

ข้อมูลพื้นฐาน มีโรงงานอุตสาหกรรม ๔ แห่ง เช่น โรงงานทำขนมจีน โรงโม่หิน โรงงานเย็บผ้า มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต ๔ จำนวน ๖๓ แห่ง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ๗ แห่ง และมีวิทยาลัยการอาชีพขุนหาญ ๑ แห่ง มีวัด ๓๑ แห่ง สำนักสงฆ์ ๒๐ แห่ง ที่พักสงฆ์ ๔๔ แห่ง มีโรงพยาบาลขนาด ๙๐ เตียง ๑ แห่ง มีสถานีอนามัย จำนวน ๑๙ แห่ง มีธนาคาร ๓ แห่ง ในศักยภาพด้านการท่องเที่ยว อำเภอขุนหาญ มีน้ำตก ๘ แห่ง เช่น น้ำตกสำโรงเกียรติน้ำตกห้วยจันทร์ และที่สำคัญมีวัดล้านขวดที่ขึ้นชื่อระดับโลก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศักยภาพโดยทั่วไปของอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ มีความเอื้อต่อการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง

๓) ที่มาของอำเภอขุนหาญ

“ขุนหาญ” เป็นชื่อของชาวเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นทหารมาพร้อมกับกองทัพพระเจ้าอนุวงศ์ บุตรเจ้าศิริบุญสารผู้ครองกรุงศรีสัตนาคนหุต (เวียงจันทน์) ในขณะนั้น เวียงจันทน์เป็นเมืองขึ้นของไทย และต้องการแยกเป็นเอกราช เจ้าอนุวงศ์และเจ้าราชบุตรโย่ จึงได้ยกกองทัพเมืองเวียงจันทน์ และกองทัพเมืองจำปาศักดิ์ลงมาเพื่อตีกรุงเทพฯ และเพื่อนำเอาเชลยศึกชาวลาวที่ถูกสยามกวาดต้อนมาตั้งแต่สมัยธนบุรีกลับบ้านเมือง ในวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๖๙ กองทัพลาวได้ยกทัพมาถึงเมืองนครราชสีมา (โคราช) ขณะนั้น เจ้าพระยามหานครราชสีมาไม่อยู่ และพระยาปลัดเมืองนครราชสีมาไปราชการเมืองซุขันธ์ ท้าพลาวจึงเข้ายึดเมืองได้ ยึดเอาทรัพย์สิน และให้พระยารามพิชัยกวาดต้อนชาวเมืองโคราชไปเป็นเชลยศึก เพื่อจะนำไปยังเมืองเวียงจันทน์ เจ้าอนุวงศ์ยังได้สั่งให้ทัพหน้าไปกวาดต้อนเอาชาวลาวเวียงที่เมืองปากเพรียว (สระบุรี) เพื่อนำกลับไปยังเมืองเวียงจันทน์อีกด้วย ในบรรดาเชลยศึกมี คุณหญิงโม (ชาวลาวเรียกว่า คุณหญิง “โม”) รวมอยู่ด้วย คุณหญิงโมเป็นหญิงฉลาดรู้ทันว่า เจ้าอนุวงศ์หลอกหลวง จึงออกอุบายให้ทหารเวียงจันทน์ตายใจ โดยให้หญิงไทยที่ถูกต้อนมาด้วยที่เป็นเชลยช่วยวนห่มเหงเหนี่ยวนำทหารให้เดินทัพช้าลง วางแผนให้พวกผู้หญิงหลอกขอบจอบ เสียม มีด ไข่ม่มกวนและทำอาหาร แท้จริงแล้วกลับนำจอบ เสียม มีด นั้น มาลอบตัดไม้เป็นอาวุธแอบซ่อนไว้ ในวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๖๙ ณ ท่งสัมฤทธิ์ แขวงพิมาย ขณะพักเป็นโอกาสเหมาะที่พวกผู้หญิงช่วยกันหลอกล่อมอมเหล้าทหารลาวจนเมามายไร้สติไปทั้งกองทัพ พอสบโอกาสทั้งหญิงชายก็แย่งอาวุธฆ่าฟันจนทหารล้มตายเป็นจำนวนมาก จนกองทัพลาวแตกพ่ายแพ้ไป เมื่อชาวโคราชได้รับชัยชนะ จึงตั้งค่ายอยู่ที่ท่งสัมฤทธิ์ ชาวบ้านที่หนีไปทราบข่าวก็ออกมาร่วมสมทบ ขณะเดียวกัน พระยาปลัดเมืองที่ไปราชการเมืองซุขันธ์ก็ยกทัพกลับมาช่วยทันเวลา ส่วนเจ้าอนุวงศ์รู้ข่าวว่า ทางกรุงเทพฯ ยกทัพขึ้นมาช่วยจึงเลิกทัพไป มีทหารลาวบางกลุ่มไม่ยอมกลับไปเวียงจันทน์ โดยเฉพาะกลุ่มของ “นายหาญ” มาตั้งรกรากอยู่บ้านแดง ต.ขุนหาญ อ.ขุนหาญ ในปัจจุบัน และต่อมาได้ไปรับราชการกับพระยาสุโขทัยภักดีศรีนครลำดวน เจ้าเมืองซุขันธ์ เนื่องจาก “นายหาญ” เป็นคนเฉลียวฉลาดอาจหาญ มีปฏิภาณไหวพริบ มีคนเกรงขาม ด้วยความสามารถดังกล่าว จึงได้รับตั้งบรรดาศักดิ์เป็น “ขุน” ขุนหาญ เมื่อเกษียณอายุราชการ ก็ได้กลับมาอยู่บ้านเดิม

และขณะนั้น ได้มีการจัดตั้งหมู่บ้านให้เป็นตำบลจากทางราชการพร้อมเลือกกำนัน ชุนหาญได้รับเลือกจากราษฎรเป็นกำนันคนแรก ตั้งชื่อว่า “ตำบลชุนหาญ” ต่อมาทางราชการได้แยกการปกครองให้เป็น “กิ่งอำเภอ” จึงได้นำชื่อ “กิ่งอำเภอชุนหาญ” มาเป็นชื่ออำเภอ “อำเภอชุนหาญ” ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ จนถึงปัจจุบัน

๔) การแบ่งเขตการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอชุนหาญแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๒ ตำบล รวมจำนวน ๑๔๓ หมู่บ้าน/ชุมชน ดังนี้

๑.	ตำบลสี	จำนวน	๑๔	หมู่บ้าน
๒.	ตำบลบักตอง	จำนวน	๒๒	หมู่บ้าน
๓.	ตำบลพราน	จำนวน	๒๐	หมู่บ้าน
๔.	ตำบลโพธิ์วงษ์	จำนวน	๘	หมู่บ้าน
๕.	ตำบลไพร	จำนวน	๑๑	หมู่บ้าน
๖.	ตำบลกระหวั้น	จำนวน	๑๒	หมู่บ้าน
๗.	ตำบลชุนหาญ	จำนวน	๙	หมู่บ้าน
๘.	ตำบลโนนสูง	จำนวน	๙	หมู่บ้าน
๙.	ตำบลกันทรอม	จำนวน	๑๑	หมู่บ้าน
๑๐.	ตำบลภูฝ้าย	จำนวน	๘	หมู่บ้าน
๑๑.	ตำบลโพธิ์กระสังข์	จำนวน	๑๔	หมู่บ้าน
๑๒.	ตำบลห้วยจันทร์	จำนวน	๕	หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่อำเภอชุนหาญประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๓ แห่ง ได้แก่

เทศบาลตำบลชุนหาญ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลโนนสูงและบางส่วนของตำบลสี

เทศบาลตำบลโนนสูง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโนนสูงทั้งตำบล (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลชุนหาญ)

เทศบาลตำบลสี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสีทั้งตำบล (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลชุนหาญ)

เทศบาลตำบลกันทรอม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกันทรอมทั้งตำบล

เทศบาลตำบลกระหวั้น ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกระหวั้นทั้งตำบล

เทศบาลตำบลโพธิ์กระสังข์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโพธิ์กระสังข์ทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลขุนหาญ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลขุนหาญทั้งตำบล
 องค์การบริหารส่วนตำบลพราน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพรานทั้งตำบล
 องค์การบริหารส่วนตำบลไพร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไพรทั้งตำบล
 องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์วังศ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโพธิ์วังศ์ทั้งตำบล
 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจันทร์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลห้วยจันทร์ทั้งตำบล
 องค์การบริหารส่วนตำบลบักตอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบักตองทั้งตำบล
 องค์การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลภูฝ้ายทั้งตำบล

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ในการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

เจตน์ มงคล ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลตำบลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลตำบลบางไทร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ และพบว่า คณะกรรมการชุมชน อายุ ๔๑-๕๐ ปี ($\bar{X} = ๓๓.๑๙๐$) มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สูงที่สุดในด้านผลประโยชน์ที่ได้รับ รองลงมา ได้แก่ อายุ ๕๑-๖๐ ปี ($\bar{X} = ๓๒.๔๓๓$) ส่วนด้านการประเมินผล พบว่า คณะกรรมการชุมชนที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี ($\bar{X} = ๒๕.๒๖๖$) มีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ อายุ ๔๑-๕๐ ปี ($\bar{X} = ๒๔.๙๗๖$)^{๕๖}

มนตรี เทอดธีระกุล ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับมาก ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล การส่งเสริมสนับสนุนจากส่วนราชการ ระดับการพัฒนาของจังหวัด ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

^{๕๖}เจตน์ มงคล, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน เทศบาลตำบลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗).

ของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนอายุ อาชีพ รายได้ การรับข้อมูลข่าวสาร ระยะเวลาที่ทำงานอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล^{๔๗}

สุรินทร์ จันทบูรณ์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาเทศบาล ในการจัดสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกเทศบาลในการจัดสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ทั้ง ๕ ส่วน มีระดับอยู่ในระดับมาก^{๔๘}

วารินทร์ จันทรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวม และมีส่วนร่วมในกิจกรรม ๕ ด้าน คือ ด้านสาธารณูปโภค ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านสวัสดิการสังคม และด้านทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ระดับปานกลาง^{๔๙}

ชุลีพร วิมุกตานนท์ ได้วิจัยเรื่อง “กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท กรณีศึกษาบ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระบบราชการเป็นกลไกใหญ่ในการพัฒนา ความสำเร็จของกลยุทธ์การพัฒนา จึงเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงต้องอาศัยระบบราชการและวัฒนธรรมภายในระบบราชการที่เอื้ออำนวย นอกเหนือนโยบาย กลวิธี และระบบราชการดำเนินงานแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนยังขึ้นอยู่กับตัวประชาชนหรือชุมชนของเขาด้วย

๒. บทบาทจากหน่วยงานพัฒนาภายนอกควรสนับสนุนกลุ่มท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว ให้ความมั่นคงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยให้ความเป็นเอกภาพของกลุ่มไว้ คือให้สามารถพึ่งตนเองและทำงานได้อย่างเป็นอิสระ ทั้งแนวความคิดและการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่แท้จริงของกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองในที่สุด

^{๔๗}มนตรี เทอดธีระกุล, “การมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

^{๔๘}สุรินทร์ จันทบูรณ์, “การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาเทศบาล ในการจัดสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒).

^{๔๙}วารินทร์ จันทรัตน์, “ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๘).

๓. ประเภทของการมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ ส่วนการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาชุมชน

๔. อุปสรรคต่อการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมของสภาตำบล คือ ระบบอุปถัมภ์ ที่คณะกรรมการสภาตำบลมีต่อพ่อค้า ข้าราชการ และราษฎรบางส่วน เพราะทำให้ราษฎรมีทัศนคติในทางที่ไม่ดีต่อสภาตำบล นอกจากนี้ พบว่าการที่ข้าราชการเข้าไปกำกับ ควบคุม ช่วยเหลือการทำงานของสภาตำบล มีผลให้สภาตำบลไม่สามารถพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้น^{๕๐}

พวงทอง โยธาใหญ่ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ได้มีความพยายามที่จะปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๑ แต่มีองค์การบริหารส่วนตำบลบางส่วนยังปฏิบัติไม่ครบกระบวนการตามที่ระเบียบกำหนด โดยเฉพาะในเรื่องการจัดทำแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ๕ ปี และการนำเสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะก่อนจะมีการประกาศใช้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่มี ความเข้าใจในเรื่องของระเบียบเท่าที่ควร^{๕๑}

ปรัชญา ศรีภา ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน พบว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐ มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในระดับน้อย มีเพียงร้อยละ ๒๐.๐ เมื่อแยกการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน

^{๕๐} ชูสิทธิ์ วิมุกตานนท์, “กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท กรณีศึกษาบ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๒).

^{๕๑} พวงทอง โยธาใหญ่, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕).

พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๒ รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๕ ชั้นวางแผนการพัฒนาและขั้นดำเนินการพัฒนาเพียงร้อยละ ๓๔.๒

๒. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน มี ๒ ปัจจัย คือ ระดับการศึกษา อุดมการณ์ประชาธิปไตย การติดต่อสื่อสาร ความคาดหวัง ผลประโยชน์ และบุคลิกภาพความเป็นผู้นำในอุดมคติ^{๕๒}

อุกฤษฏ์ พิทักษ์ก่อผล ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ร่วมพิจารณาโครงการ และร่วมตัดสินใจ รองลงมา คือ ร่วมประชุม ร่วมประเมินผล และร่วมดำเนินงานตามลำดับ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น คือ ประเภทของสมาชิกการติดต่อหน้าที่การงาน เจ้าหน้าที่ และความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และการเป็นสมาชิกกลุ่ม^{๕๓}

จิระ สุขแก้ว ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลขุนพิด็จ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๙๘ บทบาทของผู้นำท้องถิ่น พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๒ และกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๙๙ เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

^{๕๒}ปรัชญา ศรีภา, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอมะนัง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐).

^{๕๓}อุกฤษฏ์ พิทักษ์ก่อผล, “การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒).

ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ต่างกัน โดยรวม มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๕๔}

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม **สรุปได้ว่า** การมีส่วนร่วม เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ขอบธรรมของประชาชนทุกคนที่จะต้องให้เกียรติและยกย่องกันและกัน โดยวิธีการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้และแสดงความคิดเห็นว่า มีสิทธิในการเข้ามาดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนของตนเองร่วมกับองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ทั้งที่เป็นภาครัฐ และภาคเอกชน เป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การร่วมรับรู้ ร่วมคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติ และร่วมกันตรวจสอบ รวมถึงร่วมรับผลประโยชน์ ล้วนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในด้านต่างๆ ทั้งนั้น

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ในการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ทวี สุทธารมณณ์ลักษณ์ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฆราวาสมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สถาบันสงฆ์ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งด้านจิตใจและด้านวัตถุ ทางมหาเถรสมาคมก็ได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้คณะสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาอย่างจริงจัง โดยกำหนดเป็นโครงการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ให้คณะสงฆ์ปฏิบัติ ฝ่ายรัฐบาลก็สนับสนุนทางด้านงบประมาณและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานส่วนความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมที่ปฏิบัติส่วนใหญ่ จะอยู่ในรูปแบบของเทศนาสั่งสอน^{๕๕}

สมคิด เพ็งอุดม ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาตามทรศนะของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า มีพระสงฆ์หลายรูปได้ปรับเปลี่ยนความเชื่อและค่านิยมของชาวบ้านในด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่

^{๕๔} จิระ สุขแก้ว, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลขุนพิตเพ็ง อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๔).

^{๕๕} ทวี สุทธารมณณ์ลักษณ์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖).

การอบรมสั่งสอนแนะนำชาวบ้านว่าการทำงานความสะอาดบ้านเรือนหรือชุมชนไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงแม่น้ำลำคลองก็คือการทำบุญอย่างหนึ่ง^{๕๖}

ไชยชนะ สุทธิวรชัย ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสละแรงงาน การสละเงินเป็นผู้ช่วยเพื่อนบ้าน การสละวัสดุ อุปกรณ์ การติดตามผลการดำเนินงาน เป็นผู้ประสานงาน การเป็นผู้รับผิดชอบหรือความคุ้มครองการดำเนินงาน และการแสดงความคิดเห็น ตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม^{๕๗}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน **สรุปได้ว่า** การพัฒนาสังคม มีแก่นสารอยู่ที่การพัฒนาคน และการพัฒนาคนนั้น จะมีความสำคัญอยู่ ๒ ประการ ได้แก่ ๑) การพัฒนาให้คนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ มีความสามารถสูง สามารถใช้สติปัญญาตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และปัญหาอันเกี่ยวข้องกับส่วนร่วมได้ และ ๒) พัฒนาคนให้มีทักษะสามารถดำเนินกิจการของสังคมได้โดยสมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นคนและกำลังคน

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

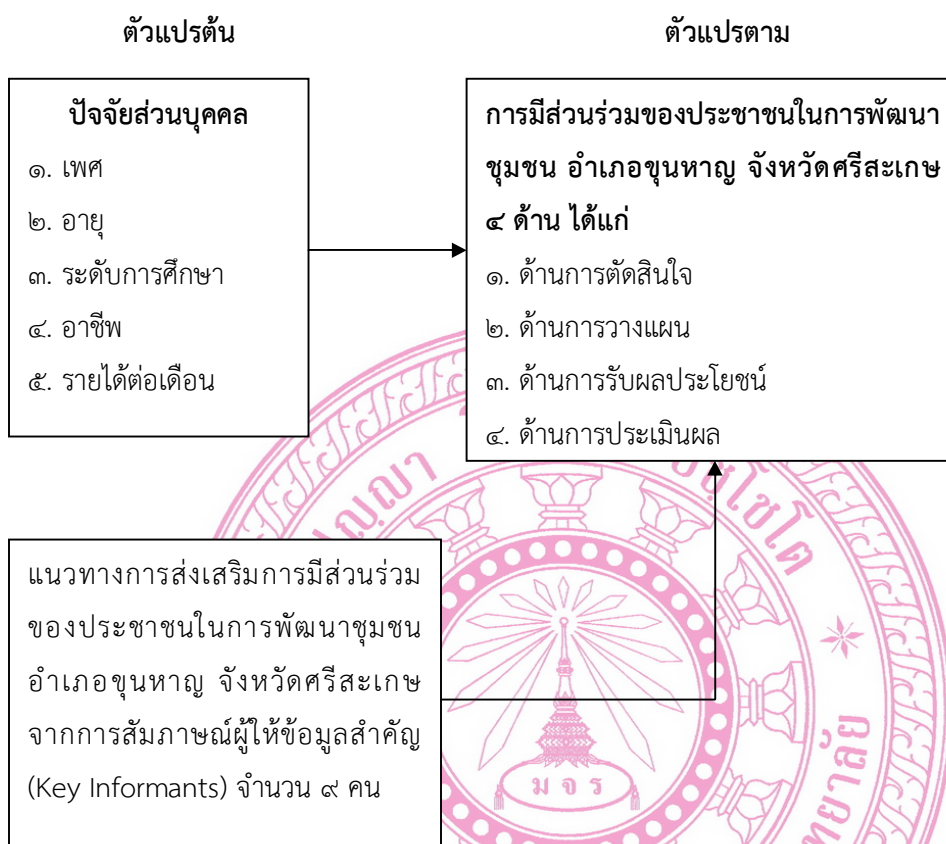
การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ใน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการตัดสินใจ ๒) ด้านการวางแผน ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการประเมินผล ดังแผนภูมิที่ ๒.๕ ต่อไปนี้

^{๕๖} สมคิด เพ็งอุดม, “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาตามพระคัมภีร์และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยในจังหวัดสมุทรสงคราม”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๕).

^{๕๗} ไชยชนะ สุทธิวรชัย, “ปัจจัยมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลักษณ์ศาสตร์, ๒๕๓๖).

แผนภูมิที่ ๒.๕ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบวิจัยเป็นแบบผสม (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนภายใน ๓ ตำบล คือ ตำบลโพธิ์รังศ์ ตำบลไพร และตำบลภูฝ้าย อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๙ หมู่บ้าน โดยเลือกตำบลละ ๓ หมู่บ้าน คือ ตำบลโพธิ์รังศ์ ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๓, และหมู่ที่ ๔ ตำบลไพร ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๒ และหมู่ที่ ๘ และตำบลภูฝ้าย ได้แก่ หมู่ที่ ๔, ๕ และหมู่ที่ ๗ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๖,๒๒๑ คน^๑ และจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๙ คน คือ

๑. นายธงชัย สามารถ	กำนันตำบลไพร
๒. นายธรรมรงค์ คำโท	ผู้ใหญ่บ้านกราม
๓. นายชาญชัย จันดี	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไพร

^๑เทพพิทักษ์ เหมือนสุวรรณ, “รายงานสถิติประชากรและบ้าน”, หน้า ๑. (อัดสำเนา).

๔. นายทุม สุดใจ	กำนันตำบลโพธิ์วังค์
๕. นายเนียม กัลยาบุตร	ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์วังค์
๖. นายชาญเกียรติ แก้วกันหา	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์วังค์
๗. นายธนีสร ดาวสุข	กำนันตำบลภูฝ้าย
๘. นายสิทธิ์ ดาวจันทร์	ผู้ใหญ่บ้านกุดนาแก้วเหนือ
๙. นายเสวียน สุระชาติ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Simple Random Sampling) โดยเลือกประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่ในชุมชน จำนวน ๙ หมู่บ้าน ภายในเขตพื้นที่ ๓ ตำบล คือ ตำบลโพธิ์วังค์ ตำบลไพร และตำบลภูฝ้าย โดยเลือกตำบลละ ๓ หมู่บ้าน คือ ตำบลโพธิ์วังค์ ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๓, และหมู่ที่ ๔ ตำบลไพร ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๒ และหมู่ที่ ๘ และตำบลภูฝ้าย ได้แก่ หมู่ที่ ๔, ๕ และหมู่ที่ ๗ และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน (Taro Yamane)^๒ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๐ คน ดังตารางที่ ๓.๑ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในชุมชนตำบลโพธิ์วังค์ ตำบลไพร และตำบลภูฝ้าย

ลำดับ	ชุมชน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑.	หมู่ที่ ๑ บ้านโพธิ์วังค์	๙๐๙	๔๐
๒.	หมู่ที่ ๓ บ้านกระมัล	๗๓๒	๔๐
๓.	หมู่ที่ ๔ บ้านปรือ	๙๕๑	๔๐
๔.	หมู่ที่ ๑ บ้านไพร	๖๓๖	๔๐
๕.	หมู่ที่ ๒ บ้านกราม	๖๗๘	๔๐
๖.	หมู่ที่ ๘ บ้านสนามแจ้ง	๑๘๕	๔๐
๗.	หมู่ที่ ๔ บ้านคลองคำ	๒๐๒	๔๐
๘.	หมู่ที่ ๕ บ้านภูทอง	๗๙๙	๔๐
๙.	หมู่ที่ ๗ บ้านกุดนาแก้วใต้	๑,๑๒๘	๔๐
รวมทั้งสิ้น		๖,๒๒๑	๓๖๐

^๒ สัจจิตรา บุญยรัตพันธุ์, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์, หน้า ๑๖๑.

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ มีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือการวิจัย

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability)

๗) นำเครื่องมือที่ได้จากการไปทดลองแจก (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน ๓๐ ชุด มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๙) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน ๕ ข้อ คือ ๑) เพศ ๒) อายุ ๓) ระดับการศึกษา ๔) อาชีพ และ ๕) รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการตัดสินใจ ๒) ด้านการวางแผน ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตรา ส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมี เกณฑ์การให้น้ำหนักของคะแนน^๓ ดังนี้

๕	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม	มากที่สุด
๔	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม	มาก
๓	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม	ปานกลาง
๒	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม	น้อย
๑	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็น ปลายเปิด (Open Ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

๒. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑.๑ ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ เครื่องมือที่สร้างไว้

๑.๒ ทหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จไปเสนอ ประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

^๓ชุดิ ระบอบ และคณะ, **ระเบียบวิธีวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

๑) พระสุวรรณเมธาภรณ์ (ขุนทอง สุวณฺณเมโธ), ผศ. รองอธิการบดี ฝ่ายวางแผนและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร

๒) พระวิสุทธิวรภรณ์ (ธรรมรัตน์ กิตติภโท) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดเทพธิดารามวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๓) อาจารย์ พระมหาสุริยา วรเมธี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) พระครูปลัดสุรัสวดี สิริบุญโญ, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าอาวาสวัดนายโรง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

๕) อาจารย์ ดร.ชมนภัส มณีรัตน์ พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายแพทยศาสตรศึกษาและกิจการนักศึกษา คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่ามากกว่า ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๑.๓ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)^๕ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๘๘๐

๑.๔ นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริง ที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

๒. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

^๕ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท จูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๑.

๒) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ

๓) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มาปรับแก้ไขเพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเรียนกำนันตำบลโพธิ์วังค์ กำนันตำบลไพร และกำนันตำบลภูฝ้าย ขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่ชุมชนตำบลโพธิ์วังค์ ตำบลไพร และตำบลภูฝ้าย อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๒) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามจำนวน ๓๖๐ ฉบับ ไปแจกกับประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่ในชุมชน จำนวน ๙ หมู่บ้านภายในเขตพื้นที่ ๓ ตำบล คือ ตำบลโพธิ์วังค์ ตำบลไพร และตำบลภูฝ้าย โดยเลือกตำบลละ ๓ หมู่บ้าน คือ ตำบลโพธิ์วังค์ ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๓ และหมู่ที่ ๔ ตำบลไพร ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๒ และหมู่ที่ ๘ และตำบลภูฝ้าย ได้แก่ หมู่ที่ ๔, ๕ และหมู่ที่ ๗ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๓๖๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเรียนผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ คน ได้แก่ ๑) กำนันตำบลไพร ๒) ผู้ใหญ่บ้านกราม ๓) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลไพร ๔) กำนันตำบลโพธิ์วังค์ ๕) ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์วังค์ ๖) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโพธิ์วังค์ ๗) กำนันตำบลภูฝ้าย ๘) ผู้ใหญ่บ้านกุดนาแก้วเหนือ และ ๙) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

๒. นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๙ คน ได้แก่ ๑) กำนันตำบลไพร ๒) ผู้ใหญ่บ้านกราม ๓) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลไพร

๔) กำนันตำบลโพธิ์วงค์ ๕) ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์วงค์ ๖) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโพธิ์วงค์ ๗) กำนันตำบลภูฝ้าย ๘) ผู้ใหญ่บ้านกุดนาแก้วเหนือ และ ๙) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย ในวันที่ ๑๒ และ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ รวมเป็นระยะเวลา ๒ วัน

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีที่มีตัวแปรต้น ๒ กลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่า มีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's)

เกณฑ์การพิจารณาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็น ๕ ระดับ ดังนี้^๕

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๑ - ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๑ - ๔.๕๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

^๕ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุขภาพการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๑ - ๓.๕๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ **ปานกลาง**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๑ - ๒.๕๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ **น้อย**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ - ๑.๕๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ **น้อยที่สุด**

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการเขียนเป็น ความถี่และร้อยละ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) มีวิธีการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

วิธีการวิจัยคุณภาพ

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ ที่สร้างไว้

๒) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ให้คณะกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ตรวจสอบ

๓) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มาปรับแก้ไขเพื่อนำไป สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

๔) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเรียนผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ คน ได้แก่ ๑) กำนันตำบลไพร ๒) ผู้ใหญ่บ้านกราม ๓) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลไพร ๔) กำนัน ตำบลโพธิ์วังค์ ๕) ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์วังค์ ๖) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโพธิ์วังค์ ๗) กำนันตำบล ภูฝ้าย ๘) ผู้ใหญ่บ้านกุดนาแก้วเหนือ และ ๙) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย เพื่อขอความ อนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

๕) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๙ คน ได้แก่ ๑) กำนันตำบลไพร ๒) ผู้ใหญ่บ้านกราม ๓) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลไพร ๔) กำนันตำบลโพธิ์วังค์ ๕) ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์วังค์ ๖) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโพธิ์วังค์ ๗) กำนันตำบลภูฝ้าย ๘) ผู้ใหญ่บ้านกุดนาแก้วเหนือ และ ๙) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย ในวันที่ ๑๒ และ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ รวมเป็นระยะเวลา ๒ วัน

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความสะดวกในการเสนอผล แปลผล และเข้าใจตรงกันในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย จึงใช้สัญลักษณ์และอักษรย่อ ดังต่อไปนี้

n	แทน จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน (t-test Independent Sample)
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA)
*	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้
ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยพิจารณาเป็นภาพรวม รายด้าน และรายข้อ

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๔ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ดังแสดงในตาราง ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
๑) ชาย	๑๓๒	๓๖.๗
๒) หญิง	๒๒๘	๖๓.๓
๒. อายุ		
๑) ตั้งแต่ ๑๘ - ๓๕ ปี	๑๓๕	๓๗.๕
๒) ตั้งแต่ ๓๖ - ๕๐ ปี	๑๒๓	๓๔.๒
๓) ตั้งแต่ ๕๑ - ๖๕ ปี	๙๕	๒๖.๔
๔) ตั้งแต่ ๖๖ ปีขึ้นไป	๗	๑.๙
๓. ระดับการศึกษา		
๑) ประถมศึกษา	๑๐๕	๒๙.๒
๒) มัธยมศึกษาตอนต้น	๗๔	๒๐.๖
๓) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	๕๗	๑๕.๘
๔) อนุปริญญา/ปวส.	๔๗	๑๓.๑
๕) ปริญญาตรี	๖๒	๑๗.๒
๖) สูงกว่าปริญญาตรี	๑๕	๔.๒
๔. อาชีพ		
๑) ค้าขาย	๖๐	๑๖.๗
๒) เกษตรกรรม ฯ	๑๒๔	๓๔.๔
๓) รับจ้าง	๖๐	๑๖.๗
๔) ข้าราชการ	๖๘	๑๘.๙
๕) ธุรกิจส่วนตัว	๓๕	๙.๗
๖) อื่นๆ โปรดระบุ	๑๓	๓.๖

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
๕. รายได้ต่อเดือน		
๑) น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๙๒	๒๕.๖
๒) ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท	๑๘๕	๕๑.๔
๓) ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๔๘	๑๓.๓
๔) ๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๓๔	๙.๗

จากตารางที่ ๔.๑ เป็นการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของกลุ่มประชากร ตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีรายละเอียดดังนี้

เพศ เป็นชายจำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ เป็นหญิงจำนวน ๒๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓

อายุ มีอายุตั้งแต่ ๑๘ - ๓๕ ปี จำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕ รองลงมา ได้แก่ อายุตั้งแต่ ๓๖ - ๕๐ ปี จำนวน ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒ อายุตั้งแต่ ๕๑ - ๖๕ ปี จำนวน ๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔ และอายุตั้งแต่ ๖๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๙ ตามลำดับ

ระดับการศึกษา มีระดับการศึกษาตั้งแต่ ประถมศึกษา จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๒ รองลงมาได้แก่ มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๖ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘ อนุปริญญา/ปวส. จำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗ ปริญญาตรี จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒ และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒ ตามลำดับ

อาชีพ มีอาชีพค้าขาย จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗ รองลงมา ได้แก่ เกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ จำนวน ๑๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔ และรับจ้าง จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๗ และอื่นๆ ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๖ ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๖ รองลงมา ได้แก่ ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๔ มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ และมีรายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๗ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยพิจารณาเป็นภาพรวม รายด้าน และรายข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวม รายด้าน และรายข้อ เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย แบ่งเป็น ๕ ระดับ^๑ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม “มากที่สุด”
- ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๙ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม “มาก”
- ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม “ปานกลาง”
- ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๒.๔๙ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม “น้อย”
- ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๙ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม “น้อยที่สุด”

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ โดยภาพรวม ทั้ง ๔ ด้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	n = ๓๖๐		ระดับ ความคิดเห็น
	\bar{X}	S.D.	
ความคิดเห็นด้านการตัดสินใจ	๒.๕๙	๐.๖๖	ปานกลาง
ความคิดเห็นด้านการวางแผน	๒.๖๓	๐.๖๙	ปานกลาง
ความคิดเห็นด้านการรับผลประโยชน์	๒.๖๘	๐.๗๙	ปานกลาง
ความคิดเห็นด้านการประเมินผล	๒.๓๗	๐.๗๓	น้อย
รวม	๒.๕๗	๐.๖๐	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (๒.๕๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการตัดสินใจ ด้านการวางแผน และด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ความคิดเห็นด้านการรับ

^๑ชุตี ระบอบ และคณะ, *ระเบียบวิธีวิจัย*, หน้า ๑๐๘.

ผลประโยชน์ (๒.๖๘) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับรองลงมา ได้แก่ ความคิดเห็นด้านการวางแผน (๒.๖๓) ความคิดเห็นด้านการตัดสินใจ (๒.๕๙) และความคิดเห็นด้านการประเมินผล (๒.๓๗) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ **ด้านการตัดสินใจ**

ความคิดเห็นด้านการตัดสินใจ	n = ๓๖๐		ระดับ ความคิดเห็น
	\bar{X}	S.D.	
๑. ท่านร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการ	๒.๘๕	๐.๙๘	ปานกลาง
๒. ท่านร่วมพิจารณาสาเหตุของปัญหา	๒.๙๒	๐.๙๓	ปานกลาง
๓. ท่านร่วมคิดและกำหนดแนวทางพัฒนา	๒.๙๒	๐.๙๓	ปานกลาง
๔. ท่านร่วมวางแผนนโยบาย	๒.๕๗	๐.๙๕	ปานกลาง
๕. ท่านร่วมคิดหาวิธีการที่รับงบประมาณ	๒.๕๔	๐.๙๒	ปานกลาง
๖. ท่านร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น	๒.๕๔	๐.๙๒	ปานกลาง
๗. ท่านร่วมอภิปรายสนับสนุนหรือท้วงติงการจัดการ	๒.๑๖	๐.๙๖	น้อย
๘. ท่านร่วมออกเสียงประชามติในการดำเนินงาน	๒.๔๖	๐.๘๙	น้อย
รวม	๒.๕๙	๐.๖๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านการตัดสินใจ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง ๖ ข้อ และระดับน้อย ๒ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านร่วมพิจารณาสาเหตุของปัญหาหรือความต้องการ (๒.๙๒) ท่านร่วมคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของท้องถิ่น (๒.๙๒) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับรองลงมา ได้แก่ ท่านร่วมประชุม เพื่อเสนอปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น (๒.๘๕) ท่านร่วมวางแผนนโยบาย/แผนงานโครงการ/กิจกรรม (๒.๕๗) ท่านร่วมคิดหาวิธีการที่จะได้งบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแผนพัฒนาตำบล (๒.๕๔) ท่านร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพต่อส่วนร่วม (๒.๕๔) อยู่ในระดับน้อย ท่านร่วมออกเสียงประชามติในการดำเนินงานต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีผลกระทบต่อประชาชน (๒.๔๖) ท่าน

ร่วมอภิปรายสนับสนุน หรือท้วงติงการจัดดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (๒.๑๖) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ **ด้านการวางแผน**

ความคิดเห็นด้านการวางแผน	n = ๓๖๐		ระดับ ความคิดเห็น
	\bar{X}	S.D.	
๑. ท่านร่วมตัดสินใจคัดเลือกตัวแทนเป็นกรรมการ	๒.๖๘	๑.๒๖	ปานกลาง
๒. ท่านร่วมประชาสัมพันธกำหนดการประชุม	๒.๕๒	๐.๘๔	ปานกลาง
๓. ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนทางการเงิน	๒.๕๗	๐.๘๙	ปานกลาง
๔. ท่านร่วมปฏิบัติตามโครงการ	๒.๕๖	๐.๘๖	ปานกลาง
๕. ท่านร่วมรักษาป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	๒.๖๗	๐.๙๕	ปานกลาง
๖. ท่านร่วมแก้ไขปัญหาเสพติดขององค์การ	๒.๗๕	๑.๐๘	ปานกลาง
๗. ท่านเข้าร่วมประเพณีต่างๆขององค์การบริหาร	๒.๙๒	๑.๐๗	ปานกลาง
๘. ท่านปรับปรุงระบบบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล	๒.๔๕	๐.๐๒	น้อย
รวม	๒.๖๓	๐.๙๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านการวางแผน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (๒.๖๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง ๗ ข้อ และน้อย ๑ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านเข้าร่วมประเพณีต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ลอยกระทง สงกรานต์เข้าพรรษา ออกพรรษา (๒.๙๒) ท่านร่วมแก้ไขปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบล (๒.๗๕) ท่านร่วมตัดสินใจคัดเลือกตัวแทนเป็นกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล (๒.๖๘) ตามลำดับ ท่านร่วมรักษาป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล (๒.๖๗) ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนทางการเงิน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อนำไปพัฒนาท้องถิ่น (๒.๕๗) ท่านร่วมปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบล ได้นำไปดำเนินการในหมู่บ้านให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ในแผนพัฒนา (๒.๕๖) ท่านร่วมประชาสัมพันธ

กำหนด การประชุมประชาคมเพื่อจัดแผนพัฒนาท้องถิ่น (๒.๕๒) ท่านร่วมปรับปรุงระบบบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพ (๒.๔๕) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ **ด้านการรับผลประโยชน์**

ความคิดเห็นด้านการรับผลประโยชน์	n = ๓๖๐		ระดับความคิดเห็น
	\bar{X}	S.D.	
๑. ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม โครงการ	๑.๙๑	๑.๐๔	น้อย
๒. ท่านได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเส้นทาง คมนาคม	๒.๖๒	๐.๘๒	ปานกลาง
๓. ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่ง น้ำ	๒.๘๗	๐.๘๘	ปานกลาง
๔. ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาศูนย์ เด็กเล็กในชุมชน	๒.๙๐	๑.๑๐	ปานกลาง
๕. ท่านได้รับความปลอดภัยจากภัยยาเสพติด	๒.๘๑	๑.๑๐	ปานกลาง
๖. ท่านได้รับผลประโยชน์โครงการสาธารณสุข	๒.๘๙	๑.๑๘	ปานกลาง
๗. ท่านได้รับผลประโยชน์จากการดูแลความ ปลอดภัยจากโครงการองค์การบริหารส่วนตำบล	๒.๗๒	๑.๐๖	ปานกลาง
๘. ท่านได้รับความสะดวกด้านการคมนาคม การจราจรจากโครงการองค์การบริหารส่วนตำบล	๒.๗๔	๑.๑๓	ปานกลาง
รวม	๒.๖๘	๐.๗๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (๒.๖๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน (๒.๙๐) ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบล (๒.๘๙) ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค บริโภค (๒.๘๗) ท่านได้รับความปลอดภัยจากภัยยาเสพติดของโครงการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบล

(๒.๘๑) ท่านได้รับความสะดวกด้านการคมนาคมการจราจรจากโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล (๒.๗๔) ท่านได้รับผลประโยชน์จากการดูแลความปลอดภัยจากโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล (๒.๗๒) ท่านได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในตำบลและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคความจำเป็นพื้นฐานให้ได้มาตรฐานต่อความต้องการของประชาชน (๒.๖๒) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมอาชีพเสริม (๑.๙๑) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ ด้านการประเมินผล

ความคิดเห็นด้านการประเมินผล	n = ๓๖๐		ระดับ ความคิดเห็น
	\bar{X}	S.D.	
๑. ท่านร่วมติดตามรายงานการประชุมของสภา	๒.๐๑	๑.๑๑	น้อย
๒. ท่านร่วมติดตามการจัดซื้อ/จัดจ้าง	๒.๔๐	๐.๘๙	น้อย
๓. ท่านร่วมเป็นกรรมการในการติดตามและประเมิน	๒.๖๗	๐.๘๘	ปานกลาง
๔. ท่านร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ	๒.๔๓	๐.๙๘	น้อย
๕. ท่านร่วมติดตามการดำเนินโครงการ	๒.๔๑	๑.๐๑	น้อย
๖. ท่านร่วมพิจารณาความดีความชอบของราชการ	๒.๓๐	๐.๙๙	น้อย
๗. ท่านร่วมติดตามการประเมินผลว่าโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาตำบล	๒.๔๑	๐.๙๖	น้อย
๘. ท่านร่วมติดตามผลการรายงานผลการปฏิบัติงาน	๒.๓๖	๑.๐๒	น้อย
รวม	๒.๓๗	๐.๓๑	น้อย

จากตารางที่ ๔.๖ ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านการประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย (๒.๓๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับน้อย ๗ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ท่านร่วมเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาตำบล (๒.๖๗) ท่านร่วมตรวจติดตามการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาตำบล (๒.๔๓) ท่านร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ/

กิจกรรม (๒.๔๑) ท่านร่วมติดตามประเมินผลว่าโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาตำบลสอดคล้องกับแนวทางการกำหนดหรือไม่ (๒.๔๑) ท่านร่วมติดตามรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลจากประกาศขององค์การบริหารส่วนตำบล (๒.๓๖) และท่านร่วมพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการลูกจ้างในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล (๒.๓๐) ท่านร่วมติดตามรายงานการประชุมของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/การบริการขององค์การบริหารส่วนตำบล (๒.๐๑) ตามลำดับ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ในขั้นตอนนี้ เป็นการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-Test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's)

สมมติฐานที่ ๑ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ ต่างกัน มีระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๗

ตารางที่ ๔.๗ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ทั้ง ๔ ด้าน	ชาย		หญิง		t	s
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านการตัดสินใจ	๒.๕๖	๐.๖๕	๒.๖๑	๐.๖๖	-๐.๖๕	๐.๓๙
๒. ด้านการวางแผน	๒.๖๒	๐.๖๘	๒.๖๔	๐.๖๙	-๐.๒๐	๐.๖๙
๓. ด้านการรับผลประโยชน์	๒.๖๕	๐.๘๐	๒.๗๐	๐.๗๙	-๐.๕๑	๐.๖๑
๔. ด้านการประเมินผล	๒.๓๒	๐.๖๙	๒.๔๐	๐.๗๕	-๐.๔๙	๐.๕๙
รวม	๒.๕๔	๐.๖๐	๒.๕๘	๐.๖๐	-๐.๗๑	๐.๘๑

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบ

แบบสอบถามมีเพศ ไม่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๘

ตารางที่ ๔.๘ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จำแนกตามอายุ ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ อายุ ๑๘ - ๓๕ ปี จำนวน ๔๗ คน อายุ ๓๖ - ๕๐ ปี จำนวน ๓๕ คน อายุ ๕๑ - ๖๕ ปี จำนวน ๒๔ คน และอายุ ๖๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๘ คน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ทั้ง ๔ ด้าน	แหล่งข้อมูล	SS	df	MS	F	S
๑. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๖๘	๓	๐.๕๘๘	๑.๓๕	๐.๒๕
	ภายในกลุ่ม	๑๕๕.๓๔๙	๓๕๖	๐.๔๓		
	รวม	๑๕๗.๑๑๖	๓๕๙			
๒. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	๙.๑๓๒	๓	๓.๐๔	๖.๖๘	๐.๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒.๑๘๖	๓๕๖	๐.๔๕		
	รวม	๑๗๑.๓๑๘	๓๕๙			
๓. ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	๑๗.๕๓๘	๓	๕.๘๔	๙.๘๗	๐.๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๒๑๐.๘๐๒	๓๕๖	๐.๕๙		
	รวม	๒๒๘.๓๓๙	๓๕๙			
๔. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๕.๐๘๔	๓	๑.๖๙	๓.๒๒	๐.๐๒
	ภายในกลุ่ม	๑๘๗.๑๙๖	๓๕๖	๐.๕๒		
	รวม	๑๙๒.๒๘๐	๓๕๙			
๕. รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	๗.๐๑๖	๓	๒.๓๓	๖.๖๙	๐.๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๒๔.๓๒๕	๓๕๖	๐.๓๔		
	รวม	๑๓๑.๓๔๑	๓๕๙			
รวม		๑๓๑.๓๔๑	๓๕๙			

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕**

จากตารางที่ ๔.๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบ

แบบสอบถามมีอายุ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's) มีรายละเอียด ดังตารางที่ ๔.๙ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๙ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ ด้านการวางแผน จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่

อายุ	\bar{X}	๑๘ - ๓๕ ปี	๓๖ - ๕๐ ปี	๕๑ - ๖๕ ปี	๖๖ ปีขึ้นไป
		๒.๖๗	๐.๗๗	๒.๕๕	๐.๕๘
๑๘ - ๓๕ ปี	๒.๖๗	-	๐.๒๓*	๐.๓๕*	-
๓๖ - ๕๐ ปี	๒.๖๗	-๐.๒๓*	-	-	-
๕๑ - ๖๕ ปี	๒.๖๗	-	-	-๐.๓๕*	-
๖๖ ปีขึ้นไป	๒.๖๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการตัดสินใจ จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ ด้านการรับผลประโยชน์ จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่

อายุ	\bar{X}	๑๘ - ๓๕ ปี	๓๖ - ๕๐ ปี	๕๑ - ๖๕ ปี	๖๖ ปีขึ้นไป
		๒.๖๗	๐.๗๗	๒.๕๕	๐.๕๘
๑๘ - ๓๕ ปี	๒.๖๗	-	๐.๓๕*	๐.๕๐*	-
๓๖ - ๕๐ ปี	๒.๖๗	-๐.๓๕*	-	-๐.๕๐*	-
๕๑ - ๖๕ ปี	๒.๖๗	-	-	-	-
๖๖ ปีขึ้นไป	๒.๖๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการวางแผน จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ มีจำนวน ๑ คู่ ได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอายุตั้งแต่ ๑๘ - ๓๕ ปี มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการวางแผนมากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ ๓๖ - ๕๐ ปี และ อายุ ๖๖ ปีขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่

อายุ	\bar{X}	๒๐ - ๓๕ ปี	๓๖ - ๕๐ ปี	๕๑ - ๖๕ ปี	๖๖ ปีขึ้นไป
		๒.๖๗	๐.๗๗	๒.๕๕	๐.๕๘
๒๐ - ๓๕ ปี	๒.๖๗	-	๐.๒๑*	๐.๓๐*	-
๓๖ - ๕๐ ปี	๒.๖๗	-๐.๒๑*	-	-	-
๕๑ - ๖๕ ปี	๒.๖๗	-๐.๓๐*	-	-	-
๖๖ ปีขึ้นไป	๒.๖๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการรับผลประโยชน์ จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ มีจำนวน ๒ คู่ ได้แก่ อายุตั้งแต่ ๑๘ - ๓๕ ปี มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการรับผลประโยชน์ มากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ ๓๖ - ๕๐ ปี และอายุ ๖๖ ปีขึ้นไป

สมมติฐานที่ ๓ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ **จำแนกตามการศึกษา** ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประถมศึกษาจำนวน ๑๐๕ คน มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๗๔ คน มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน ๕๗ คน ตั้งแต่ อนุปริญญา/ปวส. จำนวน ๔๗ คน ตั้งแต่ ปริญญาตรี จำนวน ๖๒ คน สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕ คน

การมีส่วนร่วมของประชาชน							
ในการพัฒนาชุมชน		แหล่งข้อมูล	SS	df	MS	F	s
ทั้ง ๔ ด้าน							
๑.	ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	๕.๑๙๒	๕	๑.๐๓๓	๒.๔๑	๐.๓๖
		ภายในกลุ่ม	๑๕๑.๙๒๕	๓๕๔	๐.๔๒		
		รวม	๑๕๗.๑๑๖	๓๕๙			
๒.	ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	๓.๑๑๙	๕	๐.๖๒	๑.๓๑	๐.๒๘
		ภายในกลุ่ม	๑๖๘.๒๐๐	๓๕๔	๐.๔๗		
		รวม	๑๗๑.๓๑๙	๓๕๙			
๓.	ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	๒.๑๓๙	๕	๐.๔๒	๐.๖๗	๐.๖๔
		ภายในกลุ่ม	๒๒๖.๒๐๐	๓๕๔	๐.๖๓		
		รวม	๒๒๘.๒๒๙	๓๕๙			
๔.	ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๗.๑๑๘	๕	๑.๔๒	๒.๗๒	๐.๐๒
		ภายในกลุ่ม	๑๘๕.๑๖๒	๓๕๔	๐.๕๒		
		รวม	๑๙๒.๒๘๐	๓๕๙			
๕.	รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๓๒	๕	๐.๕๖	๑.๕๖	๐.๑๗
		ภายในกลุ่ม	๑๒๘.๕๑๐	๓๕๔	๐.๓๖		
		รวม	๑๓๐.๓๔๒	๓๕๙			

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕**

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามการศึกษา มีการศึกษาไม่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน ปรากฏผล ดังตารางที่ ๔.๑๓

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ **จำแนกตามอาชีพ** ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ค้าขาย จำนวน ๖๐ คน เกษตรกรรม จำนวน ๑๒๔ คน รับจ้าง จำนวน ๖๐ คน และข้าราชการ จำนวน ๖๘ คน ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๓๕ คน อื่นๆ จำนวน ๑๓ คน

การมีส่วนร่วมของประชาชน							
ในการพัฒนาชุมชน		แหล่งข้อมูล	SS	df	MS	F	s
ทั้ง ๔ ด้าน							
๑.	ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	๙.๘๒๘	๕	๑.๙๖	๔.๗๒	๐.๐๐*
		ภายในกลุ่ม	๑๓๗.๒๘๘	๓๕๔	๐.๕๑		
		รวม	๑๕๗.๑๑๖	๓๕๙			
๒.	ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๕๑	๕	๔.๖๒	๔.๖๒	๐.๐๐*
		ภายในกลุ่ม	๑๖๐.๘๐๘	๓๕๔	๐.๕๕		
		รวม	๑๗๑.๓๑๙	๓๕๙			
๓.	ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	๑๕.๙	๕	๓.๑๘	๕.๓๐	๐.๐๐*
		ภายในกลุ่ม	๒๑๒.๕๑	๓๕๔	๐.๖๐		
		รวม	๒๒๘.๓๓๙	๓๕๙			
๔.	ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๖.๕๘	๕	๑.๓๑	๒.๕๑	๐.๐๓
		ภายในกลุ่ม	๑๘๕.๖๙๓	๓๕๔	๐.๕๒		
		รวม	๑๙๒.๒๘๐	๓๕๙			
๕.	รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	๗.๕๘	๕	๑.๕๑	๔.๓๓	๐.๐๐*
		ภายในกลุ่ม	๑๒๓.๗๕๘	๓๕๔	๐.๓๕		
		รวม	๑๓๑.๓๔๒	๓๕๙			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอาชีพ ผู้ตอบ

แบบสอบถามที่มีอาชีพ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's) รายละเอียดตามตาราง ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการตัดสินใจ จำแนกตามอาชีพ เป็นรายคู่

อาชีพ	\bar{X}	ค้าขาย	เกษตรกรรม	รับจ้าง	ข้าราชการ	ธุรกิจ	อื่นๆ
		๒.๕๑	๒.๔๘	๒.๖๖	๒.๗๙	๒.๗๙	๒.๐๕
ค้าขาย	๒.๕๑	-	-	-	-	-	-
เกษตรกรรม	๒.๔๘	-	-	-	-	-	-
รับจ้าง	๒.๖๖	-	-	-	-	-	-
ข้าราชการ	๒.๗๙	-	-	-	-	-	๐.๗๓*
ธุรกิจ	๒.๗๙	-	-	-	-	-๐.๗๓	๐.๗๓
อื่นๆ	๒.๐๕	-	-	-	-	-๐.๗๓	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านรายได้ต่อเดือน จำแนกตามด้านการตัดสินใจ เป็นรายคู่ ที่มีการตัดสินใจ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ มีจำนวน ๒ คู่ ได้แก่ อาชีพตั้งแต่ **ข้าราชการ** มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม น้อยกว่า ธุรกิจ และอาชีพอื่นๆ ขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการวางแผน จำแนกตามอาชีพ เป็นรายคู่

อาชีพ	\bar{X}	ค้าขาย	เกษตรกรรม	รับจ้าง	ข้าราชการ	ธุรกิจ	อื่นๆ
		๒.๓๙	๒.๕๖	๒.๗๒	๒.๙๒	๒.๕๘	๒.๗๐
ค้าขาย	๒.๓๙	-	-	-	-๐.๕๓*	-	-
เกษตรกรรม	๒.๕๖	-	-	-	-๐.๓๖*	-	-
รับจ้าง	๒.๗๒	-	-	-	-	-	-
ข้าราชการ	๒.๙๒	๐.๕๓*	๐.๓๖*	-	-	-	-
ธุรกิจ	-	-	-	-	-	-	-
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามด้านการวางแผน เป็นรายคู่ ที่มีการตัดสินใจ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ มีจำนวน ๒ คู่ ได้แก่ อาชีพตั้งแต่ ค้าขาย มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม หลายกว่า อาชีพเกษตรกรรม และอาชีพข้าราชการขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการรับผลประโยชน์ จำแนกตามอาชีพ เป็นรายคู่

อาชีพ	\bar{X}	ค้าขาย	เกษตรกรรม	รับจ้าง	ข้าราชการ	ธุรกิจ	อื่นๆ
		๒.๔๑	๒.๕๘	๒.๗๗	๓.๐๐	๒.๕๕	๓.๑๐
ค้าขาย	๒.๔๑	-	-	-	๐.๕๘*	-	-
เกษตรกรรม	๒.๕๘	-	-	-	๐.๕๑*	-	-
รับจ้าง	๒.๗๗	-	-	-	-	-	-
ข้าราชการ	๓.๐๐	-๐.๕๘*	-๐.๕๑*	-	-	-	-
ธุรกิจ	๒.๕๕	-	-	-	-	-	-
อื่นๆ	๓.๑๐	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามด้านการรับผลประโยชน์ เป็นรายคู่ ที่มีการตัดสินใจ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ มีจำนวน ๒ คู่ ได้แก่ อาชีพตั้งแต่ **ค้าขาย** มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม มากกว่า อาชีพเกษตรกรรม และอาชีพข้าราชการขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ **รวมทุกด้าน จำแนกตามอาชีพ** เป็นรายคู่

อาชีพ	\bar{X}	ค้าขาย	เกษตรกรรม	รับจ้าง	ข้าราชการ	ธุรกิจ	อื่นๆ
		๒.๓๙	๒.๔๗	๒.๖๔	๒.๘๑	๒.๖๒	๒.๔๙
ค้าขาย	๒.๓๙	-	-	-	๐.๔๒*	-	-
เกษตรกรรม	๒.๔๗	-	-	-	๐.๓๔*	-	-
รับจ้าง	๒.๖๔	-	-	-	-	-	-
ข้าราชการ	๒.๘๑	-๐.๔๒*	-๐.๓๔*	-	-	-	-
ธุรกิจ	๒.๖๒	-	-	-	-	-	-
อื่นๆ	๒.๔๙	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามทุกด้าน เป็นรายคู่ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ มีจำนวน ๒ คู่ ได้แก่ อาชีพตั้งแต่ **ค้าขาย** มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม มากกว่า เกษตรกรรม และอาชีพข้าราชการขึ้นไป

สมมติฐานที่ ๕ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๑๘

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามด้านรายได้ต่อเดือน ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๙๒ คน ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๘๕ คน ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๘ คน และ ๑๕,๐๐๑ บาท ขึ้นไป จำนวน ๓๔ คน

การมีส่วนร่วมของประชาชน						
ในการพัฒนาชุมชน ทั้ง ๔ ด้าน	แหล่งข้อมูล	SS	df	MS	F	s
๑. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	๖.๕๖	๓	๒.๑๙	๕.๑๗	๐.๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๕๐.๕๕๗	๓๕๖	๐.๔๒		
	รวม	๑๕๗.๑๑๖	๓๕๙			
๒. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	๔.๗๙	๓	๑.๕๙	๓.๔๑	๐.๐๑
	ภายในกลุ่ม	๑๖๖.๕๒๒	๓๕๖	๐.๔๖		
	รวม	๑๗๑.๓๑๔	๓๕๙			
๓. ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	๘.๓๘๑	๓	๒.๗๙	๔.๕๒	๐.๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๒๑๘.๙๕๘	๓๕๖	๐.๖๑		
	รวม	๒๒๗.๓๓๙	๓๕๙			
๔. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๕.๘๓	๓	๑.๙๔	๓.๗๑	๐.๐๑
	ภายในกลุ่ม	๑๘๖.๔๔๘	๓๕๖	๐.๕๒		
	รวม	๑๙๒.๒๘๐	๓๕๙			
๕. รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	๔.๐๙๗	๓	๑.๓๖	๓.๘๒	๐.๐๑
	ภายในกลุ่ม	๑๒๗.๒๔๕	๓๕๖	๐.๓๕		
	รวม	๑๓๑.๓๔๒	๓๕๙			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's) รายละเอียดตามตาราง ๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการตัดสินใจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน เป็นรายคู่

รายได้ต่อเดือน	\bar{X}	น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท	๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป
		๒.๓๗	๐.๖๒	๒.๖๙	๐.๖๔
น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๒.๓๗	-	๐.๓๑*	-	-
๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท	๒.๓๗	-๐.๓๑*	-	-	-
๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๒.๓๗	-	-	-	-
๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๒.๓๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านรายได้ต่อเดือน จำแนกตามด้านการตัดสินใจ เป็นรายคู่ ที่มีการตัดสินใจ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ มีจำนวน ๑ คู่ ได้แก่ มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม มีรายได้ต่อเดือน ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการรับผลประโยชน์ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน เป็นรายคู่

รายได้ต่อเดือน	\bar{X}	น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท	๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป
		๒.๗๔	๐.๗๖	๒.๖๖	๐.๘๑
น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๒.๗๔	-	-	-	๐.๔๔*
๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท	๒.๗๔	-	-	-	-
๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๒.๗๔	-	-	-	๐.๖๒*
๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๒.๗๔	-๐.๔๔*	-	-๐.๖๒*	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการรับผลประโยชน์ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน เป็นรายคู่ มีรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ มีจำนวน ๒ คู่ ได้แก่ มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท และมีรายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป

๔.๔ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ มาจากแบบสอบถาม คำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) ประกอบด้วยปัญหาอุปสรรค และแนวทาง จำแนกเป็นรายด้าน จำนวน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการตัดสินใจ ๒) ด้านการวางแผน ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการประเมินผล ดังมีรายละเอียดปรากฏในตารางที่ ๔.๒๑ - ๔.๒๔

ตารางที่ ๔.๒๑ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการตัดสินใจ (n=๓๖๐)

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน			
ข้อที่	ในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	ความถี่	ร้อยละ
ด้านการตัดสินใจ			
๑.	การร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น และร่วมคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อการแก้ไข รวมทั้งร่วมการวางแผนวางนโยบายต่างๆร่วมกันเพื่อตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพต่อส่วนรวม	๑๕๐	๘๘.๒๓
๒.	ประชาชนควรพิจารณาสาเหตุของความต้องของประชาชนร่วมกันเพื่อหาทางแก้ไข ควรให้ประชาชนเข้าถึงการตัดสินใจในการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น	๒๐	๑๑.๗๖
รวม		๑๗๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๒๒ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการวางแผน (n=๓๖๐)

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน			
ข้อที่	ในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	ความถี่	ร้อยละ
ด้านการวางแผน			
๑.	ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนพัฒนาต่างๆ ซึ่งประชาชนไม่ค่อยเอาใจใส่ในการพัฒนาเท่าที่ควร รวมไปถึงการเข้าร่วมประเพณีต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้นมาเพื่อรักษาประเพณีอันดีงามเอาไว้ ทั้งนี้ ยังขาดความร่วมมือและเสียสละจากประชาชน	๔๓	๗๑.๖๖
๒.	ควรจะสนับสนุนการประชาสัมพันธ์และกำหนดการประชุมร่วมกันเพื่อจัดทำแผนพัฒนา และปฏิบัติตามโครงการ และกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้นำไปดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ตามแผนพัฒนา	๑๗	๒๘.๓๓
รวม		๖๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๒๓ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการรับผลประโยชน์ (n=๓๖๐)

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน			
ข้อที่	ในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	ความถี่	ร้อยละ
ด้านการรับผลประโยชน์			
๑.	ความต้องการของประชาชนยังไม่ได้รับตามความต้องการอย่างเต็มที่ เช่น การพัฒนาเส้นทางคมนาคมภายในตำบลและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคความจำเป็นพื้นฐาน ยังไม่ได้ตามความต้องการของประชาชน เช่น การพัฒนาศูนย์เล็ก หรือศูนย์การศึกษาชุมชน และการเป็นอยู่ของประชาชนยังขาดความปลอดภัยจากยาเสพติด	๑๕๐	๕๕.๕๕
๒.	ในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ยังไม่ดีพอต่อความต้องการของประชาชน และควรมีการพัฒนาและขยายโอกาสในด้านอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น	๑๒๐	๔๔.๔๕
รวม		๒๗๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการประเมินผล (n=๓๖๐)

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน			
ข้อที่	ในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	ความถี่	ร้อยละ
ด้านการประเมินผล			
๑.	ประชาชนมีโอกาสน้อยมากในการร่วมประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และควรมีการตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ภายในตำบลของตน	๑๕๐	๖๐.๐๐
๒.	อยากให้ประชาชนได้มีโอกาสในการประเมินผลของการพัฒนาชุมชนภายในตำบล และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาตำบลว่าสอดคล้องกับแนวทางหรือนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่	๑๐๐	๔๐.๐๐
รวม		๒๕๐	๑๐๐

จะเห็นได้ว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลง หรือมีการพัฒนาอย่างจริงจังในเขตพื้นที่ของตนมีการปรับปรุงกระบวนการบริหารด้านต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนไปในทางที่ดี

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การสัมภาษณ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” นี้ ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์ จำนวน ๒ ตอน คือ ๑) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ๒) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ใน ๔ ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการวางแผน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ซึ่งสามารถสรุปบทสัมภาษณ์ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ดังต่อไปนี้

๑) **ด้านการตัดสินใจ** ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ได้ให้ความเห็นว่า เบื้องต้นของการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการตัดสินใจในการพัฒนาชุมชน คือ การปฏิบัติงานจะประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้นั้น ก็ด้วยการใช้เสียงข้างมากของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการตัดสินใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานภายในตำบล เมื่อชุมชนให้ความสำคัญและร่วมแรงร่วมใจอย่างดี^๒ ดังนั้น องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการตัดสินใจเป็นอย่างยิ่ง โดยจัดให้มีเวทีประชาคม เพื่อเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาในภายหลังต่อไป การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน และความต้องการของประชาชนต้องการอะไรเราก็จะได้ช่วยกันแก้การทำการกิจกรรมต่างๆ หรือการดำเนินการในโครงการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในทุกด้าน จะต้องมีการประชุมประชาคม หรือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชน^๓

๒) **ด้านการวางแผน** ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ได้ให้ความเห็นว่า ด้านการวางแผนมีนโยบายและแนวทางด้านการวางแผนในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บุคลากรภายในหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่แบบซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่เพื่อเป็นที่ไว้วางใจของ

^๒ สัมภาษณ์ นายธรรมรงค์ คำโท, ผู้ใหญ่บ้านกราม, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๓ สัมภาษณ์ นายธนีสร์ ดาวสุข, กำนันตำบลภูฝ้าย, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

ประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรภายในตำบลได้กำหนดและวางมาตรการแนวทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังนี้

- ๑) มีการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร ปีละ ๒ ครั้ง
- ๒) มีแบบประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานในทุกโครงการ
- ๓) มีการจัดอบรมคุณธรรม-จริยธรรมสำหรับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
- ๔) มีการสร้างจิตสำนึกร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญของหมู่บ้านหรือชุมชนภายใน ตำบลของตน^๔

เมื่อจะดำเนินการอะไรภายในตำบล ผู้นำทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายบริหารส่วนใหญ่จะทำ ตามความต้องการและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ไม่ตัดสินใจโดยพลการ จะให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการวางแผนพัฒนามาร่วมกันทุกครั้งที่มีการโครงการใดๆ เกิดขึ้น เพราะว่าการดำเนินการตาม แผนพัฒนาหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการประชาคมหมู่บ้าน หากนำไปปฏิบัติอย่าง จริงจัง จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและเหมาะสม และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม อย่างเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ นับว่าเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่าง แท้จริง^๕

๓) **ด้านการรับผลประโยชน์** ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ได้ให้ความเห็นว่า ในการพัฒนา ชุมชน เบื้องต้นต้องเริ่มจากให้เจ้าหน้าที่ภายในองค์กรหรือหน่วยงานปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล อย่างเคร่งครัด ทั้งให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจและสังคม^๖ โดยมีแนวทางการป้องกัน การแก้ไข และการ ปรับระบบด้านการดำเนินชีวิตของประชาชนภายในชุมชนให้เข้าไปในทางสุจริตชอบธรรม^๗ องค์กร การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกฝ่าย มีการร่วมมือและหันมาให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการนำความ คิดเห็นของประชาชนไปพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคภายในตำบล เช่น สร้างถนนคอนกรีต และประปาหมู่บ้านภายในหมู่บ้าน ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาของ องค์กร/หน่วยงาน ภายในตำบล อำเภอ จังหวัด ตลอดถึงประเทศด้วย^๘

^๔สัมภาษณ์ นายชาญเกียรติ แก้วกันหา, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโพธิ์วังค์, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๕สัมภาษณ์ นายชาญเกียรติ แก้วกันหา, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโพธิ์วังค์, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๖สัมภาษณ์ นายเสวียน สุระชาติ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๗สัมภาษณ์ นายนิยม กัลยาบุตร, ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์วังค์, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๘สัมภาษณ์ นายชาญชัย จันดี, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลไพร, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

๔) **ด้านการประเมินผล** ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ได้ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม ด้านการประเมินผลนั้นน้อย เจ้าหน้าที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ทั้งให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมและในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนดี^๙ คาดว่า จะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง เพราะการประเมินผลโดยส่วนใหญ่แล้ว แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้งบประมาณ ซึ่งท้องถิ่นของเรามีงบประมาณจำกัด^{๑๐} ประชาชนและผู้นำชุมชนทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายบริหาร ต่างก็มีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการทำงานในทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง พร้อมให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่อย่างตั้งใจ^{๑๑} และสิ่งที่สำคัญ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรชี้แนะและจัดให้มีโครงการอบรมประชาชนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติและข้อกฎหมาย เพราะประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติและกฎหมาย รวมทั้งขาดระบบการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ จึงทำให้เป็นช่องทางเกิดการทุจริตได้ง่าย ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ภายในองค์กรและในชุมชน^{๑๒} ประชาชนควรจะมีปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหา ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชนทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข^{๑๓} ทั้งนี้ ควรมีการประเมินผลงานของเจ้าหน้าที่ภายในองค์กร คือ ถ้าเจ้าหน้าที่คนใดที่ทำหน้าที่ดี ซื่อสัตย์สุจริต ก็จะมีรางวัลหรือได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งให้ตามผลงาน และในการดำเนินการนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องทำด้วยความเปิดเผย โปร่งใส เพื่อทุกฝ่ายจะได้ตรวจสอบการทำงานของกันและกันให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนต่อไป และนับว่าได้แก้ปัญหาดังกล่าว^{๑๔} อย่างไรก็ตาม ประชาชนต้องเข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนนโยบายในการพัฒนาชุมชนของตนอย่างเต็มที่ เมื่อพบเห็นความไม่ชอบมาพากล ต้องกล้าบอก ถ้าไม่ดำเนินการแก้ไข เข้าชื่อเสนอถอดถอนหรือฟ้องร้องตามกรณีที่เกิดขึ้น จะเป็นปัญหาซับซ้อนยิ่งไปมากและแก้ไขได้ยาก^{๑๕}

๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิองค์ความรู้ ได้ดังแผนภูมิที่ ๔.๑ ต่อไปนี้

^๙ สัมภาษณ์ นายธนิสร ดาวสุข, กำนันตำบลภูฝ้าย, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายทุม สุดใจ, กำนันตำบลโพธิ์วังค์, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายชาญชัย จันดี, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไพร, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายเสวียน สุระชาติ, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลภูฝ้าย, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายนิยม กัลยาบุตร, ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์วังค์, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายสิทธิ์ ดาวจันทร์, ผู้ใหญ่บ้านกุดนาแก้วเหนือ, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายธงชัย สามารถ, กำนันตำบลไพร, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภูมิที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัด ศรีสะเกษ” ผู้วิจัยสามารถจะสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ โดยพิจารณาจากรายด้านที่มี ค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. **ด้านการรับผลประโยชน์** จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ๒.๖๘ ประชาชนยังไม่เข้าใจในหลักการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะนำมาถึงผลประโยชน์ของการพัฒนาชุมชน ให้มีรายได้ที่ดี หรือประชาชนยังเข้าใจไม่ถึงหลักการของนโยบายการพัฒนาชุมชน

๒. **ด้านการวางแผน** จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ๒.๖๓ ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนน้อย และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน และสำรวจความต้องการของประชาชนให้มากขึ้น ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ชุมชนหรือตรงต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น

๓. **ด้านการตัดสินใจ** จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ๒.๕๙ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาชุมชนได้มีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมกำหนด นโยบาย และนำไปสู่การปฏิบัตินโยบายให้เกิดผลสัมฤทธิ์ หรือประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อการติดตามและตรวจสอบความโปร่งใสเพื่อประโยชน์สูงที่จะตกแก่ส่วนร่วมในชุมชน

๔. **ด้านการประเมินผล** จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ๒.๓๗ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสน้อยมาก ควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงาน หรือการบริหารองค์การส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วน ตำบลได้รับทราบถึงความต้องการของประชาชน และได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน ประชาชนได้มีส่วน ร่วมเสนอความต้องการของประชาชนเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลนำไปสู่การกำหนดแผนพัฒนา และนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามคุณลักษณะส่วนบุคคลและระดับความรู้ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน จำนวน ๙ หมู่บ้าน ภายในเขตพื้นที่ ๓ ตำบล คือ ตำบลโพธิ์รังศ์ ตำบลไพร และตำบลภูฝ้าย อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๓๖๐ คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน (Taro Yamane)^๑ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Scheffe's post hoc comparison) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

^๑สุจิตรา บุญรัตพันธุ์, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์, หน้า ๑๖๑.

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ได้ดังนี้

๑) **เพศ** เป็นชายจำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ เป็นหญิงจำนวน ๒๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓

๒) **อายุ** มีอายุตั้งแต่ ๑๘ - ๓๕ ปี จำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕ รองลงมา ได้แก่ อายุตั้งแต่ ๓๖ - ๕๐ ปี จำนวน ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒ อายุตั้งแต่ ๕๑ - ๖๕ ปี จำนวน ๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔ และอายุตั้งแต่ ๖๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๙ ตามลำดับ

๓) **ระดับการศึกษา** มีระดับการศึกษาตั้งแต่ ประถมศึกษา จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๒ รองลงมาได้แก่ มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๖ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘ อนุปริญญา/ปวส. จำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗ ปริญญาตรี จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒ และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒ ตามลำดับ

๔) **อาชีพ** มีอาชีพค้าขาย จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗ รองลงมา ได้แก่ เกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ จำนวน ๑๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕ และรับจ้าง จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๗ และอื่นๆ ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๖ ตามลำดับ

๕) **รายได้ต่อเดือน** มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๖ รองลงมา ได้แก่ ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๔ มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ และมีรายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๗ ตามลำดับ

การนำเสนอสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอเป็นภาพรวมและขอสรุปผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ตามลำดับดังนี้

๕.๑.๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจ ด้านการวางแผน และด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยด้านการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย

๕.๑.๓ ผลเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อจำแนกตามอายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งจำแนกเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

๑) **ด้านการตัดสินใจ** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ตอบว่า การร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น และร่วมคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อการแก้ไข รวมทั้งร่วมการวางแผนวางนโยบายต่างๆ ร่วมกัน เพื่อตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพต่อส่วนรวม รองลงมา คือ ประชาชนควรพิจารณาเหตุของความต้องของประชาชนร่วมกันเพื่อหาทางแก้ไข ควรให้ประชาชนเข้าถึงการตัดสินใจในการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

๒) **ด้านการวางแผน** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ตอบว่า ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนพัฒนาต่างๆ ซึ่งประชาชนไม่ค่อยเอาใจใส่ในการพัฒนาเท่าที่ควร รวมไปถึงการเข้าร่วมประเพณีต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้นมาเพื่อรักษาประเพณีอันดีงามเอาไว้ ทั้งนี้ ยังขาดความร่วมมือและเสียสละจากประชาชน รองลงมา คือ ควรจะสนับสนุนการประชาสัมพันธ์และกำหนดการประชุมร่วมกันเพื่อจัดทำแผนพัฒนา และปฏิบัติตามโครงการ และกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้นำไปดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ตามแผนพัฒนา

๓) **ด้านการรับผลประโยชน์** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ตอบว่า ความต้องการของประชาชนยังไม่ได้รับตามความต้องการอย่างเต็มที่ เช่น การพัฒนาเส้นทางคมนาคมภายในตำบลและพัฒนาระบบสาธารณสุขปลอดภัยความจำเป็นพื้นฐาน ยังไม่ได้ตามความต้องการของ

ประชาชน เช่น การพัฒนาศูนย์เล็ก หรือศูนย์การศึกษาชุมชน และการเป็นอยู่ของประชาชนยังขาดความปลอดภัยจากยาเสพติด รองลงมา คือ ในการพัฒนาขององค์กรการบริหารส่วนตำบลนั้น ยังไม่ได้พื่อต่อความต้องการของประชาชน และควรมีการพัฒนาและขยายโอกาสในด้านอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

๔) ด้านการประเมินผล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ตอบว่า ประชาชนมีโอกาสน้อยมากในการร่วมประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และควรมีการตรวจสอบการใช้งานงบประมาณในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ภายในตำบลของตน รองลงมา คือ อยากให้ประชาชนได้มีโอกาสในการประเมินผลของการพัฒนาชุมชนภายในตำบล และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาตำบลว่า สอดคล้องกับแนวทางหรือนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่

๕.๑.๕ ผลสัมฤทธิ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๙ คน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการตัดสินใจ ๒) ด้านการวางแผน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑) ด้านการตัดสินใจ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ได้ให้ความเห็นว่า เบื้องต้นของการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการตัดสินใจในการพัฒนาชุมชน คือ การปฏิบัติงานจะประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้นั้น ก็ด้วยการใช้เสียงข้างมากของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการตัดสินใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานภายในตำบล เมื่อชุมชนให้ความสำคัญและร่วมแรงร่วมใจอย่างดี ดังนั้น องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการตัดสินใจเป็นอย่างยิ่ง โดยจัดให้มีเวทีประชาคม เพื่อเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาในภายหลังกต่อไป การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน และความต้องการของประชาชนต้องการอะไรเราก็จะได้ช่วยกันแก้การทำกิจกรรมต่างๆ หรือการดำเนินการในโครงการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในทุกด้าน จะต้องมีการประชุมประชาคม หรือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชน

๒) ด้านการวางแผน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ได้ให้ความเห็นว่า ด้านการวางแผนมีนโยบายและแนวทางด้านการวางแผนในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บุคลากรภายในหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่แบบซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่เพื่อเป็นที่ไว้วางใจของ

ประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรภายในตำบลได้กำหนดและวางมาตรการแนวทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังนี้

- ๑) มีการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร ปีละ ๒ ครั้ง
- ๒) มีแบบประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานในทุกโครงการ
- ๓) มีการจัดอบรมคุณธรรม-จริยธรรมสำหรับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
- ๔) มีการสร้างจิตสำนึกร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญของหมู่บ้านหรือชุมชนภายใน ตำบลของตน

เมื่อจะดำเนินการอะไรภายในตำบล ผู้นำทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายบริหารส่วนใหญ่จะทำ ตามความต้องการและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ไม่ตัดสินใจโดยพลการ จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนามาร่วมกันทุกครั้งที่มีการโครงการใดๆ เกิดขึ้น เพราะว่าการดำเนินการตาม แผนพัฒนาหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาของตำบลที่ผ่านการประชาคมหมู่บ้าน หากนำไปปฏิบัติอย่าง จริงจัง จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและเหมาะสม และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม อย่างเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ นับว่าเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่าง แท้จริง

๓) ด้านการรับผลประโยชน์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ได้ให้ความเห็นว่า ในการพัฒนา ชุมชน เบื้องต้นต้องเริ่มจากให้เจ้าหน้าที่ภายในองค์กรหรือหน่วยงานปฏิบัติงานตามหลัก ธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด ทั้งให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมีแนวทางการป้องกัน การแก้ไข และการปรับระบบด้านการดำเนินชีวิตของประชาชนภายในชุมชนให้เป็นไปในทางสุจริตชอบธรรม องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นทุกฝ่าย มีการร่วมมือและหันมาให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการนำ ความคิดเห็นของประชาชนไปพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคภายในตำบล เช่น สร้างถนนคอนกรีต และประปาน้ำใช้ภายในหมู่บ้าน ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาของ องค์กร/หน่วยงาน ภายในตำบล อำเภอ จังหวัด ตลอดถึงประเทศด้วย

๔) ด้านการประเมินผล ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ได้ให้ความเห็น คือ การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม ด้านการประเมินผลนั้นน้อย เจ้าหน้าที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ทั้งให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมและในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนดี คาดว่า จะ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง เพราะการประเมินผลโดยส่วนใหญ่แล้ว แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้งบประมาณ ซึ่งท้องถิ่นของเรามี งบประมาณจำกัด ประชาชนและผู้นำชุมชนทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายบริหาร ต่างก็มีส่วนร่วมใน ด้าน การประเมินผล ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการทำงานในทุกขั้นตอนอย่าง แท้จริง พร้อมให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่อย่างตั้งใจ และสิ่งที่สำคัญ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรชี้แนะและจัดให้มีโครงการอบรมประชาชนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติและข้อ

กฎหมาย เพราะประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติและกฎหมาย รวมทั้งขาดระบบการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ จึงทำให้เป็นช่องทางเกิดการทุจริตได้ง่าย ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ภายในองค์กรและในชุมชน ประชาชนควรจะรู้ปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชนทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ทั้งนี้ ควรมีการประเมินผลงานของเจ้าหน้าที่ภายในองค์กร คือ ถ้าเจ้าหน้าที่คนใดที่ทำหน้าที่ดี ซื่อสัตย์สุจริต ก็จะมีรางวัลหรือได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งให้ตามผลงาน และในการดำเนินการนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องทำด้วยความเปิดเผย โปร่งใส เพื่อทุกฝ่ายจะได้ตรวจสอบการทำงานของกันและกันให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนต่อไป และนับว่าได้แก้ปัญหาดตรงจุด อย่างไรก็ตาม ประชาชนต้องเข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนนโยบายในการพัฒนาชุมชนของตนอย่างเต็มที่ เมื่อพบเห็นความไม่ชอบมาพากล ต้องกล้าบอก ถ้าไม่ดำเนินการแก้ไขข้อเสนอถอดถอนหรือฟ้องร้องตามกรณีที่เกิด จะเป็นปัญหาซับซ้อนยิ่งไปมากและแก้ไขได้ยาก

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการอภิปรายข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

๕.๒.๑ ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม ทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับปัจจัยด้านการรับผลประโยชน์ มีระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านการตัดสินใจ และลำดับสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านการประเมินผล โดยจะนำมาอภิปรายเป็นรายด้าน ตามลำดับดังนี้

ปัจจัยด้านการตัดสินใจความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่า มีความเหมาะสมอยู่แล้ว ในด้านการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาวิทย์ กางการ^๒ ซึ่งได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า ปัจจัยด้านการตัดสินใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก - ระดับปานกลาง

ปัจจัยด้านการวางแผนตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับ

^๒ธนาวิทย์ กางการ, “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๖).

ปานกลาง แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารินทร์ จันทรรัตน์^๓ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการวางแผนในองค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวมตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับปานกลาง

ปัจจัยด้านได้รับผลประโยชน์ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับประโยชน์จากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างดี และด้ารได้รับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง - มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจตน์ มงคล^๔ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน เทศบาลตำบลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านได้รับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรินทร์ จันทบูรณ^๕ ที่ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาเทศบาลในการจัดสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การได้รับผลประโยชน์ คือ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคล วิเคราะห์ผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยด้านการประเมินตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับน้อย แสดงให้เห็นว่า การประเมินในองค์การบริหารส่วนตำบลน้อย ในเรื่องการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลและการจัดซื้อ/จัดจ้างของการประเมินผลแผนพัฒนาตำบลต่างๆ แล้ว พบว่า ด้านการประเมินอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้อง

^๓วารินทร์ จันทรรัตน์, “ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๘).

^๔เจตน์ มงคล, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน เทศบาลตำบลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗).

^๕สุรินทร์ จันทบูรณ, “การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาเทศบาล ในการจัดสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒).

กับงานวิจัยของ **จิระ สุขแก้ว**^๖ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลขุนพิดเพ็ง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย - น้อยมาก

๕.๒.๒ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ดังนี้

๑. **เพศ** ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีความเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. **อายุ** ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่เมื่อทดสอบรายคู่ มีความแตกต่างกัน คือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘-๓๕ ปี มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ น้อยกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ ๓๖-๕๐ ปี มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ น้อยกว่าผู้ตอบแบบสอบถาม และอายุ ๖๖ ปีขึ้นไป

๓. **ระดับการศึกษา** ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม มีความเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. **อาชีพ** ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม แตกต่างกันไปเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อทดสอบรายคู่ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความแตกต่างกัน ก็มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านต่างๆ อยู่ในระดับแตกต่างกัน

^๖จิระ สุขแก้ว, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลขุนพิดเพ็ง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๔).

๕. รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม มีความแตกต่างกัน ซึ่งไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า แม้รายได้จะแตกต่างกัน แต่ก็มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับแตกต่างกัน

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๑) **ด้านการตัดสินใจ** ประชาชนควรมีการร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น และร่วมคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อการแก้ไข รวมทั้งร่วมการวางแผนวางนโยบายต่างๆ ร่วมกัน เพื่อตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพต่อส่วนรวม และประชาชนควรพิจารณาสาเหตุของความต้องของประชาชนร่วมกันเพื่อหาทางแก้ไข ควรให้ประชาชนเข้าถึงการตัดสินใจในการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

๒) **ด้านการวางแผน** ควรจะสนับสนุนการประชาสัมพันธ์และกำหนดการประชุมร่วมกันเพื่อจัดทำแผนพัฒนา และปฏิบัติตามโครงการ และกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้นำไปดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ตามแผนพัฒนา

๓) **ด้านการรับผลประโยชน์** ควรมีการพัฒนาและขยายโอกาสในด้านอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

๔) **ด้านการประเมินผล** ควรมีการตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ภายในตำบลของตน อยากรให้ประชาชนได้มีโอกาสในการประเมินผลของการพัฒนาชุมชนภายในตำบล และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาตำบลว่า สอดคล้องกับแนวทางหรือนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชน

ในการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” ครั้งนี้ พบประเด็นที่จะเสนอแนะดังนี้

๑. ผู้บริหารส่วนตำบลควรเสนอปัญหาความต้องการของประชาชน และมีการแก้ไข ปัญหาที่ประชาชนต้องการ

๒. ผู้บริหารทุกระดับขององค์การบริหารส่วนตำบลควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นให้เป็นแบบอย่างในพัฒนาต่อไป

๓. องค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน

๔. องค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีการประเมินผลเมื่อเสร็จโครงการ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการจัดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนของชุมชนในระดับสูง

๒. ควรมีการศึกษาแนวคิดและเทคนิคเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนและมีการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

๓. ควรศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคม ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

(๑) หนังสือ:

- กรมการพัฒนาชุมชน. กระทรวงมหาดไทย. **คู่มือสนับสนุนการปฏิบัติงานของพัฒนากรและนักวิชาการ (เล่ม ๓) เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจรากฐาน**. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภากการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- กาญจนา แก้วเทพ. **การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอโลกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘.
- โกวิท พวงงาม. **การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๔.
- ชุตติ ระบอบ และคณะ. **ระเบียบวิธีวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒.
- ชูวงษ์ ฉายะบุตร. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมนิสิตเก่า รัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- ทงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคณะ. **การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม**. ขอนแก่น : โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๔๓.
- บัญชากร แก้วส่อง. **การวางแผนสาธารณสุข**. ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗.
- ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธากการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประพนธ์ ปิยรัตน์. **ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๔.
- ประเวศ วะสี. **ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐.
- ประหยัด หงส์ทองคำ. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : อุษาการพิมพ์, ๒๕๔๖.
- ปารีชาติ วลัยเสถียร. ใน เอกสารประกอบการศึกษา ศศ. ๒๕๑ : ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน สาขาพัฒนาชุมชน. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). นิตยสารแนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : เลิฟและลิฟเฟรส, ม.ป.ป..
- พิสันต์ ประทานชวน. ใน เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยกองทัพบก, ๒๕๕๓.
- พลศักดิ์ ประนุทธพาล. โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : บางกอกบล็อก, ๒๕๔๑.
- วิทยา นภาศิริกุลกิจ. การเมืองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๙.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. นโยบายสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : สถาบันราชภัฏสงขลา, ๒๕๔๒.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. การเมือง : แนวคิดการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม, ๒๕๔๕.
- สำนักงานบริหารราชการส่วน. กรมการปกครอง. ใน เอกสารสรุปการฝึกอบรมวิชาการจัดทำ แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลและรูปแบบจัดทางงบประมาณแบบ แผนงาน ๑ โครงการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาการศึกษาดินแดน, ๒๕๔๒.
- สิน พันธุ์พินิจ. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท จูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๘. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อคิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย.

กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๒๗.

อคิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การศึกษา

นโยบายสาธารณสุข, ๒๕๔๗.

อลิศรา ชูชาติ และคณะ. เทคนิคการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม. นครปฐม : สถาบัน

พัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานอาเซียน, ๒๕๓๘.

อุทัย หิรัญโต. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓.

(๒) บทความในวารสาร:

โกวิท พวงงาม. “ความอ่อนแอขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วารสารพัฒนาชุมชน. ปีที่ ๓๗

(ตุลาคม ๒๕๔๑): ๖๒.

(๓) วิทยานิพนธ์:

จิระ สุขแก้ว. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล

ตำบลขุนพิด็จ อำเภอยู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์

มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๔.

เจตน์ มงคล. “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน เทศบาลตำบลบางไทร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗.

ชุลีพร วิมุฏตานนท์. “กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท กรณีศึกษา

บ้านห้วยเม็ง อำเภอยะยาของ จังหวัดเชียงราย”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๒.

ไชยชนะ สุทธิวรชัย. “ปัจจัยมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอบ้าน

พานทอง จังหวัดชลบุรี”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๖.

นฤมล วิบูลย์ศิริชัย. “การวิจัยและพัฒนากองสร้างแผนพัฒนาสตรีโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรี

เทศบาลท่าช้าง จังหวัดเพชรบุรี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

ยุทธศาสตร์การพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ทวี สุทธธรรมณ์ลักษณ์. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖.
- ธนาวิทย์ กางการ. “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลลำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๖.
- ปรัชญา ศรีภา. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการ พัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๐.
- พวงทอง โยธาใหญ่. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.
- มนตรี เทอดธีระกุล. “การมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.
- ยุพาพร รุปงาม. “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณ ในการปฏิรูประบบราชการ”. **ภาคินพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕.
- วารินทร์ จันทรรัตน์. “ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๘.
- สนิท สุทนต์. “การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนสำหรับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตพื้นที่ฝั่งธนบุรี”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมคิด เพ็งอุดม. “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาตามพระศนะของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงหลักระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๕.
- สภาวี รอดเรือง. “การจัดการชุมชนที่อยู่อาศัยในที่ดินของวัดนันทริ”. **วิทยานิพนธ์เคหะพัฒนาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเคหะการ**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- สัมฤทธิ์ ต่อสติ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมืองกรณีศึกษา : ศูนย์แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารสาธารณสุข**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.
- สุรเดช มาสินทรัพย์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๕.
- สุรินทร์ จันทบุรณ์. “การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาเทศบาล ในการจัดสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒).
- อุกฤษฏ์ พิทักษ์ก่อผล. “การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอแกลง จังหวัดระยอง”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒.

(๔) เอกสารอัดสำเนา และเอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

เทพพิทักษ์ เหมือนสุวรรณค์. “รายงานสถิติประชากรและบ้าน”. ศรีสะเกษ : สำนักทะเบียนอำเภอขุนหาญ, ๒๕๕๗. (อัดสำเนา)

(๕) บทความ/สาระสังเขปออนไลน์:

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. อำเภอขุนหาญ. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AD%E0%B8%B3%E0%B9%80%E0%B8%A0%E0%B8%AD%E0%B8%82%E0%B8%B8%E0%B8%99%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%8D> [สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๙ ก.พ. ๒๕๕๖].

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒. ภาษาอังกฤษ:

(I) Books

Cohen J.M. and Uphoff N.T. "Participation's Place in Rural Development : Seeking Clarity through Specificity". *World Development*, 8 (3), 1980.

Douglass M. **Some Perspective on the Phenomenon of Participation**. *Adult Education Journal*, 1970.

Erwin, William. **Participation Management: Concept Theory and Implementation Atlanta**. Georgia State University, 1976.

McClosky, Herbert. "Political Participation", *International Encyclopedia of the Social Science*. NORC at the University of Chicago, 1968.

Midgley J.A., Hardiman M. and Narine D. **Community Participation, Social Development and The State**. New York: Methuen, 1986.

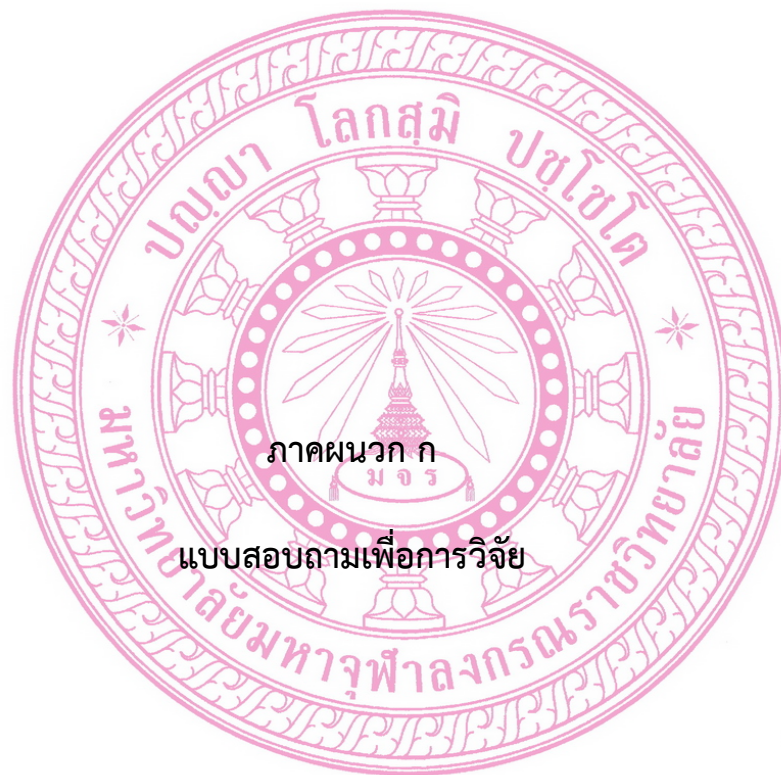
Reeder William W. **Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State**. New York: Cornell University, 1978.

Verba, Sydney. Norman Nie, Fae-On kim, **Participation and Political Equality A Seven Nation Comparison**, (Melbourne: Cambridge University Press, 1978.

Whang In Joung. **Management of Rural Change in Korea: The Samuel Undoing**. Seoul: Seoul National University Press, 1981.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

คำชี้แจง :

๑. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ”

๒. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามให้แสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

๓. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ซึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลในการสอบถามหรือหน่วยงานของท่าน และจะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอเจริญพร และขอบคุณทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง และตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับและจะใช้สำหรับการทำวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

พระสมัย สุทธิโก (แถมบุญ)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

๑. เพศ

- ชาย หญิง

๒. อายุ

- ๑๘ - ๓๕ ปี ๓๖ - ๕๐ ปี
 ๕๑ - ๖๕ ปี ๖๖ ปี หรือสูงกว่า

๓. ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส.
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

- ค้าขาย เกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่
 รับจ้าง ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ
 ธุรกิจส่วนตัว อื่นๆ โปรดระบุ.....

๕. รายได้ต่อเดือน

- น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท
 ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท ๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

คำชี้แจง : โปรดกรอกแบบสอบถามและใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่กำหนดให้ โดยเลือกคำตอบเพียง
คำตอบเดียวในทุกๆ ข้อ ที่ตรงกับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของท่านที่มีต่อการพัฒนาชุมชน
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยกำหนดระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมไว้ ๕ ระดับ ดังนี้

๕ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม “มากที่สุด”

๔ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม “มาก”

๓ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม “ปานกลาง”

๒ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม “น้อย”

๑ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม “น้อยที่สุด”

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๑. ด้านการตัดสินใจ					
๑.๑	ท่านร่วมประชุม เพื่อเสนอปัญหา ความ ต้องการของท้องถิ่น					
๑.๒	ท่านร่วมพิจารณาสาเหตุของปัญหาหรือความ ต้องการ					
๑.๓	ท่านร่วมคิดและกำหนดแนวทางพัฒนา เพื่อ แก้ไขและลดปัญหาของท้องถิ่น					
๑.๔	ท่านร่วมวางแผนนโยบาย/แผนงาน/ โครงการ/กิจกรรม					
๑.๕	ท่านร่วมคิดหาวิธีการที่จะได้งบประมาณเพื่อ ดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแผนพัฒนา ตำบล					
๑.๖	ท่านร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของ ท้องถิ่นที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพต่อ ส่วนรวม					

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ด้านการตัดสินใจ						
๑.๗	ท่านร่วมอภิปรายสนับสนุนหรือท้วงติงการจัดดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล					
๑.๘	ท่านร่วมออกเสียงประชามติในการดำเนินงานต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีผลกระทบต่อประชาชน					

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๒. ด้านการวางแผน						
๒.๑	ท่านร่วมตัดสินใจคัดเลือกตัวแทนเป็นกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล					
๒.๒	ท่านร่วมประชาสัมพันธ์กำหนด การประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น					
๒.๓	ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนทางการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อนำไปพัฒนาท้องถิ่น					
๒.๔	ท่านร่วมปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบล ได้นำไปดำเนินการในหมู่บ้านให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ในแผนพัฒนา					
๒.๕	ท่านร่วมรักษาป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล					
๒.๖	ท่านร่วมแก้ไขปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบล					

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๒. ด้านการวางแผน						
๒.๗	ท่านเข้าร่วมประเพณีต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา					
๒.๘	ท่านร่วมปรับปรุงระบบบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพ					

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓. ด้านการรับผลประโยชน์						
๓.๑	ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมอาชีพเสริม					
๓.๒	ท่านได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในตำบลและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคความจำเป็นพื้นฐานให้ได้มาตรฐานต่อความต้องการของประชาชน					
๓.๓	ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค บริโภค					
๓.๔	ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน					
๓.๕	ท่านได้รับความปลอดภัยจากภัยยาเสพติดของโครงการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบล					

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓. ด้านการรับผลประโยชน์						
๓.๖	ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบล					
๓.๗	ท่านได้รับผลประโยชน์จากการดูแลความปลอดภัยจากโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล					
๓.๘	ท่านได้รับความสะดวกด้านการคมนาคมการจราจรจากโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล					

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๔. ด้านการประเมินผล						
๔.๑	ท่านร่วมติดตามรายงานการประชุมของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/การบริการขององค์การบริหารส่วนตำบล					
๔.๒	ท่านร่วมติดตามการจัดซื้อ/จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลจากประกาศขององค์การบริหารส่วนตำบล					
๔.๓	ท่านร่วมเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาตำบล					
๔.๔	ท่านร่วมตรวจติดตามการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาตำบล					

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๔. ด้านการประเมินผล					
๔.๕	ท่านร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม					
๔.๖	ท่านร่วมพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการ ลูกจ้าง ในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล					
๔.๗	ท่านร่วมติดตามประเมินผลว่าโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาตำบลสอดคล้องกับแนวทางกำหนดหรือไม่					
๔.๘	ท่านร่วมติดตามรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลจากประกาศขององค์การบริหารส่วนตำบล					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามให้แสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

คำชี้แจง : แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

๑. ด้านการตัดสินใจ

ปัญหา อุปสรรค

.....

แนวทางแก้ไข

.....

๒. ด้านการวางแผน

ปัญหา อุปสรรค

.....

แนวทางแก้ไข

.....

๓. ด้านการรับผลประโยชน์

ปัญหา อุปสรรค

.....

แนวทางแก้ไข

.....

๔. ด้านการประเมินผล

ปัญหา อุปสรรค

.....

แนวทางแก้ไข

.....

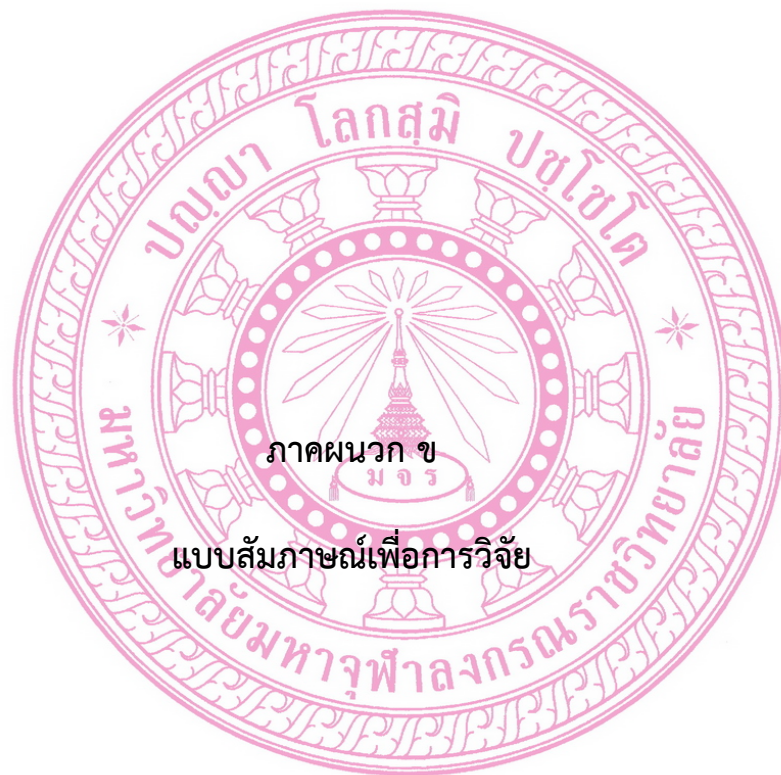
ขอเจริญพร และขอบคุณที่สละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้

พระสมัย สุทธิโก (แถมบุญ)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้ มี ๒ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัย
ในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลเสียต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้การสัมภาษณ์ ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....
ตำแหน่ง.....

ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย

บันทึกข้อมูล ผู้วิจัย (จดบันทึก,บันทึกเสียง)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....ถึง.....น.
สถานที่.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ
จังหวัดศรีสะเกษ

๑. ด้านการตัดสินใจ

.....
.....
.....

๒. ด้านการวางแผน

.....
.....
.....

๓. ด้านการรับผลประโยชน์

.....
.....
.....

๔. ด้านการประเมินผล

.....
.....
.....

ภาคผนวก ค

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

ข้อที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุป/แปลผล	
		๑	๒	๓	๔	๕	ค่า IOC	แปลผล
๑.ด้านการตัดสินใจ								
๑.๑	ท่านร่วมประชุม เพื่อเสนอปัญหาความต้องการของท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๒	ท่านร่วมพิจารณาสาเหตุของปัญหาหรือความต้องการ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๓	ท่านร่วมคิดและกำหนดแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๔	ท่านร่วมวางแผนนโยบาย/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๕	ท่านร่วมคิดหาวิธีการที่จะได้งบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแผนพัฒนาตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๖	ท่านร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพต่อส่วนรวม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๗	ท่านร่วมอภิปรายสนับสนุนหรือท้วงติงการจัดดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๘	ท่านร่วมออกเสียงประชามติในการดำเนินงานต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีผลกระทบต่อประชาชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุป/แปลผล	
		๑	๒	๓	๔	๕	ค่า IOC	แปลผล
๒.ด้านการวางแผน								
๒.๑	ท่านร่วมตัดสินใจคัดเลือกตัวแทนเป็นกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๐.๘๐	ใช้ได้
๒.๒	ท่านร่วมประชาสัมพันธ์กำหนดการประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๓	ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนทางการเงิน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อนำไปพัฒนาท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๔	ท่านร่วมปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบล ได้นำไปดำเนินการในหมู่บ้านให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ในแผนพัฒนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๕	ท่านร่วมรักษาป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๖	ท่านร่วมแก้ไขปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๗	ท่านเข้าร่วมประเพณีต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๘	ท่านร่วมปรับปรุงระบบบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุป/แปลผล	
		๑	๒	๓	๔	๕	ค่า IOC	แปลผล
๓.ด้านการรับผลประโยชน์								
๓.๑	ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมอาชีพเสริม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๒	ท่านได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในตำบลและพัฒนาระบบสาธารณสุขโรคความจำเป็นพื้นฐานให้ได้มาตรฐานต่อความต้องการของประชาชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๓	ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค บริโภค	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๔	ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๕	ท่านได้รับความปลอดภัยจากภัยยาเสพติด ของโครงการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๖	ท่านได้รับผลประโยชน์จากโครงการสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๗	ท่านได้รับผลประโยชน์จากการดูแลความปลอดภัยจากโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๘	ท่านได้รับความสะดวกด้านการคมนาคม การจราจรจากโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุป/แปลผล	
		๑	๒	๓	๔	๕	ค่า IOC	แปลผล
๔.ด้านการประเมินผล								
๔.๑	ท่านร่วมติดตามรายงานการประชุมของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/การบริการขององค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.๒	ท่านร่วมติดตามการจัดซื้อ/จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลจากประกาศขององค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.๓	ท่านร่วมเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.๔	ท่านร่วมตรวจติดตามการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.๕	ท่านร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.๖	ท่านร่วมพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการ ลูกจ้าง ในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.๗	ท่านร่วมติดตามประเมินผลว่าโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาตำบลสอดคล้องกับแนวทางกำหนดหรือไม่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.๘	ท่านร่วมติดตามรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลจากประกาศขององค์การบริหารส่วนตำบล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try Out)

ค่าความเชื่อมั่นและอำนาจการจำแนกขอแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)					
Item-total Statistics					
ข้อที่	รายการ	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1.	A1	93.13	210.257	.447	.889
2.	A2	93.13	204.326	.584	.886
3.	A3	93.37	199.620	.626	.885
4.	A4	93.27	206.133	.501	.888
5.	A5	93.37	205.689	.498	.888
6.	A6	93.37	199.206	.722	.883
7.	A7	93.40	206.455	.634	.886
8.	A8	93.27	207.857	.551	.887
9.	B1	93.57	203.909	.575	.886
10.	B2	93.27	204.340	.586	.886
11.	B3	93.67	198.092	.752	.882
12.	B4	93.27	201.995	.648	.885
13.	B5	92.97	213.964	.231	.893
14.	B6	92.47	219.982	.059	.895
15.	B7	92.10	218.990	.095	.894
16.	B8	92.77	217.495	.125	.895
17.	C1	93.60	211.076	.388	.890
18.	C2	93.07	211.995	.358	.890
19.	C3	93.03	215.757	.218	.893
20.	C4	92.83	215.247	.208	.893
21.	C5	92.53	221.085	.008	.896

ค่าความเชื่อมั่นและอำนาจการจำแนกขอแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

22.	C6	92.43	221.151	.004	.896
23.	C7	92.50	225.155	-.158	.898
24.	C8	92.10	221.403	-.010	.897
25.	D1	93.53	211.568	.475	.889
26.	D2	93.47	202.257	.668	.884
27.	D3	93.37	204.999	.540	.887
28.	D4	93.50	200.603	-.698	.884
29.	D5	93.60	205.283	.490	.888
30.	D6	94.10	195.541	.725	.882
31.	D7	93.53	203.292	.578	.886
32.	D8	93.60	205.559	.557	.887
Reliability Coefficients					
N of Cases = 30.0			N of Items = 32		
Alpha = .8890					

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือความเที่ยงตรง ตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน ๕ ท่าน ดังนี้

๑. พระสุวรรณเมธาภรณ์ (ขุนทอง สุวณฺณเมโธ), ผศ.
ตำแหน่งหน้าที่การงาน รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดสามพระยา
กรุงเทพมหานคร
๒. พระวิสุทธิวรารภรณ์ (ธรรมรัตน์ กิตติภทฺโท)
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดเทพธิดารามวรวิหาร
กรุงเทพมหานคร
๓. อาจารย์ พระมหาสุริยา วรเมธี, ผศ.ดร.
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. พระครูปลัดสุริฐ สิริปุณฺโณ, ดร.
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เจ้าอาวาสวัดนายโรง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
๕. อาจารย์ ดร.ชมนภัส มณีรัตน์
ตำแหน่งหน้าที่การงาน พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ
รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายแพทยศาสตร์ศึกษาและ
กิจการนักศึกษา คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล
มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ
ของเครื่องมือในการวิจัย

ที่ ศธ ๒๑๐๕.๔/๒๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๓๘
www.mcu.ac.th

๒๙ เมษายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน ดร.ชมนกส์ มณีรัตน์
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมัย ฉายา สุทธิโก รัทสประจำตวันิลิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

วิจิตรวาทกิจ/ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง
11/๔-๖๓๓ IOC 11๖

(Signature)

ดร.ชมนกส์ มณีรัตน์
พยาน วิทยาลัยพัฒนศึกษา
วิทยาการในวัฒนธรรมเพื่อสังคมและสุขภาพ
และศึกษาระดับสูง

(Signature)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๕/๓๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๑๔
www.mcu.ac.th

๒๙ เมษายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
นมัสการ พระวิสุทธิวรารามณ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดเทพธิดารามวรวิหาร
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมณ ญา สุทธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร วัฒนศิริ
พุทธวิเทศน์ (วิเทศน์)
ศ พ. ๒๕๕๖

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โคนันท์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒,๘๒๗๘,๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๔๓ วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระสุวรรณเมธากรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

ด้วย พระสมัย ฉายา สุทธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๑๓ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุญาตท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โคนิกรณ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

ตรวจแล้ว
- ผศ.ดร.วิภาดาภิรักษ์ ✓
- ผศ.ดร.วิภาดาภิรักษ์
- ผศ.ดร.วิภาดาภิรักษ์ 5 ฉบับ
- ผศ.ดร.วิภาดาภิรักษ์ 5x10 ฉบับ
- ผศ.ดร.วิภาดาภิรักษ์ 5x10 ฉบับ
- ผศ.ดร.วิภาดาภิรักษ์ 5x10 ฉบับ
- ผศ.ดร.วิภาดาภิรักษ์ 5x10 ฉบับ

(พระสุวรรณเมธากรณ์)
รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒,๘๒๗๘,๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๔๔

วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาสุริยา วรเมธี, Ph.D.

ด้วย พระสมัญ ฉายา สุทธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๑๓ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุญาตท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๒๙/๔/๒๕๕๖ ๑๑๐๐

 ศธ ๖๑๐๕.๔/๔๔

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิกฐ์ ศรีทอง)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒,๘๒๗๘,๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๔๕

วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูปลัดสุรัสวดี สิริปัญโญ, Ph.D.

ด้วย พระสมณ ณาชา สุทธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๑๓ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ได้รับทราบที่ ร. ๒๙/๐๔/๕๖/๕๖

๒ พ.ค. ๕๖

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง
ของแบบสอบถาม (Try Out)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๔๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
เรียน นายสุภสิทธิ์ อนันต์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านเขา หมู่ที่ ๒ ตำบลโพธิ์วงษ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมัญญา นาย สุทธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชาชนในชุมชนของท่าน จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

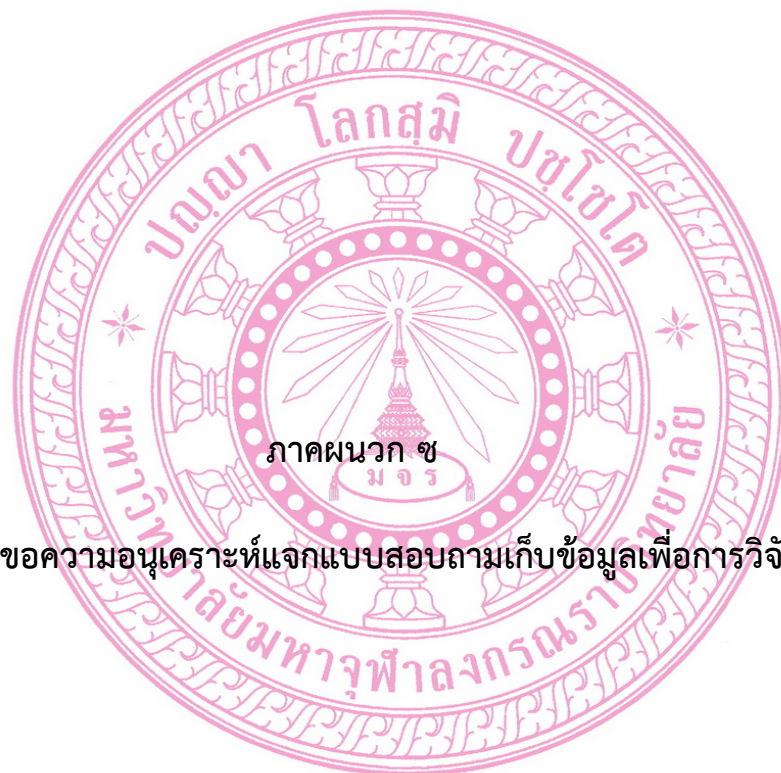
ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ได้มอบหมายการเก็บข้อมูลให้
ใช้ในการเก็บข้อมูลแล้ว

(นางสาวสุภาวดี ๐๕๓๐๗)
ผู้ใหญ่บ้านบ้านเขา
16 พ.ค. ๕๖

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ภาคผนวก ซ

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๗๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายทุม สุดใจ กำนันตำบลโพธิ์วงค์ อำเภอบางบาล
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมัญญา นาย สุทธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชาชนในชุมชนของท่าน จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๒๑๐๗๗ อีเมล: ๒๑๐๗๗@mcu.ac.th
แจ้งเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(นาง ชลลภรณ์ สุธงษา)
กำนันตำบลโพธิ์วงค์
16 มิ.ย. 56

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๗๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายธงชัย สามารถ กำนันตำบลไพร อำเภอลำไทร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมัญญา นาย สุทธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอลำไทร จังหวัดศรีสะเกษ”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชาชนในชุมชนของท่าน จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

โดย ผศ.ธงชัย ธรรมะ เกษวิชัย
พร้อมเก็บข้อมูลแล้ว

น.อ. ธงชัย ธรรมะ

กำนัน ต.ไพร

16 ต.ค. 56

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๗๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายธนีสร์ ดาวสุข กำนันตำบลลุมพิน อำเภอลำไทร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมัญ ฉายา สุทธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๕๒๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอลำไทร จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชาชนในชุมชนของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

โดยนางสาวเดระห์ศรีพงษ์
ใช้ในการเก็บข้อมูลแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(นายธนีสร์ ดาวสุข)
กำนันตำบลลุมพิน
16 มิ.ย. 56

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒